

MISJONSHØGSKOLEN

JESUSRELASJONEN:

HVA ER VI MENNESKER INVITERT INN I, OG HVORDAN KAN VI
FORKYNNE OM DEN SLIK AT ANDRE MENNESKER LEVER DET?

MASTEROPPGAVE I TEOLOGI

30-MOPG

AV

LARS KRISTIAN HEGGEBØ

STAVANGER - MAI 2012

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord.....	IV
Forkortelser.....	V
1 Introduksjon	1
1.1 Hvorfor er relasjon med Jesus viktig?.....	2
1.2 Hvordan skal jeg besvare problemstillingen?	3
1.3 Begreper	4
1.3.1 Relasjon.....	5
1.4 Subjektivt eller kollektivistisk?.....	5
1.5 En relasjon som noe dynamisk.....	6
1.6 Hvem står i sentrum?	6
2 Hva sier Bibelen om relasjon? En bibelteologisk gjennomgang	8
2.1 Hva sier Bibelen om denne relasjonen?.....	8
2.2 Hvilke typer relasjoner er vi invitert inn i?	9
2.2.1 Gud som skaper.....	9
2.2.2 Gud som initiativtaker.....	9
2.2.3 Gud som mektig og fryktinngytende.....	9
2.2.4 Gud som Herre	10
2.2.5 Gud som far.....	10
2.2.6 Jesus som bror	10
2.2.7 Jesus som mellommann: Prest.....	11
2.2.8 Jesus som hyrde.....	11
2.2.9 Jesus som venn	11
2.2.10 Jesus som ektemann	11
2.2.11 I Jesus: Vintreet.....	12
2.2.12 Den Hellige Ånd: Tempel	12
2.2.13 Oppsummering	12
2.3 Lukas 15,11-32: De bortkomne sønnene og faren	14
2.3.1 Handler denne fortellingen om relasjonen til Jesus?.....	14
2.3.2 Nærkontekst	14
2.3.3 Tekstutleggelse.....	15
2.3.4 Hvem er denne faren?.....	24
2.3.5 Hva sier denne teksten om relasjonen med Jesus?.....	25
2.4 Johannes 15,1-17: Vintre og vennskap	27
2.4.1 Er også vi grenene?	27
2.4.2 Nærkontekst	27
2.4.3 Tekstutleggelse.....	28
2.4.4 Hva sier denne teksten om relasjonen med Jesus?.....	37
2.5 Oppsummering: Hvilke kjennetegn finnes på relasjonen?.....	39
3 Hvordan forkynnes relasjonen i utvalgte bøker?	41
3.1 Nouwen: Den bortkomne sønn vender hjem.....	42
3.1.1 Henri Jozef Machiel Nouwen(1932-1996).....	42
3.1.2 Struktur og virkemidler	43
3.1.3 Hvordan formidler Nouwen denne relasjonen?.....	43
3.1.4 Forskjellen på år 30 og år 2012	51
3.1.5 Hvordan oppfordrer Nouwen leserne til å leve i denne relasjonen?	51
3.1.6 Hva kan vi lære av Nouwens måte å formidle denne relasjonen på?.....	52
3.2 Malm: Veivisere.....	53

3.2.1	Magnus Malm	53
3.2.2	Struktur og virkemidler	54
3.2.3	Hvordan formidler Malm denne relasjonen?	55
3.2.4	Forskjellen på år 30 og år 2012	62
3.2.5	Hvordan oppfordrer Malm leserne til å leve i denne relasjonen?	62
3.2.6	Hva kan vi lære av Malms måte å formidle denne relasjonen på?	63
3.3	Oppsummering	64
4	Hvordan forkynne slik at mennesker kan leve i relasjon med Jesus?	66
4.1	Hvordan kan vi leve slik vi forkynner?	66
4.2	Hvordan skal vi forkynne med livet?	71
4.3	Hvordan skal vi da forkynne med ord?	72
5	Etterskrift	74
6	Kilder og referanser	75
6.1	Bibelutgaver	75
6.2	Bøker og artikler	75
6.3	Internettsider	76
6.4	Andre kilder	77
6.5	Bilder	77
6.6	Teologisk vanskelige ord og uttrykk	77
6.7	Anbefalte bøker for videre lesning	77
7	Henvisninger	79
7.1	Bibelvers	79
7.2	Apokryfe skrifter	80

FORORD

Jeg har merket meg at dagens samfunn handler mer og mer om å være venner med de populære, og være populær selv. Vi skal holde på en maske som gjør at vi blir sett på som vellykkede. Hvem ville ikke ønske seg en invitasjon til slottet, eller til en kjendisfest? Det som slår meg er at vi faktisk har fått invitasjonen til vennskap og relasjon med en som er større enn både kjendiser og kongehus. Han er definitivt den største som finnes, og han inviterer oss inn. Ønsker vi å ta imot?

Det har vært et privilegium å kunne bruke et halvt år på å jobbe med bibeltekster og med gode, oppbyggelige bøker, og kjenne at Gud også har jobbet med meg. Det overrasker meg gang på gang at Gud inviterer alle oss til en slik relasjon som han gjør, uavhengig av hva vi har gjort. Vi fortjener det ikke, men han gjør det likevel. I skrivingen av denne oppgaven har jeg lært enda mer av hvor spesiell denne relasjonen er.

Det er ikke ordene som er det viktigste for meg i denne oppgaven, men et ønske om at leseren også kan bli brakt nærmere dette som Gud har gjort. Jeg fikk en opplevelse i midt i skrivingen av oppgaven, hvor jeg trodde jeg hadde forstått alt om hvor bra dette var, før jeg kom over 1 Joh 3,2: Vi er Guds barn, men det er enda ikke åpenbart hva vi skal bli i fremtiden! Gud overrasker stadig, og gjør det så mye bedre enn vi kan forvente!

Jeg har sett for meg at andre enn teologer vil lese oppgaven, og har derfor prøvd å skrive på en enkel måte. I en masteroppgave er det likevel vanskelig å unngå alle fremmedord, og jeg har derfor søkt å forklare disse ordene i fotnoter, der de dukker opp. På side 77 finnes en liste over hvor i oppgaven ordene blir forklart. Jeg har i tillegg laget en liste over alle bibelvers som er brukt i oppgaven. Den finnes på side 79.

En del steder henviser jeg til andre deler av oppgaven, og da skriver jeg tall i parentes. Det kan være opptil 4 tall etter hverandre. (Et eksempel kan være 2.4.3.10, som viser til kapittel 2, delkapittel 4, og så videre).

Jeg har skjønnet det er vanlig å takke mennesker i forord, og tenkte å fortsette med den tradisjonen. Først av alt vil jeg takke Ham som har invitert oss inn i den relasjonen oppgaven vil dreie seg om! Det er i Ham vi lever, beveger oss og er til (Apg 17,28). Uten dette er alt forgjeves.

Jeg vil også benytte muligheten til å takke min veileder Knut Alfsvåg for mange gode innspill og tanker i denne prosessen. Det har vært til uvurderlig hjelp! Jeg vil også takke Alvhild Heggebø, Margrethe Berg og Marit Berg for å ha lest igjennom oppgaven.

Takk også til dere som plukker denne frem, slik at den ikke støver ned, og det faktisk er noen som får noe nytte av at jeg har brukt tid på denne oppgaven. Håper denne oppgaven blir til velsignelse for deg!

Stavanger, 14.mai 2012,

Lars Kristian Heggebø

Forkortelser

Disse forkortelsene har jeg brukt i oppgaven, og er hovedsakelig brukt i fotnoter.

- BDAG: “*A Greek-English lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature.*” (Gresk leksikon)
- BTB: “*Biblical Theology Bulletin.*” (Tidsskrift)
- CC: “*Christian Century.*” (Tidsskrift)
- TDNT: “*Theological Dictionary of the New Testament.*” (Gresk leksikon)
- TTK: “*Tidsskrift for Teologi og Kirke.*” (Tidsskrift)

Kapittel 1

1 INTRODUKSJON

Min problemstilling handler om relasjonen mellom mennesker og Gud. Denne relasjonen er en sentral problemstilling i den kristne tro, og er noe Bibelen er veldig opptatt av. Dette er også noe mange mennesker i dag også er opptatt av, fordi mennesker gjerne søker mot noe større enn seg selv.¹ Bibelen lærer oss videre at relasjonen mellom mennesker og Gud går gjennom Jesus (Joh 14,6). Jesus gjorde denne relasjonen mulig ved at han døde og stod opp igjen. Problemstillingen min er derfor følgende: Relasjonen til Jesus: Hvilken relasjon er vi invitert inn i, og hvordan kan vi formidle relasjonen slik at mennesker lever i det i 2012?

Slik Bibelen fremstiller det, har Gud og mennesket hatt en relasjon siden Gud skapte mennesket. Vi ble skapt til å leve i en relasjon med Skaperen (Ef 1,4-5; Sal 100,3). Gjennom Bibelens fortellinger og historier ser vi hvordan relasjonen mellom Gud og mennesker utvikler seg. Vi ser også at Gud lengter etter mer kontakt, og er skuffet over Israelsfolket som vender seg til andre guder (for eksempel Hos 2,13). Et avgjørende punkt i denne relasjonen kom da Gud ble menneske, og ble som en av oss.

Dette er en viktig side ved kristen tro, og en side som er helt sentral i Bibelen. Spørsmålet om hvordan denne relasjonen mellom Gud og mennesker ser ut og skal forstås, er noe de fleste kristne teologer har arbeidet med, og prøvd å forstå seg på. Dette ser vi spesielt i oldkirken, da det for grekerne var umulig at Gud kunne komme til verden og dø på korset, men han gjorde nettopp dette.² Gud hadde relasjon med oss, hvordan skulle vi forstå dette?

Jeg vil i denne masteroppgaven ta opp problemstillingene rundt relasjon: Hvordan ser denne relasjonen vi blir invitert inn i, egentlig ut? Hva sier Bibelen om denne relasjonen, og hva sier Jesus om den? Hvilke bilder blir brukt for å eksemplifisere det? Hva innebærer relasjonen, og hvor er den viktig?

Det er også et stort spørsmål hvordan dette skal formidles og forkynnes. Hvordan kan vi forkynne dette på en måte som gjør at ikke bare mennesker hører om det, men også lever i denne relasjonen? Får relasjonen avgjørende betydning for livet vårt, eller er den egentlig ikke så viktig?

¹ Et blant mange eksempler er Vårt Land, ” Andakt: Ikke uten Jesus” tilgjengelig på <http://www.vl.no/andakt/ikke-uten-jesus>; Besøkt 23.april 2012.

² Oskar Skarsaune, *Inkarnasjonen – myte eller faktum?* (Oslo: Lunde Forlag, 1988), 13.

1.1 Hvorfor er relasjon med Jesus viktig?

Romerbrevet forteller at menneskene egentlig var Guds fiender (Rom 5,10). Ved Jesu død og oppstandelse, er de troende blitt forlikt med Gud, og kan dermed igjen ha en nær og god relasjon med Gud. Det skjer ut i fra nåde, og ikke ut i fra prestasjoner. Efeserbrevet er tydelig på at det ikke hviler på gjerninger, men det hviler på Gud (Ef 2,8-9). Gud har tatt initiativet.

Jesus er videre tydelig på at det er *han* som er veien, sannheten og livet (Joh 14,6). Det er også *han* som gir liv og overflod (Joh 10,10b). Før Jesus frelste mennesker, var alle døde på grunn av synd og overtredelser (Ef 2,5). Fordi Jesus valgte å dø og stå opp igjen, går den troende da fra døden til livet (1 Joh 3,14). Det er Jesus som er livets brød (Joh 6,35) og livets vann (Joh 7,37). Det er Jesus som gir næring til livet etter rettferdiggjørelsen:³ «Den som tror på meg, fra hans indre skal det, som Skriften sier, renne elver av levende vann.» (Joh 7,38). Hvem vil ikke oppleve rennende elver med levende vann fra sitt indre?

Johannes 15 bruker bildet om vintreet: De troende er grenene til treet, treet som er Jesus. Uten treet får ikke grenene næring, og dør. Uten Jesus kan simpelthen ingen gjøre noe (v.5). Hvis den troende har fokus på gjerninger, og hva han/hun skal gjøre, blir det fort et fokus på at han/hun skal tjene og være nyttig. Jesus fokuserer på at dette er en relasjon hvor det er vennskap som er det viktigste (v.13). Dette handler ikke om å være likeverdige venner. Det er ingen tvil om at de troende får alt fra Jesus, og at det er en gave (Rom 5,15). Jesus er raus med vennskapsbegrepet, og bruker det også når Judas forråder ham (Matt 26,50).

Frihet er noe mange av de nytestamentlige forfatterne trekker frem. Det ser vi spesielt i Johannes 8, der Jesus sier i v.36: «Får da Sønnen frigjort dere, da bli dere virkelig fri.» Paulus fortsetter sporet i Galaterne 2, hvor han sier at Kristus har frigjort den troende til frihet. Det er tydelig at det Nye Testamentet påpeker at friheten er i Kristus. De troende trenger derfor å tvinges inn under slaveåket (Gal 5,1).

Det er ikke tvil om at det er Gud som oppretter denne relasjonen, og som selv velger å ta kontakt. Bibelen snakker om gudsfrykt, fordi Gud er så mye større enn mennesker (Matt 10,28). Et vennskapsforhold med ham er ikke selvsagt, når det er Gud som har skapt dagene våre (Sal 139,16). Han viser alle mennesker nåde, og stiger ned fra sin trone for å bli tilgjengelig for mennesker. Dette ser vi bl.a. i Lukas 15, hvor Gud er som faren og ønsker oss velkommen på tross av det gale mennesker gjør.

Vi ser den tanken fortsetter i skapelsen der Gud skaper mennesket på skremmende underfullt vis (Sal 139,14). Salmisten går også så langt i en annen salme at han spør hva mennesket da er (Sal

³ Rettferdiggjørelsen: Vi som syndere får nåde, og blir frelst. Jeg bruker det som frelse, i motsetning til helliggjørelsen, som handler om livet etter frelsen.

8,5). Hva kan mennesket vise til? Det er tydelig at forskjellen mellom Gud og mennesker er stor. Likevel velger Gud å gi nåde til mennesker. Han har gode planer for mennesket, slik han sier til Israelittene i Jeremia 29,11. Efeserne sier også at Gud har utvalgt mennesket før verden ble skapt (1,4). Det er ikke mennesker som har utvalgt ham.

Den troende kan elske Jesus *fordi* Gud elsket oss først (1 Joh 4,19). I Johannes 14 sier Jesus at den troende kjenner Faderen fordi den troende kjenner Jesus (v.7). Han fortsetter vektleggingen ved å si at hvis den troende har sett Jesus, har han/hun også sett Faderen (v.8). Paulus skriver i Første Korinterbrev 15,14 at troen vil være intet hvis Jesus ikke sto opp fra de døde. Da Jesus kom til jorden, var mennesket allerede i en relasjon med Gud. Jesus døde i tillegg for mennesker mens de enda var syndere (Rom 5,8), og ikke hadde noen grunn til å komme inn i denne relasjonen. Dette var på Guds initiativ. Relasjon er da noe som omkranser hele frelseshistorien, fordi Gud ønsket å redde mennesker som var syndere (Ef 2,5).

Inn i dette fokuset på relasjon, er det en interessant spenning at det er flere personer i guddommen, eller treenigheten. Relasjonen den troende blir invitert inn i, er også ulik ut i fra hvilken av personene i treenigheten som er nevnt. Dette skal jeg komme nærmere inn på i neste kapittel.

1.2 Hvordan skal jeg besvare problemstillingen?

Jeg har valgt å dele problemstillingen i to: Først fokusere på hvordan relasjonen ser ut, og deretter fokusere på hvordan vi kan formidle det.

Jeg ønsker å begynne med å definere hva jeg mener med begrepet relasjon. Deretter ønsker jeg å gi en oversikt over ulike bilder som brukes på denne relasjonen med Gud i Bibelen. På grunn av plass og tid, må dette gjøres overfladisk, før jeg deretter har valgt å gå grundigere inn i to tekster, nemlig Den bortkomne sønn (Luk 15,11-32) og Vintreet (Joh 15,1-17). Ved å gjøre det, vil jeg da kunne vise eksempler på hvordan denne relasjonen ser ut.

Grunnen til det er disse to tekstene jeg har valgt ut, er fordi Jesus selv bruker disse som eksempler på relasjonen vi er invitert inn i. Lukas 15 brukes som et eksempel på en far som tilgir, selv om sønnen skulle ønske at han var død. Johannes 15 handler om at vi er grenene som er i vintreet (Jesus), og vi ikke kan gjøre noe uten ham. Hvis vi da er avhengig av å få næring fra treet for å gjøre noe, vil det da være sentralt. Jeg skulle ønske jeg kunne gått igjennom flere tekster, men det er det dessverre verken plass eller tid til.

I den neste delen har jeg ikke mulighet til å analysere prekener, eller annen undervisning som er blitt holdt. Til det strekker ikke tid og plass til. Derfor har jeg valgt å fokusere på to

oppbyggelige og populære bøker, for å se hvordan de formidler dette, og hva vi kan lære i vår formidling av denne relasjonen. Jeg vil til sist komme med noen egne tanker om hvordan denne formidlingen kan se ut.

Jeg har derfor søkt å finne oppbyggelsesforfattere som er mye lest. Jeg fant en bok som har fokus på Lukas 15, men klarte ikke å finne en bok som har fokus på Johannes 15. Derfor har jeg valgt å fokusere mer generelt på hvordan disse forfatterne forkynner relasjonen, enn hvordan disse tekstene konkret blir forkynt. De to bøkene jeg har valgt, er Henri Nouwens «Den bortkomne sønn vender hjem»⁴ og Magnus Malms «Veivisere.»⁵

Grunnen til at jeg har valgt disse bøkene er mange. Bøkene til Nouwen har blitt solgt i over to millioner eksemplarer, er oversatt til over 22 språk.⁶ Nouwen er blant de mest leste oppbyggelige forfatterne blant prester i USA.⁷ I Norge er boken solgt i 4300 eksemplarer.⁸ Han har også vunnet en norsk pris for en av bøkene sine,⁹ og har hatt stor innflytelse. Bøkene til Malm har også solgt veldig godt, spesielt i Norden. I Norge er den solgt i 7000 eksemplarer.¹⁰ Malm har hatt stor innflytelse spesielt gjennom boken «Veivisere,» og påvirker der kristne ledere. Malm har også vunnet en norsk pris for sitt forfatterskap.¹¹ Han har en annerledes måte å formidle på, som griper. Begge disse bøkene regnes gjerne som klassikere, selv om de ikke er eldre enn 30 år. Jeg kommer ikke til å sette disse bøkene opp mot hverandre, fordi jeg mener at det ikke er det oppgaven skal handle om.

Jeg har valgt å ha et fokus på hvordan livet skal leves. Som kristne er vi veldig flinke til å snakke om viktige sannheter, men vi er ikke så flinke til å leve slik disse sannhetene skulle tilsi. Bibelen snakker om at det som er viktig, er å kunne leve livet ut. Eksempler på dette er Jak 1,22-24. Hvordan ser det så ut å formidle slik at andre begynner å leve livet? Hvordan velger ulike forfattere å gjøre dette? Det er noe av det jeg vil se nærmere på i denne oppgaven.

1.3 Begreper

Gud inviterer oss inn i en relasjon, og siden Gud er treenig, har jeg derfor valgt å bruke de forskjellige personene i treenigheten etter hvert som det passer seg slik. Relasjon med Jesus er det

⁴ Mer om Nouwen på side 38.

⁵ Mer om Malm på side 54.

⁶ Henri Nouwen Society, "His Historical Impact" tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Historical_Impact/His_Historical_Impact.aspx; Besøkt 02.mars 2012.

⁷ Jackson W. Carroll, "Pastors' Picks: What Preachers are Reading", *CC* vol.120, nr.17 (2003): 31.

⁸ Ifølge epost fra forlaget 26.mars 2012.

⁹ Wikipedia, "Emmausprisen" tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Emmausprisen>; Besøkt 22.mars 2012.

¹⁰ Ifølge epost fra forlaget 23.april 2012.

¹¹ Wikipedia, "Emmausprisen".

samme som relasjon med Gud. Andre ganger blir det mer naturlig å skrive om relasjonen med Gud som Far. Jeg mener derfor alltid den samme relasjonen, selv om jeg bruker forskjellige navn.

1.3.1 Relasjon

Jeg har valgt å definere relasjonsbegrepet i denne oppgaven vidt. Relasjon kan defineres som forhold, forbindelse eller samhörighet.¹² Et annet ord som også kan brukes er vennskap. Jeg kunne skrevet om denne relasjonen som vennskap, men ordet vennskap er for smalt for det Bibelen snakker om. Bibelen bruker mange forskjellige bilder på relasjon, hvor vennskap er en liten del. Andre typer relasjoner i Bibelen er Far-Barn (se 2.2.5 s.10) og ekteskapsbildet (se 2.2.10 s.11).

Jeg kunne også brukt ordet forhold, men det brukes i dag om et kjærestepar som er i et forhold. Det blir igjen for smalt til det jeg prøver å få frem. Ordet «delaktighet» kunne også vært brukt, for det fokuserer på at vi har del i Gud, og på den måten kan komme nær. Likevel er ikke det et ord som kommuniserer så godt i dag. Det får heller ikke frem relasjonen og dynamikken som ligger i dette begrepet, i forhold til alle forskjellige bilder som er brukt på relasjonen mellom mennesker og Gud (Se 2.2). Jeg bruker derfor ordet relasjon, fordi det er det som er mest treffende for å beskrive det vi blir invitert inn i, og som da ikke blir begrenset av ordvalget.

1.4 Subjektivt eller kollektivistisk?

Når vi snakker om relasjon med Jesus, handler det fort om den personlige relasjonen jeg eller andre har med Jesus. Dette er viktig å snakke om, fordi dette blir hvordan relasjonen med Jesus ser ut i praksis. Likevel er det ikke det jeg vil velge å ta utgangspunkt i her, fordi det blir fort for subjektivt, og det kan være vanskeligere å si noe generelt ut fra det, siden folks forhold til Jesus vil være forskjellig.¹³ Jeg har derfor valgt å begynne i en annen ende, og se på hva Bibelen sier. Det gjør at jeg kan si noe generelt og noe som gjelder alles forhold til Jesus, nettopp fordi det Bibelen forteller gjelder alle mennesker generelt. Fokuset i Bibelen er ikke på følelsene som kommer ved relasjon, men ulike bilder på hvordan denne relasjonen ser ut. Relasjonen blir den samme uavhengig av hva vi føler. Salmenes bok viser mange eksempler på mennesker som har det vondt, og synes Gud er fjern, men som samtidig holder på at Gud er trofast. Et eksempel er Salme 74.

Det blir en subjektiv del i dette, siden Guds Ånd faktisk bor i oss, og vi er et tempel (1 Kor 3,16). Samtidig er ikke dette det eneste bildet, siden Paulus også snakker om at vi er en kropp med

¹² Petter Henriksen (red), "Relasjon", Aschehougs og Gyldendals store norske leksikon, Bind 12, 176-177.

¹³ Tone Stangeland Kaufmans avhandling *A New Old Spirituality? A Qualitative Study of Clergy Spirituality in the Church of Norway*. (Oslo: MF 2011), gjør nettopp dette, og undersøker spiritualitet og relasjon med Jesus hos noen norske prester.

forskjellige lemmer (1 Kor 12,27). Vi fungerer ikke som Kristi kropp hvis vi kun er for oss selv. Vi trenger hverandre, og vi ble alle døpt til å være med hverandre (1 Kor 12,13). Når et menneske i Jesu kropp lider, lider alle med (v.26).

Det er fort gjort for oss å forstå det subjektive på en individualistisk måte, slik samfunnet vårt er i Norge i 2012. Problemet er hvis noen ikke vil være med i fellesskapet, så vil det ikke virke slik det skal. Vi er oppfordret til å hjelpe og støtte hverandre (Gal 6,2; Rom 15,1).

Relasjonen hver enkelt er invitert inn i, vil være forskjellig fordi vi er skapt forskjellig. For å fortsatt være inni bildet av kroppen i 1 Korinterbrev 12, er vi utrustet forskjellig, og trenger derfor en forskjellig relasjon. Vi mennesker er gode på å sammenligne oss med andre, selv om Gud har skapt oss forskjellig. Vi ser dette i Johannes 21,21-22 der Peter og Johannes sin skjebne blir forskjellig, fordi de er skapt forskjellig.

1.5 En relasjon som noe dynamisk

Enhver relasjon er personlig og vil variere ettersom mennesker er forskjellig, og gjennom forskjellige tider av hvert enkelt menneskes liv. Det kan derfor stilles spørsmål til om det i det hele tatt er mulig å skrive noe om den relasjonen Jesus inviterer oss inn i. Den vil jo forandre seg etter hvem Jesus er i relasjon med! Dette er et viktig perspektiv. Samtidig er det fullt mulig å skrive noe om denne relasjonen, fordi bibelsk sett finnes det likheter i relasjonene som vi er invitert inn i, fordi Gud ikke gjør forskjell på folk (Rom 2,11). Han behandler ikke rike og fattige eller populære og upopulære forskjellig, slik vi bl.a. kan se av måten Jesus møter mennesker i evangeliene (Se 2.4.3.8). Kort og godt kan det sies slik at Bibelen forteller om denne relasjonen, og da kan vi skrive om den også. Samtidig fører dette til at denne relasjonen må oppleves, og at det ikke er mulig å beskrive alle aspekter i denne relasjonen.

1.6 Hvem står i sentrum?

Når vi snakker om relasjon med Gud, er det fort gjort for oss mennesker å tenke at vi står i sentrum, og at vi har gjort noe bra for at vi får muligheten til å være i denne relasjonen. Sannheten er at det er Gud som står i sentrum, fordi denne relasjonen er hans initiativ. Vi har ingenting vi kan skryte av. Det er vanlig å bruke ordet teosentrisk om dette, nettopp for å demonstrere at det er Gud som er i sentrum. Jeg har til nå nevnt flere ganger at relasjonen er Guds initiativ. Det kan synes unødvendig at det blir nevnt flere ganger. Jeg har valgt å gjøre det fordi vi mennesker begynner fort å skryte av det vi får oppleve, og da er det viktig at vi blir minnet på nåden ved at vi er invitert inn, og ikke fordi vi selv fortjener å komme inn.

Jeg har nå prøvd å legge noen premisser for oppgaven, og vil nå gå over til hva Bibelen sier om temaet. Hvilken relasjon er vi invitert inn i, og hvilke bilder blir brukt for å beskrive dette?

Kapittel 2

2 HVA SIER BIBELEN OM RELASJON?

EN BIBELTEOLOGISK GJENNOMGANG

Jeg vil i dette kapittelet ta med noe generelt om hva Bibelen sier om relasjon. Dette vil jeg gjøre ved å gi en oversikt over noen av bildene som brukes for å vise ulike aspekter ved denne relasjonen. Deretter vil jeg fokusere på to tekster, Lukas 15 og Johannes 15. Grunnen til at jeg vier denne oversikten plass, er at dette er med på å male et bilde som viser hvor mye mer Bibelen faktisk sier om relasjon enn det jeg får mulighet til å undersøke detaljert. Hvis oppgaven kun hadde fokusert på noen få tekster, hadde den blitt for detaljfokusert. Samtidig trengs muligheten for å gjøre dypdykk. Dermed har jeg valgt å først si noe generelt, før jeg går i detaljer.

2.1 Hva sier Bibelen om denne relasjonen?

Fra begynnelsen er Gud opptatt av relasjonen med mennesker. Vi ser det allerede da Gud vandret i hagen (1 Mos 3,8), for å ha kontakt med mennesker. Et annet eksempel er profeten Hosea som blir bedt om å gifte seg med en hore (Hos 1,2), for å symbolisere relasjonen mellom Gud og Israelsfolket (Hos 2). Det er et viktig teologisk poeng at Gud også ønsket relasjon i GT, spesielt siden noen mennesker i dag mener Gud er ond i GT¹⁴ og god i NT. Relasjonen startet fra begynnelsen.

Da Jesus skal fortelle hvilket bud som er det viktigste, handler det om å elske Gud og å elske sin neste (Matt 22,34-40). Dette er relasjonsord, og det er tydelig at det er en relasjon mennesker inviteres inn i. Mange andre eksempler kunne også vært nevnt.

Magnus Malm viser også dette i sin bok *Veivisere*. Der skriver han om Jesus som inviterte disippelen Peter til en disippelrelasjon: «Den Gud som ikke trenger noe, elsker sine skapninger så høyt at han bokstavelig talt går rett bort til dem og kaller dem til seg.»¹⁵

¹⁴ Et av mange eksempler på noen som mener Gud er ond i GT er <http://www.evilbible.com/>; Besøkt 23.april 2012. Dette kan være et eksempel på ateistiske meninger.

¹⁵ Magnus Malm, *Veivisere: En bok om kristent lederskap* (Oslo: Luther Forlag, 1991), 46.

2.2 Hvilke typer relasjoner er vi invitert inn i?

Det er mange ulike bilder som brukes på relasjonen som vi er invitert inn i. Noen av bildene er også forskjellig ut i fra hvilke person i guddommen som portretteres. Dette er noen utvalgte eksempler blant mange typer relasjon i Bibelen.

2.2.1 Gud som skaper

Det er Gud som har skapt alle mennesker (Sal 100,3), og muliggjort relasjonen med ham. Menneskene ville ikke være i denne relasjonen, og gjorde opprør (Ordspr 1,24; Jer 29,19; Matt 23,37). Gud kalte likevel mennesker til fellesskap med ham gjennom sin sønn (1 Kor 1,9). Det er Gud som har skapt alle og muliggjort relasjonen. Ingen kan komme til Gud uten gjennom Jesus (Joh 6,65). Dette gjør at det ikke er noe mennesker kan rose seg selv for å ha fått til, men noe som avhenger av nåden (Ef 2,8-9). Etter syndefallet, var det også Gud som kom med løsningen på hvordan mennesker igjen kunne bli forent med ham. Dette ser vi gjennom ur-evangeliet (1 Mos 3,15).¹⁶

2.2.2 Gud som initiativtaker

Det er tydelig gjennom hele Bibelen at Gud er den som er initiativtakeren, og som mennesker dermed er avhengig av. Ett eksempel på at han tar initiativ er at han skapte jorden. Et annet eksempel er pakten med Abraham (1 Mos 15). Kanskje det viktigste initiativet Gud tok, er at han sendte sin sønn for å frelse alle mennesker (Joh 3,16). Det var Gud som besluttet å redde dem som tror (1 Kor 1,21). Gud ville også gjøre mer enn å frelse: Han ville også gjøre alle mennesker levende med Kristus, selv om alle egentlig var døde (Ef 2,4-5).

2.2.3 Gud som mektig og fryktinngytende

Ved å snakke om relasjon og Gud, kan vi i noen tilfeller ta vekk vers som handler om at Gud er mektig og nidkjær. Guds vrede er noe vi ikke vil bli utsatt for. Hvem kjenner styrken i hans vrede? (Sal 90,11). Selv om vi snakker om relasjonen med Gud, er Gud mektig og fryktinngytende. Han er derfor ikke en kosegud. Jesus sier at mennesker skal frykte ham (Matt 10,28). Når Gud åpenbarer seg for Israelsfolket er det kun Moses som får komme opp på fjellet (2 Mos 19,20), og som er

¹⁶ Urevangeliet er det første bibelverset hvor vi ser at Gud har tenkt å redde oss mennesker, og det skjer rett etter syndefallet. Se 1 Mosebok 3,15

talerør. Folket må også hellige seg (2 Mos 19,10). Romerne 1,18 forteller oss at Guds vrede kommer over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker som holder sannheten nede.

2.2.4 Gud som Herre

Gud blir gjerne også kalt for Herren. Bibelen er tydelig på at det er Gud som er Herre (5 Mos 6,4), og derfor er det han som er mektigere enn mennesker, og det er han som bestemmer. De troende er kalt til å fornekte oss selv, og ta opp vårt kors (Luk 9,23), og overlate livene sine til Gud ved å slippe kontrollen (Sal 37,5).

2.2.5 Gud som far

For Jesus er det helt vanlig å omtale Gud som sin far (For eksempel Matt 6,1.4.6.8.9.14.15.32 for å nevne noe). Jesus har en spesiell relasjon med sin far (For eksempel Joh 5,36-37), og viser klart at mennesker også er invitert inn i relasjonen som Guds barn (Joh 1,12). Troende får kalle Gud far. Dette ser vi for eksempel i Matteus 7,11. Det er tydelig at Gud er en far som har omsorg for alle mennesker og bryr seg om hva de trenger. Gud viser seg som en nådig Gud, som inviterer inn og som vil ha vennskap, på tross av det mennesker gjør. Et godt eksempel på dette er historien om den bortkomne sønn (Luk 15,11-32).

Paulus fortsetter denne tankegangen med Gud som far, og sier at som barn, er de troende også Guds arvinger (Rom 8,17). For å bli Guds barn handler det om å ta imot ham (Joh 1,12).

Vi kan heller ikke skryte av at vi har gjort noe bra, som får ha Gud til far. I Det Gamle Testamentet blir kongen sett på som en sønn av Gud, men i motsetning til andre kulturer på denne tiden, handler dette om en adopsjon og ikke en guddommeliggjøring av kongen (1 Sam 7,14). Det er denne typen relasjon mennesker er invitert inn i.

2.2.6 Jesus som bror

Jesus definerer de troende som en del av sin familie, da han sier i Markus 3,35 at de som gjør Guds vilje, er hans bror og søster og mor. De troende er en del av Guds familie, siden de også er Guds barn. Siden de troende er Guds barn, er de også Jesu søsken. Dette perspektivet brukes også ved dommen i Matteus 25, hvor Menneskesønnen (Jesus), også blir kalt for kongen, og kriteriet for dommen er hva de «siktete» gjør mot «en av disse minste brødre» (v.40). Enten det som ble gjort var positivt eller negativt, ble det også gjort mot kongen. Kongen er en slags «medliden,» som også kjenner på sin egen kropp hva hans søsken opplever.

2.2.7 *Jesus som mellommann: Prest*

Bibelen snakker om Kristus som mellommann. Ved det gamle tempelet, var prestene forbindelsen mellom vanlige mennesker og Gud. Ved at Jesus kom ned på jorden, døde og stod opp, er han blitt den nye perfekte prest og mellommann (1 Tim 2,5; Hebr 4,14-15, Hebr 9,15). På grunn av ham har troende direkte adgang til Faderen (Ef 2,18; Hebr 4,16).

2.2.8 *Jesus som hyrde*

Jesus sier at han er den gode hyrden (Joh 10,11), at sauene kjenner hans røst (v.3), og kjenner gjeteren (v.15). For å være hyrde må han gå først, og de troende følge etter. Jesus viser omsorg for sauene og gir livet for dem (v.11). Jesus er en leder for de troende, en hyrde som bryr seg hvordan de har det.

2.2.9 *Jesus som venn*

Dette er et motiv som allerede har vært diskutert tidligere i oppgaven. Jeg vil likevel dra frem igjen Joh 15,15 hvor Jesus ikke kaller disiplene for tjenere, men for venner. Motivet som Guds tjener er også et motiv som er mye brukt i Bibelen. Jesus viser i dette verset at de troende ikke bare er tjenere som skal gjøre det Herren gjør, men at de er oppgradert og invitert inn til et dypere fellesskap.

2.2.10 *Jesus som ektemann*

Paulus bruker ekteskapet til å illustrere relasjonen mellom Kristus og kirken, i Efeserne 5. Det har i tillegg vært ulike tolkninger av Høysangen gjennom kirkehistorien, som også har sagt at denne boken gjelder som en utdyping av ekteskapet mellom Kristus og kirken. I Åpenbaringen står det både om lammets bryllup, der lammet er et bilde på Jesus, og på hvordan brudgommen har gjort seg i stand (Åp 19,7). Jesus ser også på seg selv om brudgommen (Matt 9,15). Ekteskapet er den tettteste og mest intime relasjonen mellom mennesker. Dette bildet viser så hvilken intim relasjon de troende faktisk er invitert inn i. Denne relasjonen har også fort vært tenkt individualistisk i vårt samfunn, selv om det er helt tydelig hos Paulus at hele kirken er Kristi brud, og ikke kun deler av kirken, eller enkeltpersoner.

2.2.11 I Jesus: Vintreet

«I Kristus (ἐν Χριστῷ)» regnes som Paulus sitt yndlingsuttrykk, og er brukt 76 ganger i NT. I Kristus har de troende forløsningen (Rom 3,24), evig liv (Rom 6,23), ingen fordømmelse (Rom 8,1), de er helliget (1 Kor 1,2) og er en ny skapning (2 Kor 5,17) for å nevne noe. De troende er invitert inn i en relasjon hvor de er i Kristus, og er en del av Kristi kropp (Rom 12,5). Dette er også noe han snakker om i 1 Korinterbrev 12, hvor de da er en del av hans kropp på jorden (v.27). Bildet om kroppen brukes gjerne om menigheten i verden. Dette gir uttrykk for en svært personlig relasjon. Bibelen er likevel ikke i tvil på hvem som bestemmer over Kristi kropp: Det er Kristus som er hodet (Ef 5,23). Et annet godt eksempel på at de troende er i Kristus, er vintreet i Johannes 15, hvor Jesus er vintreet og vi er grenene (v.5). Ved å bli i ham, bærer de mye frukt. Uten ham kan de ingenting gjøre (v.5b).

2.2.12 Den Hellige Ånd: Tempel

Den Hellige Ånd var til ved skapelsen (1 Mos 1,2), og det står flere steder i GT om konger og profeter som fikk Den Hellige Ånd (For eksempel 1 Sam 16,13).

I NT ser vi at Den Hellige Ånd er Talsmannen, som skal lære og minne den troende som det Jesus har sagt (Joh 14,26). Han skal være hos den troende og i den troende (v.17). Etter oppfyllelsen av profetien hos Joel (kap 3) i Apostlenes Gjerninger 2, ser vi at alle kan få Den Hellige Ånd, og at Ånden blir bindeleddet mellom mennesker og Gud. I tidligere tider var bindeleddet tempelet i Jerusalem. Paulus skriver da at tempelet ikke er i Jerusalem, men i den troende (1 Kor 3,16).

2.2.13 Oppsummering

Jeg har nå vist eksempler på noen ulike bilder som viser aspekter ved den relasjonen mennesker er invitert inn i. Mange flere kunne vært nevnt. Disse bildene viser mange forskjellige typer relasjoner, og mange av dem er relasjoner vi kjenner igjen, fordi vi som mennesker har dem mellom hverandre. Samtidig er det tydelig at vi trenger mange bilder for å vise hvilken dynamikk det er i denne relasjonen mennesker er invitert inn i. Mange mennesker har også opplevd manglende relasjoner til andre mennesker, og dermed ikke fått den bekreftelsen de trengte. Et eksempel blant mange, er mennesker som har en dårlig relasjon til sin far. Jesus viser i disse fortellingene at Gud ikke bare er en fraværende far, men han er en far som er tilstede og bryr seg. Derfor overgår disse relasjonene relasjoner mennesker har til hverandre, fordi relasjonene Gud tilbyr er perfekte, og gir bekreftelsen mennesker trenger.

Den menneskelige relasjonen som er dypest og mest intim, er relasjonen i et ekteskap. Vi ser også at bildet alene med ekteskap ikke er nok til å vise hvilken relasjon mennesker er invitert inn i, og vi trenger derfor flere bilder som gir flere nyanser av hvordan relasjonen ser ut. Denne listen er derfor ikke fullstendig. Jeg vil nå ta et dypdykk i to tekster for å se flere ulike aspekter og nyanser ved relasjonen.

2.3 Lukas 15,11-32: De bortkomne sønnene og faren

Den første teksten jeg har valgt å fokusere på, er lignelsen om den bortkomne sønn i Lukas 15,11-32. Jeg har valgt denne historien fordi Jesus selv bruker den som en illustrasjon på relasjonen mellom Gud som far og oss som barn. Jesus trekker her kvalitetene til en god far veldig høyt, og viser en far som kanskje ingen mennesker klarer å leve opp til. Denne historien må garantert ha sjokkert tilhørere og samtiden.

Jeg ønsker i denne delen å fokusere på hva tekstene sier, og hvilke motiver som er sentrale i forbindelse med temaet til denne masteroppgaven. Jeg vil derfor ikke ha en full eksegesi,¹⁷ men prøve å fokusere på bilder, ord og uttrykk som er sentrale for tematikken. Jeg har valgt å bruke så stor plass på denne eksegesen av Lukas, fordi det er så mange elementer i denne historien som illustrerer hvordan relasjonen vi er invitert inn i, ser ut.

2.3.1 *Handler denne fortellingen om relasjonen til Jesus?*

Denne fortellingen handler om en far og to sønner. Som jeg vil komme innpå i 2.3.4, hvor jeg behandler hvem denne faren er, kan vi likevel si at bildet som far i NT gjerne har vært reservert Gud. Derfor har jeg valgt å ta inn denne historien, for å vise noe av relasjonen til Jesus. Dette har jeg valgt fordi Gud og Jesus er begge i treenighet: De er en, men samtidig tre (Se 1.1). Dette gjør at det er naturlig å bruke dette bildet for å illustrere relasjonen mellom oss som mennesker og Gud. Sverre Aalen skriver at Jesus går inn i Guds egen rolle fra Det Gamle Testamentet, og sier mye som viser at Jesus tenker at han er Gud.¹⁸

2.3.2 *Nærkontekst*

Det er mye som er interessant og spennende med denne historien. Jesus fortalte den til fariseerne og de skriftlærde, som knurret allerede før han hadde begynt å fortelle (v.2). Ved å lese denne historien nærmere, er det ikke overraskende hvis de da ble enda mer provosert. Hvordan de reagerte videre på historien, sier teksten ingenting om.

Denne teksten henger sammen med tekstene som kommer rett før, både historien om den bortkomne sau (v.4-7) og den tapte mynten (v.8-10). Intensiteten i historiene øker: En sønn er mer verd enn en sau eller en mynt. Vi ser også dette med tallene som er brukt: Det var en av hundre

¹⁷ Eksegese: Vitenskapelig tolkning eller utlegging av en tekst, som følger et visst mønster, med kriterier på hva som må med. Dette er for eksempel tekstkritikk, formanalyse, m.m. Se Gordon D. Fee, *New Testament Exegesis: A Handbook for Students and Pastors* (Louisville: Westminster/John Knox Press, 2002) for en detaljert gjennomgang av eksegese.

¹⁸ Sverre Aalen, "Jesu Kristologiske selvbevissthet: Et utkast til 'Jahvistisk kristologi'", *TTK* vol.40, nr. 1 (1969): 4.

sauer som forsvant, og en av ti mynter som ble mistet. I denne historien er det en av to sønner som kommer bort.

2.3.3 *Tekstutleggelse*

2.3.3.1 Uakseptabelt

Det er en del elementer i denne historien som ganske oppsiktsvekkende fra hvordan en kulturelt sett gjerne ville forstått forholdet mellom en far og hans to sønner.

Noen eksempler på dette er at den yngste uten videre spør om å få den delen av arven som han har rett til. Siden han er den yngste, er det han som har rett på minst. Moseloven konkretiserer dette, og sier at den eldste sønnen skal ha dobbelt så mye som de andre arvinger får av arven (5 Mos 21,17). Den yngste får dermed en tredjedel av farens eiendommer, og det er derfor underlig at det er han som spør. Dette var noe en sønn aldri skulle spørre om. Den yngste trengte ikke å bekymre seg for driften videre, siden det normalt var den eldste sønnens ansvar. Dette gjør det egentlig verre, siden den yngste sønnen ikke hadde noe legitim grunn til å gjøre det som han gjorde. I Midt-Østenkulturen blir den yngste sønnen gjerne ansett for å være lat og uansvarlig.¹⁹ Den yngste tenkte bare på seg selv da han spurte om arven.

Uansett er det å spørre om å få en del av arven uhørt, for det var ensbetydende med å si at faren skulle være død.²⁰

Kenneth E. Bailey som har studert denne lignelsen i mange år, og vært bosatt i Midt-Østen, skriver at han har spurt om de har opplevd at sønnen har spurt faren om å få arve. Dette har han spurt i 15 år til alle han møtte fra Marokko til India, og Tyrkia til Sudan.²¹ Alle disse reagerer med at dette er fullstendig uakseptabelt, og det eneste riktige av faren ville vært å slå sønnen sin og kaste ham ut. At sønnen spør om dette betyr at sønnen mener faren skulle vært død. Han skriver videre:

In the literally hundreds of times I have asked the question, «Do you know of anyone who has made such a request?» only twice did I receive a positive answer. In the first case Pastor Viken Galouistan of Iran, with a convert church of Oriental Jews, reported to me that one of his leading parishioners, in great anguish, reported to him, “My son wants me to die!” The concerned pastor discovered that the son had broached the question of inheritance. Three months later the father, a Hebrew Christian (a physician), in previously good health, died. The mother said, “He died that night!” meaning that the night the son dared to ask for his inheritance the father “died.” The shock to him was so great that life was over that night. In

¹⁹ Carol S. LaHurd, “Rediscovering the Lost Women in Luke 15”, *BTB* vol.24, nr.2 (1994): 67.

²⁰ Kenneth E. Bailey, *Poet and Peasant: A Literary-Cultural Approach to the Parables of Luke* (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1976), 162.

²¹ Bailey, *Poet and Peasant*, 161.

the second case a Syrian farmer's older son asked for his inheritance. In great anger his father drove him from the house."²²

Vi kan ikke umiddelbart regne med at det er samme kultur i Midt-Østen i dag som da Jesus fortalte denne historien, men likevel kan dette gi oss pekepinner på hvordan kulturen mest sannsynlig kan ha vært.

Det er stor forskjell på om det hadde vært faren som tok initiativet, og ikke sønnen. Dermed kan vi si at dette er over streken.²³ Ordet *δοῦναι* (gi meg) står i imperativ, og imperativ er kommanderende modus. Den yngste sønnen kommanderer da faren til å gi ham en arv han ikke har rett på. I en kultur hvor de eldre og vise ble høyt aktet, var dette skikkelig frekt, uhørt, og fullstendig malplassert. Det skulle ikke skje at en sønn spurte om arven. Sønnen handler totalt feil i forhold til vanlige måter å behandle sin far på.²⁴ Det finnes ingen eksempler i GT på denne problemstillingen. Ingen spurte om dette.

Faren reagerer ikke normalt på denne responsen. Han skulle slått sin sønn og kastet ham ut til han kom på bedre tanker.²⁵ Faren overrasker ved å faktisk etterkomme det sønnen har bedt om. Ingen far har dermed gjort det før ham. Han gir dermed sønnen mulighet til å være fri, og lar sønnen selv velge hvordan han vil forholde seg til familien sin.²⁶ Det betyr også at sønnen har mulighet til å ikke være god mot faren og familien, noe han velger i denne sammenhengen.

Sønnen har dermed allerede gjort det han kunne gjøre for å fornærme faren på verst mulig måte, og sa indirekte at han ikke var interessert i at faren lengre var i live. Dette blir ytterligere understreket av ordet som brukes på gresk for eiendommen faren gav til sønnene sine (*βίος*). Dette ordet brukes i uttrykket av liv, hvordan det ser ut og viser seg. Det handler også om hvilke ressurser som brukes for å holde livet i gang, slik det sannsynligvis er brukt her.²⁷ Det betyr at faren gav vekk alle sine muligheter til å overleve, til sine to sønner. Uten dem ville han dermed havnet på gaten og kunne dø. Faren har nå gjort seg avhengig av omsorg fra sine egne sønner. Faren handler dermed stikk i strid med Siraks bok²⁸ 33,20-24:

²² Bailey, *Poet and Peasant*, 162, fotnote 73.

²³ Joel B. Green, *The Gospel of Luke* (Grand Rapids og Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997), 580.

²⁴ Green, *The Gospel of Luke*, 579.

²⁵ Bailey, *Poet and Peasant*, 162.

²⁶ Bailey, *Poet and Peasant*, 166.

²⁷ Fredrik Wilhelm Danker (red), "βίος", BDAG, 176-177.

²⁸ Siraks bok, eller Jesu Siraks sønns visdom, er en av bøkene fra den intertestamentlige perioden, og er skrevet av en av de fremtredende lærerne ved visdomsskolen i Jerusalem i ca 190 f.kr. Dette gir oss et inntrykk av hva samtiden ville tenke om det denne sønnen gjorde.

La ingen få makt over deg så lenge du lever, verken sønn eller kone, bror eller venn! Gi ikke bort ditt gods til andre; du kunne angre og prøve å få det igjen. Så lenge du lever, så lenge det er pust i deg, så la aldri noen bestemme over deg. Det er bedre at dine barn må be deg om noe, enn at du er avhengig av dem. Behold ledelsen i alt du gjør, sett ingen flekk på ditt rykte. Først når dine levedager går mot slutten og din siste stund er kommet, skal du dele ut din arv.²⁹

Vi hører ingenting om hva den eldste sønnen mener om denne saken. Det ville vært naturlig at den eldste sønnen ville gått mellom og meklet, eller på en eller annen måte prøvd å ordne opp i dette. Der er det slik at konflikter alltid blir løst ved at en tredje person kommer inn og mekler.³⁰ Det skjedde ikke, og dette blir da et nytt poeng som egentlig går imot kulturen i Midt-Østen. Hvorfor det ikke står noe om dette, kan vi spekulere på. Det ville vært naturlig for den eldste sønnen å innta denne rollen, siden han kjente begge partene godt. Det er da sannsynlig at forholdet mellom den eldste og yngste sønnen ikke var så godt, eller at forholdet mellom den eldste sønnen og faren ikke var godt, og den eldste sønnen derfor ikke så noe behov for å mekle. Dette vet vi ikke noe om.

2.3.3.2 Eiendommer

Noen dager etter velger likevel sønnen å selge alt han nå har arvet, og dra til utlandet. Ordet βίος kan også bety eiendel og eiendom, og det kan også ordet οὐσία.³¹ Hvis dette da handler om eiendommer, kan det også hende at sønnen solgte sin del av eiendommen, og dermed fikk fremmede eiere del i eiendommen som den eldste broren nå disponerte. Hvis dette er tilfelle gjør det også at eierforholdene blir ytterligere komplisert og vanskelig for familien.

Eiendommene kan også ha vært livsverket til faren eller slekten, og da han måtte se sønnen selge dette fort, uten å bry seg om det faren hadde bygget opp, og må det ha vært et hardt slag for faren. Du solgte enkelt og greit ikke familieeiendommer, for det er en del av personligheten til familien i Midt-Østens kultur. Sønnen solgte sin egen sjel.³²

Teksten sier teksten imidlertid ingenting om dette. Likevel er det ikke tvil om at den yngste sønnen viser en oppførsel som må ha blitt merket hos familien, naboer, slekt og venner. Selv om faren var rik, ville det ha konsekvenser å miste en tredjedel av formuen på en slik måte. Sannsynligvis ville dette også vært noe som ble snakket om, både i familien, men også i lokalsamfunnet. Dette må ha skapt stort sinne i landsbyen, og i slekten.³³ Ved at det ble snakket om

²⁹ Sitatet er hentet fra *Apokryfene: Bibelens Deuterokanoniske bøker* (Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2003), 240.

³⁰ Bailey, *Poet and Peasant*, 168.

³¹ Danker (red), "οὐσία", BDAG, 176-177.

³² Kenneth E. Bailey, *Finding The Lost: Cultural Keys to Luke 15* (St. Louis: Concordia Publishing House, 1992), 121.

³³ Bailey, *Poet and Peasant*, 169.

der, ville det også bringe skam på faren. Siden faren handlet slik han gjorde, og sønnen valgte å misbruke dette på den måten han gjorde, ville nok ryktet gå om faren som var sprø. Dette kunne få konsekvenser i dagligliv og i handel. Kanskje ville det også føre til svindelforsøk?

2.3.3.3 Relasjonelle konsekvenser

Hvilke relasjonelle konsekvenser som kom ut av denne hendelsen, ville være mer alvorlig enn tap av eiendom. Det er tydelig at sønnen har skadet forholdet til sin far, til sin bror, og til resten av samfunnet. Fortellingen sier ikke noe om resten av familieforholdene, eller om moren var i live. Uansett ville det skape store utfordringer for dem å møtes igjen. Vi ser dette ekstra tydelig i vers 28 og 30, hvor den eldste sønnen er sint på sin bror. Det den yngste sønnen har gjort, er en fornærmelse og lillebroren har egentlig stengt døren til familien, som var det som skulle hjelpe ham å holde seg i live. De relasjonelle konsekvensene og sårene må ha blitt store av en slik oppførsel. Hvis en far har brukt mye energi på å gjøre det godt for en sønn, og sønnen både sier og viser med sin oppførsel at han ønsker faren død, er det klart det må være et hardt slag for faren. Det normale ved en slik unormal situasjon, ville vært at familien aldri ville treffe denne sønnen igjen, og at sønnen aldri kom tilbake. Det fantes et ritual for hva samfunnet ville gjort, for å vise at de ikke ville ta imot sønnen, og at de da ville regne ham som død.³⁴

2.3.3.4 Egen nytelse

Sønnen reiser så til et land langt borte. Det viser at han ikke har noen interesse av å holde faren og familien i live, og dermed drar bevisst fra pliktene. Han viser tydelig at han ikke bryr seg om faren, og ikke har noe interesse ved at familien skal være i live. Dette kan karakteriseres som uansvarlig, og vekker avsky i en kultur der familien er viktig.³⁵ Sønnen reiser fordi han tenker på seg selv, og målet er egen nytelse. Det står at han kastet bort og ødela(διασκορπίζω) eiendelene og livet sitt. Det er tydelig at han ikke sparer på noe. Dette var heller ikke eiendeler han selv hadde jobbet for, men det var eiendeler faren hadde jobbet for.

For jødene som har strenge regler på hva som er riktig å gjøre, og hva som ikke er riktig å gjøre (for eksempel 2 Mos 20,14 om å holde ekteskapet), er det tydelig at dette vekker avsky. Sønnen lever som en hedning, holder seg med horer, ifølge sin bror³⁶ (v.30), og følger ingen av

³⁴ Bailey, *Poet and Peasant*, 167.

³⁵ LaHurd, "Lost Women", 69.

³⁶ Lignelsen gir oss ingen informasjon om sønnen faktisk levde med horer, slik broren påstår. Det er likevel ikke urimelig å tolke lignelsen på en slik måte.

lovene som jødene var forpliktet på å holde, og som Jesu tilhørere var opptatt av. Når sønnen holder seg med horer, bringer han skam på familien på verst mulig måte.³⁷

Sønnen har ikke noen plan om hva han skal gjøre når pengene tar slutt. Dette ser vi tydelig i v.14, hvor hungersnøden kommer etter han har kastet bort alle pengene.

Løsningen hans blir å mate griser eller svin. Å spise svin var imot Moseloven (3 Mos 11,7; 5 Mos 14,8), og svin var dermed noe jødene ikke ville røre. Dette viser at han var virkelig ille ute. Jøder skulle ha minst mulig omgang med svin. Jesus bringer her inn den religiøse dimensjonen når han sier dette. Nå hadde han ikke bare syndet mot sin far og sin familie, men også mot Moseloven. For jødene som var så opptatt av nasjonaliteten, skulle en ikke ta tjeneste hos utenlandske borgere. Noe av grunnen til dette, ville være vanskeligheter ved å holde sabbatsbudet (2 Mos 20,8-11), siden en utenlandsk borger ikke ville ha noen forståelse for Jøder som ville holde de jødiske tradisjonene. Dette gjelder for eksempel også reglene rundt frigivelsen i sabbatsåret (Se 3 Mos 25). Sønnen har dermed falt langt ned i unåde hos jødene. Å mate svin, og være tjener hos en utenlandsk borger alene er ille. Til sammen blir dette en sønn som ikke kan tilgis.

For fariseerne og de skriftlærde, som var tilhørere til denne historien, må det ha sjokkert dem at Jesus lagde et verst mulig tilfelle i historien. I en skam-ære kultur som det var på denne tiden, har definitivt sønnen gjort skade på farens ære. Ordspråkene 28,7 viser at sønnen virkelig skader denne æren bevisst: «Den som holder fast ved loven, er en klok sønn; den som holder lag med fråtser, fører skam over sin far.» Sønnen holder ikke bare i lag med fråtserne: Han er en av dem. Han fråtser heller ikke med penger han selv har tjent, men med penger han ikke har tjent. I vers 30 ser vi også at ryktet om hva denne sønnen har gjort i utlandet, har nådd familien. Har ryktet også nådd familien, er de trolig at det også har nådd lokalsamfunnet, og at mange snakker om denne sønnen som gjør skam på familien.

2.3.3.5 Sønnen vender hjem

Likevel velger sønnen å vende tilbake. Å gå tilbake er en risiko, fordi han har ingen rettigheter, og kunne egentlig blitt drept. Grunnen til dette er skammen som sønnen har brakt på familien.

Lokalsamfunnet og familien kunne tatt livet av sønnen uten at noen hadde reagert. Bailey skriver at det ville være veldig uvanlig for en som har mislyktes økonomisk å komme tilbake til samfunnet han før var en del av.³⁸ Ved avreisen hadde sønnen da såret dem så mye at det ville være enda

³⁷ LaHurd, "Lost Women", 69, og Ordspr 29,3

³⁸ Bailey, *Poet and Peasant*, 178.

vanskeligere, og sønnen ville derfor vært stemplet for livet i lokalsamfunnet. Sønnen har ønsket faren død, kastet bort en tredjedel av farens formue, og brutt Moseloven.

På tross av disse omstendighetene velger sønnen å gå tilbake. Han forbereder likevel en tale som han skal holde for å ydmyke seg og si at det er hans feil. Det er likevel forskjellige tolkninger av intensjonene til sønnen. Det er ingen tvil om at han vil beklage. Likevel mener Bailey og flere at sønnen ville jobbe for å gjøre det godt igjen, og dermed ikke ville ha nåde. Dette kan grunnlegges på forståelsen av ordene «Han kom til seg selv.» (v.17), som ikke er en vanlig formulering å vise anger eller omvendelse på.³⁹ Målet hans ville da være å jobbe opp igjen det han hadde sløst bort, og dermed prøve å gjøre det godt igjen. En vanlig tolkning er likevel at sønnen trenger farens nåde, selv om faren ikke har noen som helst grunn til å gjøre det. Sønnen trenger uansett nåde for å kunne være hjemme, og ikke måtte rømme unna. Han trenger å bli tilgitt både av faren, broren og av samfunnet for å kunne jobbe som en dagarbeider.

På vei hjem har han ingenting å stille med, bortsett fra sin egen arbeidskapasitet. Han har ikke penger, og sannsynligvis kun fillete klær. Han har ingenting å skryte av eller fortelle om. Han har innsett at alt han har gjort, har ikke vært bra. Han er tydelig på at han ikke fortjener å komme tilbake som sønn, og tilbyr seg å være dagsarbeider (μίσθιος) for sin far. Vi vet ikke så mye konkret om forskjellene på en dagarbeider og en slave (δούλος), Likevel er det en rimelig tolkning å tro at en dagsarbeider var lavere stilt enn en slave, for en dagsarbeider var avhengig av å få jobb fra dag til dag (Se for eksempel Matt 20,1-16), i motsetning til en slave som hadde fast jobb.⁴⁰ Forskjellene er også påvirket av hvordan eieren/arbeidsgiveren valgte å praktisere dette. Vi kan derfor si at sønnen velger å plassere seg nederst på rangstigen. Om han gjør dette for å betale ned gjelden som han skylder, vites ikke. Selv om sønnen mot formodning får være dagsarbeider, kan han risikere dårlig behandling. Muligheten er stor for at familien og andre tjenere vil benytte muligheten til å hevne faren, selv om faren ikke gjør det selv.

Faren har alle mulige sjanser til å nekte ham å komme tilbake. Sønnen har ønsket ham død, ikke brydd seg om ham, kastet vekk sin del av alt det faren har jobbet opp og brukt livet sitt på. Sønnen har ingen rett til å komme tilbake og kreve noe som helst. Han har gjort skam på familien. Han har gjort livet vanskelig for den delen av familien som ble igjen. Sønnen har påført familien skam på alle måter. Ryktet om ham har sannsynligvis gått i hele landsbyen. Han har vist seg som en dårlig forvalter ved at han har brukt opp alle pengene som faren kanskje har strevd mye for. Sønnen har ingenting godt å vise til.

³⁹ Bailey, *Poet and Peasant*, 178. Se også s.173-175 for en utfyllende drøfting av problemstillingen “å komme til seg selv.”

⁴⁰ Green, *The Gospel of Luke*, 581 og Bailey, *Poet and Peasant*, 176-177.

Faren hadde hatt all god grunn til å stille sønnen til veggs og be om en beklagelse, som er forventet av ham for at han skal kunne holde familiens ære i hevd.⁴¹ Han har også all god grunn til å avvise sønnen som har sagt og vist med sine handlinger at han skulle ønske faren var død. Likevel velger faren å løpe ham i møte, noe som representerte skam for faren også. Ingen rike menn skulle løpe, for da viste leggene.⁴² Det viser noe av den kjærligheten som faren bærer på til sønnen.

Bailey skriver at ingen av de arabiske oversettelsene av denne historien ville skrive at faren løp. De skriver at faren gikk, eller var tilstede, eller skyndte seg. Han skriver videre:

For a thousand years a wide range of such phrases were employed (almost as if there was a conspiracy) to avoid the humiliating truth of the text – the father *ran!* The explanation for all of this is simple. The tradition identified the father with God, and running in public is too humiliating to attribute to a person who symbolizes God.⁴³

Til og med Aristoteles sier at store menn aldri skal løpe i offentligheten.⁴⁴ Det er sannsynlig at faren gjør dette for å beskytte sønnen mot landsbyen. Landsbyen ville nok banket ham opp, og derfor vil faren komme i forkjøpet.⁴⁵

Faren har heller ikke en liste med endringer sønnen må gjøre i sitt eget liv før det blir fest, sønnen blir invitert inn uten å måtte betale noe, eller love å gjøre det godt.⁴⁶ Faren tar seg ikke tid til å høre på hva sønnen har å si, men sørger for at han blir tatt godt imot. Ved at faren gjør dette, bryter han alle sosiale normer som sier at han skulle avfeid en sønn som gjorde skam på ham og familien. Kjærligheten til sønnen er viktigere enn familiens ære.

Han gir sønnen nye klær (v.22). De fineste klærne, var sannsynligvis farens egne.⁴⁷ Tjenerne blir bedt om å kle ham, uten at han skulle vaske seg først, som var den vanlige måten å gjøre det på. Dette kan symbolisere en måte å kle en konge på.⁴⁸ Faren gir sønnen en ring som symboliserer at sønnen igjen har makt og myndighet over eiendommene til faren. Dette er også noe som går igjen i Bibelen (1 Mos 41,42; Est 3,10) og apokryfene⁴⁹ (1 Makk 6,15). Dette er overraskende, siden sønnen hadde kastet vekk en tredjedel av det faren hadde. Tjenerne får også ordre om å ta på ham

⁴¹ Bailey, *Finding The Lost*, 143.

⁴² Bailey, *Finding The Lost*, 144-145.

⁴³ Bailey, *Finding The Lost*, 146.

⁴⁴ Leslie D. Weatherhead, *In Quest of a Kingdom* (New York: Abingdom-Cokesbury Press, 1944), 90.

⁴⁵ Bailey, *Finding The Lost*, 143.

⁴⁶ LaHurd skriver at «å ville at sønnen skal lære en lekse, er en vestlig tanke, ifølge en egyptisk kvinne.» LaHurd, "Lost Women", 67-68.

⁴⁷ Bailey, *Poet and Peasant*, 185.

⁴⁸ Bailey, *Poet and Peasant*, 184.

⁴⁹ De apokryfiske skrifter, eller deuterokanoniske bøker er bøker som beskriver tiden mellom det Gamle Testamentet, og det Nye Testamentet, og gir oss viktig informasjon om denne tiden. I den Katolske Kirke blir disse regnet som en del av Bibelen, mens Luther mente de var oppbyggelige, men ikke rettledende. Se Reidar Hvalvik og Terje Stordalen, *Den store fortellingen* (Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1999), 20.

sko på føttene. Det symboliserer at han ikke er en tjener, men en herre i huset. Det er også ydmykende for dem å ta på sko, for sko var noe urent (Se for eksempel Mark 1,7). Dette viser at tjernene igjen skal tjene sønnen som en sønn av faren i huset.

Faren velger i tillegg å gi ordre om at gjøkalven, som var spart til spesielle anledninger, skulle slaktes. At gjøkalven slaktes, viser at dette ikke er en vanlig fest. En gjøkalv ville være et stort dyr, og gjerne gitt mat til over hundre personer. Det var vanlig å gjøre dette kun hvis den eldste sønnen skulle gifte seg, eller guvernøren i provinsen kom på besøk. Dette var den største typen fest som var mulig på den tiden. Å ikke invitere hele landsbyen, ville være en skam, og det ville også gjort at dyret ble kastet bort, ettersom det måtte spises i løpet av noen få timer.⁵⁰

Dette er en handling som ærer sønnen, og viser at han er velkommen tilbake. Vi kan også trekke paralleller til renselse, syndoffer og pakt fra GT, for eksempel under utvandringen (2 Mos 12,21-27). Ved at noe ofres, viser det også forsoning og pakt mellom to parter. Dette måltidet viser også at det er fellesskap mellom partene, og faren inviterer sønnen inn igjen til fellesskapet som han forlot. Måltid er i Bibelen et symbol på fellesskap (Se Luk 15,2; 1 Kor 5,11; Sal 41,10; Åp 3,20 mfl).

Det er tydelig at det inviteres inn til en begivenhet med fest og glede, selv om mange med rette hadde god grunn til å være irritert på sønnen. Faren setter derimot i gang en feiring, hvor han er tilstede og gleder seg, på tross av det sønnen har gjort mot ham. Elementet med fest og glede er noe som går igjen i alle tre lignelser i Lukas 15. Det er fest når sønnen kommer tilbake, og det er et av fokuspunktene i lignelsen.

2.3.3.6 Den eldste sønnen

En av dem som blir irritert, er den eldste sønnen. Ved at sønnen velger å ikke ta del i festen, bringer han åpenlyst skam på faren foran alle gjestene. Den eldste sønnen har en offisiell rolle ved å ta imot gjestene, og sørge for at de får den maten de skal ha, sammen med faren. I Midt-Østen i dag er denne rollen viktig.⁵¹ Det er også forventet at sønnen velger å komme inn på festen og offisielt ta imot sin bror, men det nekter den eldste sønnen. Hvis den eldste sønnen var uenig i måten broren ble ønsket velkommen på, ville den rette måten å handle på, være å ønske broren velkommen offentlig, og delta i festen. Da kunne han tatt opp det han var uenig i, etter festen var ferdig.⁵²

⁵⁰ Bailey, *Poet and Peasant*, 186-187.

⁵¹ Bailey, *Poet and Peasant*, 194-195.

⁵² Bailey, *Poet and Peasant*, 195.

Sønnen velger istedenfor å påføre faren skam foran hele landsbyen ved å nekte å komme inn. Et annet eksempel i Bibelen på dette, er dronning Vashti som trosser kong Xerxes (Est 1). Det som skjedde da, var at dronningen ble avsatt. Det samme kunne faren gjort med sin sønn.

Når først den eldste sønnen valgte å fornærme sin far på en slik måte, ville det vært forventet at faren ignorerte dette, og lot festen foregå som normalt. Istedenfor forlater faren festen for å møte sønnen utenfor huset.⁵³ Dermed vet alle gjestene hva som foregår, og mange av dem var nok vitner til dialogen som pågikk utenfor huset.

Denne måten å fornærme sin far, vil på en måte være verre enn det den yngste sønnen gjorde. Den yngste sønnen påførte faren skam i en privat sammenheng. Den eldste sønnen gjør det i en offentlig tilstelning, arrangert av faren. Hele landsbyen ville da få vite om det, og vil være vitne til det som skjer mellom far og sønn. Det riktige og normale ville vært at faren fikk tjenerne til å låse sønnen inn i et rom, men faren lar sønnen selv velge hva han vil gjøre.⁵⁴

Den eldste sønnen viser ved denne oppførselen at det også er noe som ikke stemmer med hans relasjon til sin far. Ved normale familieforhold, ville sønnen kommet og vært med i festen og gleden med en gang,⁵⁵ men det velger denne sønnen ikke å gjøre. Den eldste sønnen bruker ikke tittel når han snakker med sin far, noe som brukes ved direkte tale i resten av historien. Dette er også en fornærmelse mot faren. Likevel velger faren å forlate festen, og tale vennlig til ham (παρεκάλει). Faren viser kjærlighet til den eldste sønnen på samme måte som den yngste sønnen, men den eldste sønnen forandrer ikke oppførselen sin slik den yngste gjør.⁵⁶

Begge sønnene er derfor opprørske, enten utenfor huset eller i huset. Ingen av dem blir da bedre enn den andre. Likevel virker det som den eldste sønnen tror festen handler om å vise at den yngste sønnen er mer verdt enn den eldste.⁵⁷ Den eldste ser ikke at festen er fordi faren er glad, ikke fordi han vil sette forskjellig verdi på sønnene sine.

Sønnen reagerer på at faren ikke ville gi ham et kje. Han ser ikke at han også er invitert til å spise av gjøkalven, og at han også er en del av familien, selv om han definerer seg utenfor («sønnen din» istedenfor «broren min,» i v.30).⁵⁸ Vi ser også dette ved fokuset på hans venner. Han definerer dem som andre enn de faren har invitert. Det er tydelig at han definerer sine venner utenfor

⁵³ Bailey, *Poet and Peasant*, 196.

⁵⁴ Bailey, *Finding the Lost*, 172.

⁵⁵ Bailey, *Poet and Peasant*, 193.

⁵⁶ Bailey, *Poet and Peasant*, 196.

⁵⁷ Bailey, *Poet and Peasant*, 197.

⁵⁸ Bailey, *Poet and Peasant*, 198.

familien.⁵⁹ Selv om sønnen definerer seg som utenfor fellesskapet, inviterer faren ham inn i måltidsfellesskapet.

Sønnen sier videre i v.29 at han er en tjener hos faren (δουλεύω). Dette ordet handler om å være en slave, og det er tydelig at sønnen her forventer belønning for alt det arbeidet han har lagt ned. Det er urettferdig at sønnen som ikke har gjort noe, da skal være hedersgjest. Likevel ville ingen herre forlatt festen for å vise kjærlighet til en tjener.⁶⁰ Selv om faren viser denne kjærligheten, kommer likevel sønnens tale preget av bitterhet. Svaret faren kommer med, er veldig interessant. Faren skulle blitt sint på sin sønn for at han brakte skam på ham offentlig, snakket til ham uten tittel, var bitter, arrogant, fornærmet ham, vred fakta og kom med urettferdige anklager.⁶¹ Sønnen ville heller være med sine egne venner enn å være med faren og broren. I stedet for å ta et oppgjør med dette, velger faren å svare sønnen med kjærlighet, og bruker det mer intime «barn(τέκνον)» istedenfor «sønn(υἰός)» for å vise til den relasjonen de har.⁶² Faren kommer ikke med anklager eller kritikk eller forsvar. Han sier enkelt og greit at «alt mitt er ditt!» (v.31). Da den yngste sønnen arvet sin del av eiendommen, gjorde også den eldste sønnen det.(v.12) Den eldste sønnen har dermed hatt tilgang på hele eiendommen, og den har teknisk sett vært hans. Det tyder på at han da ikke har lagt merke til hva han eier, og ikke benyttet seg av det som faren allerede har gitt ham. Han oppfatter seg som en slave som er mer opptatt av å jobbe enn å se hva han kan glede seg over. Hvordan kan da faren gi ham mer?

Det er ingen tvil om at faren også møter denne sønnen med nåde, og velsignelse. Selv om sønnen selv sier at han har gjort alt riktig (v.29), har han også vært ulydig og brakt skam på faren. Likevel inviterer faren ham inn.

Lignelsen avslutter med en åpen slutt. Vi får ikke vite om den eldste sønnen lar seg overtale og blir med inn, eller om han fremdeles holder seg utenfor. En av grunnene til dette er nok at vi som lesere skal tenke igjennom hvordan vi stiller oss og hva vi selv tenker, og at dette elementet skal virke selvransakende.

2.3.4 Hvem er denne faren?

Lukas/Jesus sier ikke eksplisitt hvem faren i lignelsen er. Han lar leseren selv finne ut av hvem dette er. Vi ser likevel at bildet av denne faren er totalt annerledes enn det vi hadde forventet. Selv om den yngste sønnen har en uakseptabel oppførsel, behandler faren som han skulle vært død, ville ikke

⁵⁹ Bailey, *Poet and Peasant*, 198.

⁶⁰ Bailey, *Poet and Peasant*, 202.

⁶¹ Bailey, *Poet and Peasant*, 200.

⁶² Bailey, *Poet and Peasant*, 200.

elske faren tilbake, hadde ikke omsorg for faren, solgte farens eiendommer og livsverk, brakte skam på familien, ødela relasjoner, syndet mot Moseloven, fråtset, og egentlig var en sønn som ikke kunne tilgis, velger faren å tilgi.

Selv om den eldste sønnen påfører faren skam foran hele landsbyen, svikter, ikke vil forsone mellom far og bror, ikke bruker tittel, tror faren er slavedriver, kjefter, er arrogant, vrir på fakta, kommer med urettferdige anklager, og viser bitterhet, velger faren å tilgi.

Det som sjokkerer i denne lignelsen er hvordan faren velger å reagere. Faren skulle reagert helt annerledes, og satt begge sønnene sine på plass. Istedenfor å ha to tjenere som sønner, ønsker faren å ha to sønner. På tross av det begge har gjort, velger han å tilgi. Dette er en far som går lengre enn alle andre fedre, og som viser en utrolig kjærlighet mot sine sønner. Fordi han har denne kjærligheten, velger han å gå igjennom mye lidelse og mye skam, for å gjenopprette det som har blitt ødelagt.

Dette er nåde. Nåden er ikke avhengig av å betale tilbake det som er kastet bort. Nåden tilgir og gir nye sjanser, uavhengig av hvordan fortiden ser ut.

Vi ser ut i fra konteksten at disse tre lignelsene (Sauen som ble funnet (v.4-7) og Sølvmynten som ble funnet (v.8-10), i tillegg til den bortkomne sønnen), at faren i historien er Gud, og det er det de fleste tolkninger også sier.

Lukas tegner gjennom sitt evangelium et annet bilde av en far enn det som var vanlig i den romerske tiden. Vi ser at Gud er en far som bryr seg (Luk 6,36; 11,2.11.13; 12,30.32), og Lukas viser også til andre fedre som bryr seg om barna sine, for eksempel Jairus(8,51).⁶³ Vi har da ikke nevnt det revolusjonerende med fadervår: Vi får lov til å kalle Gud for far! (Matt 6,9). Dette var noe som var uhørt i Det Gamle Testamentet, og det viser mer av hvilket forhold Jesus hadde til sin far, og som vi også får ta del i (Matt 7,11).(Se også (2.2.5)

Denne faren går lengre enn andre fedre. Det ser vi ved lengselen han viser ved å speide etter den yngste sønnen, for å løpe ham i møte. Vi ser det med rausheten han viser begge sønnene. Han sparer ikke på noe.

2.3.5 *Hva sier denne teksten om relasjonen med Jesus?*

Grunnen til at jeg har et slikt fokus på denne teksten, er nettopp at denne teksten viser mye av den relasjonen til Gud som vi er invitert inn til. Vi er ikke der som likeverdige partnere. Gud løper oss i møte uansett hva vi har gjort, og dette gjør at det ikke avhenger av oss. Vi er invitert inn i en relasjon til en Gud som elsker oss uansett hvor mye vi har gjort for å fornærme ham. Vi blir

⁶³ Green, *The Gospel of Luke*, 579.

overrasket over farens reaksjon i denne lignelsen, siden han gir oss frihet til å ikke følge ham, og tar oss imot når vi kommer tilbake. Derimot lengter Gud etter oss når vi ikke har kommet tilbake. Gud feirer når en synder vender om! (Luk 15,7). Vi blir ikke stilt til veggs eller får en moralpreken, men vi blir gjeninnsatt som sønner og døtre.

Det er ingen tvil om at det må ha kostet for Gud å la oss dra, og deretter å la oss få komme tilbake etter oppførselen vi har hatt, siden ingen av oss klarer å leve syndfritt. Gud bryr seg ikke om hva samfunnet eller naboene sier, men ønsker oss velkommen på tross av det som er normalen og de kulturelle kodene. Vi er ønsket.

Vi ser også at vi ikke er slaver, men sønner. Dette er motsatt av hva den eldste sønnen tenkte om seg selv. Selv om mye tyder på at mange mennesker opplever forholdet til Gud som et slaveforhold, har han egentlig gitt oss barnekår (Rom 8,15). Vi får dermed del i det han har, og selv om vi har rotet vekk en del av arven, har vi likevel del i det Gud har. Vi blir behandlet som kongelige (Luk 15,22-23), og får igjen del i arven (Ef 1,11).

Vi kan også bruke denne teksten om Gud som far til å illustrere forholdet vi er invitert inn i, nettopp fordi Gud og Jesus er sammen i treenigheten (Se 2.3.1 s.14).

Denne teksten har også blitt kalt for evangeliet i evangeliet.⁶⁴ Den viser på en unik måte hvordan Gud viser nåde med oss og ønsker oss velkommen inn i en relasjon med ham. Samtidig er det en utfordring: Teksten sier ikke noe om et offer på korset. Dette har bl.a. blitt påpekt av muslimer.⁶⁵ Hvordan dette da skal forstås, har det vært mange ulike meninger om.

Likevel må vi si at forsoningen mellom faren og sønnene i teksten var noe som kostet mye. Det var noe som fikk konsekvenser, og det skjedde en uforventet nåde. Faren måtte ta initiativ, og gå på tvers av sosiale kodekser. Han sjokkerte ved å åpne huset for sønnene, og ønske dem velkommen.

Ved å se på korset, ser vi også at Jesus måtte betale en høy pris for å gjenoppta relasjonen mellom oss og treenigheten. Det er derfor interessant å se parallellene. Det er også interessant å legge merke til de sosiale kostandene, både hos faren i historien, og hos Jesus. Måten de valgte forsoning, gjorde at folk lo av dem. Mange mennesker er sterkt preget av frykt for hva andre mener om det vi gjør. Både faren og Jesus gjør det motsatte, og lar ikke andres mening stoppe dem fra forsoning. Initiativet til forsoningen kommer fra faren og fra Jesus. Prisen Jesus betalte for å gjenoppta relasjonen skjedde ikke bare på korset, men også i hans hverdagsliv. Jesus viser forsoning og nytt liv.⁶⁶

⁶⁴ Bailey, *Finding The Lost*, 193.

⁶⁵ Bailey, *Finding The Lost*, 9.

⁶⁶ Bailey, *Poet and Peasant*, 189 siterer Giblin, men jeg har ikke fått tak i denne teksten.

2.4 Johannes 15,1-17: Vintre og vennskap

Denne teksten er mer teologisk enn den narrative⁶⁷ teksten i Lukas 15, og derfor vil jeg eksegere denne teksten på en litt annen måte. Jesus snakker i 2.person, og teksten blir da på en måte nærmere oss enn Lukas 15. Jeg har prøvd å løse dette ved å skrive om den troende, siden dette også gjelder oss i dag. Disippelen Johannes, som mest sannsynlig har skrevet denne teksten, har vært veldig relasjonell.⁶⁸ Han sier trolig om seg selv at han var den disippelen som Jesus hadde kjær (Joh 13,23; 21,7). Det er derfor interessant i seg selv å bruke en av tekstene hans i denne oppgaven som fokuserer på relasjon. Denne teksten i kapittel 15 fokuserer på at vi skal være i ham, og at livene våre skal bære frukt. Hvem vil ikke se frukt i eget liv?

2.4.1 Er også vi grenene?

Denne teksten sier at disiplene til Jesus er grenene (v.5). Gjelder det også oss? Er vi også Jesu venner (v.15)? Dette er et spørsmål som vi kan spørre oss i møte med denne teksten. Jeg mener vi kan gjøre det, siden disiplene får beskjed om å gjøre alle folkeslag til disipler (Matt 28,19), evangeliet er til jøder først og så grekere (Rom 1,16), og at Gud ikke gjør forskjell på folk (Rom 2,11). Nåde er for alle, jøder først og så grekere, eller hedninger (Rom 1,16). Vi kan derfor bruke denne teksten, også om kristne i dag.

2.4.2 Nærkontekst

Jesus holder en tale kvelden før han blir arrestert, og den er nedskrevet i Johannes 14-17. Teksten er dermed midt inn i en tale. Det kommer ingen introduksjon eller overgang fra kapittel 14 til 15,⁶⁹ det er tydelig at Jesus fortsetter på talen. Samtidig kan også teksten i Johannes 15 forstås alene, uten å måtte fokusere på det som er sagt tidligere. Tematikken forandres likevel, fra fokus på at Jesus skal dra, og Den Hellige Ånd skal komme, til fokuset på å «bli i meg.»⁷⁰

Bildet som Jesus bruker om vintreet, er ikke brukt på samme måte i de andre evangeliene. Matteus sier likevel noe om at et godt tre bærer god frukt (Matt 7,17-20). Det finnes noen paralleller mellom disse tekstene, men jeg velger likevel ikke å legge stor vekt på det, siden de ikke sier imot hverandre.

⁶⁷ Narrativ tekst: En fortellende tekst, en historie.

⁶⁸ Ifølge eldre tradisjoner er Johannes den disippelen som Jesus hadde kjær, og den som har skrevet evangeliet. Det hersker imidlertid en debatt om forfatterspørsmålet. Se for eksempel David A. DeSilva, *An Introduction to the New Testament: Contexts, Methods & Ministry Formation* (Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, 2004), 391-393.

⁶⁹ J. Ramsey Michaels, *The Gospel of John* (Grand Rapids og Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 2010), 799.

⁷⁰ Gary M. Burge, *The NIV Application Commentary: John* (Michigan: Zondervan, 2000), 416.

Vi vet ikke helt hvor denne talen er blitt holdt, siden det står i Johannes 14,35 at Jesus sier alle skal gå ut, mens det står i Joh 18,1 at de gikk ut. Professor Gary Burge kommer med en teori om at denne talen kan ha foregått i tempelet, foran et bilde av et vintre i rent gull, som skulle representere Israel.⁷¹

2.4.3 *Tekstutleggelse*

2.4.3.1 Vintreet

Jesus begynner med å snakke om at han er det sanne vintre, og faren hans er vingårdsmannen.

Ved å begynne med ordene «Jeg er (Ἐγώ εἰμι)» (v.1) viser Jesus at han forstår seg som Gud, ut fra Det Gamle Testamentet (2 Mos 3,14).⁷³ Vingården er også bilde fra Det Gamle Testamentet, som symboliserer Israel. Israel blir beskrevet som Guds vingård, som skal gi Gud ære. (Sal 80,8-18; Jes 5,1-7; Esek 15,1-18; 17,5-8; 19,10-14). Samtidig er det slående å se at dette vingårdsbildet gjerne blir brukt ved domsavsigelser. Israel var en vingård som bar vill frukt, selv om forholdene var tilrettelagt (Jes 5,2).

*Et gammelt vintre.*⁷²

Jesu bruk av dette bildet utvikler seg fra GT. Jesus er nå både som Gud, ved at han bruker «Jeg er». Han er også det eneste sanne vintreet. Alle skal da kobles på ham, istedenfor at hele nasjonen Israel er en vingård. De troende blir dermed avhengig av å være koblet på det eneste treet som bringer liv. De troende er dermed grenene. En gren klarer ikke å holde liv i seg selv uten at det får næring fra treet. Dette bildet viser da hvor avhengig en disippel er av å være i Jesus for å kunne overleve. Mennesker blir ikke overlatt til seg selv som grener på vintreet, fordi Gud steller grenene, og ønsker å gjøre dette på en måte som gjør at de bærer frukt.

Det er også et fokus på fellesskap her, siden Jesus er treet, og det finnes grener i flertall. Det er da mulig for troende å stå sammen, fordi alle er koblet til det samme treet. Dette ser vi også er et element i bildet om de troende som Jesu kropp (Se 2.2.11, og Rom 12,5; 1 Kor 12).

I denne teksten er ikke ordene «Gud og Far» brukt like mange ganger som den forrige teksten vi så på i Lukas 15. Likevel har Gud en sentral rolle som vinbonden. Jesus velger å plassere

⁷¹ Burge, *Application Commentary*, 416.

⁷² Berrys' Wine Blog, "Tecce Old Wine Tree" tilgjengelig på <http://bbrblog.com/wp-content/uploads/2010/11/tecce-old-vine-tree.jpg>; Besøkt 27.april 2012.

⁷³ Peter Damian Akpunonu, *The Vine, Israel and the Church* (New York: Peter Lang, 2004), 139.

Michaels poengterer at det er typisk for Johannes, å komme med "Jeg er" før han kommer med en invitasjon eller et løfte. Michaels, *The Gospel of John*, 802.

seg under Gud, og det er Gud som utfører vedlikeholdet i bildet. Tolkningen kan dras litt langt ut fra dette bildet og si at Jesus muliggjør relasjonen mellom den troende og Gud. Uavhengig av dette bildet, er det likevel en solid bibelsk tanke (Joh 14,6.9; 1 Tim 2,5-6; Hebr 9,15). Jesus er nøye på denne relasjonen mellom han og Gud (Joh 5,19-23; 7,28-29; 10,15). Gud er nær, når den troende allerede er koblet til treet. Gud som vingårdsmann legger til rette for å få størst mulig frukt. Det kan også sies at bildet om vintreet alene kanskje ikke klarer å få frem alle dimensjoner med dette forholdet. Jesus elsker den troende slik som Faderen har elsket ham (v.9). Ut i fra alt Jesus ofret for de som tror, tyder det på at denne kjærligheten mellom personene i treenigheten må være veldig sterk. Samtidig viser bildet hvor nært den troende får komme, å være ett med Gud.

2.4.3.2 Gud renser oss

Gud tar vekk enhver gren som ikke bærer frukt (v.2). Dette står også i teksten i Matteus (Matt 7,19). Dette høres rart ut, siden forventes at den kristne Gud skal være en som åpner opp for relasjon, og ønsker alle velkommen. Hvordan skal vi forstå dette? Dette er noe som har åpnet for mange ulike tolkninger. Handler det om jødene som nå ikke er Guds vingård? Handler det om kristne som har mistet troen, eller handler det om predestinasjon, og de som ikke er utvalgt som ikke bærer frukt? Dette er vanskelig å svare på, og kanskje er det ikke riktig å få denne teksten til å svare på disse spørsmålene? Dette mener i hvert fall Carson, som er en professor i NT.⁷⁴ Han sier det må forstås slik at det ikke er sanne kristne uten noe langsiktig frukt. Michaels gjør et poeng ut av at disse grenene allerede er døde, og det ikke er vingårdsbonden som gjør at de dør.⁷⁵ Likevel står det lite om hvem disse er, og hva de har gjort for at de skal bli døde. Det er derfor vanskelig å si noe bastant.⁷⁶

Det står samtidig også at enhver gren som bærer frukt, renser han, slik at den kan bære mer frukt. Denne måten å beskjære på er mye brukt blant frukttrær og andre trær, for å sørge for at grenene vokser seg kraftige. Hvis en gren bærer mye frukt første sesong, kan det hende den vil knekke under all frukten. Det blir derfor viktig å beskjære på en slik måte at grenen ikke knekker, men kan vokse seg kraftig og dermed kan bære frukt i mange år fremover. Ved at Jesus vektlegger dette, ser vi at Gud tenker langsiktig. Det er ikke frukten akkurat nå som er den viktigste, men den

⁷⁴ Donald A. Carson, *The Gospel According to John* (Leicester: Inter-Varsity Press, 1991), 515.

⁷⁵ Michaels, *The Gospel of John*, 807.

⁷⁶ Det finnes teorier på at ordet for å ta bort ($\alpha\lambda\iota\phi\omega$) også kan brukes om å løfte opp, dermed løfte opp fra gjørmene. Dette sier bl.a Bruce Wilkinson, *Vintreets hemmeligheter: Lev et liv i overflod* (Skjetten: Hermon Forlag, 2002), 33. Ved å se på hvordan bibeloversetterne har oversatt dette, er det ingen andre som har oversatt teksten på denne måten. I tillegg passer ikke denne tolkningen til konteksten og jeg ser derfor bort fra denne tolkningen.

frukten som kommer etter hvert. De raske løsningene blir mindre tilfredsstillende enn de langsomme. Det blir da ikke naturlig å bære frukt hele tiden, men i sesonger.

2.4.3.3 Dere er alt rene

I Det Gamle Testamentet var det mange regler for renselse, og det var ikke noe som ble latt til tilfeldighetene, spesielt ikke hvis mennesker skulle møte Gud (Hellighetsloven: 3 Mos 19-21). Paulus renseseg før han gikk inn i tempelet, for å blidgjøre jødene (Apg 21,24). For å renseseg måtte en bl.a. ofre syndoffer (3 Mos 4). Disiplene, og også mennesker i dag (v.3 og 2.4.1) er alt rene, og mennesker i dag kan oppleve den tette relasjonen som disiplene hadde med Jesus. Jesus rev ned skillet (Ef 2,14) Det trengs dermed ikke noen ofring eller seremoniell renselse for å få tilgang til Gud. Jesus er blitt offeret (Hebr 9,12.28). Dette muliggjør for en helt unik kontakt, som var umulig for jødene, og gjør at det er mulig for den troende å gå i kirken og andre helligdommer uten å måtte gjennomføre en renselse, noe som er veldig viktig for andre troende, for eksempel muslimer.⁷⁷

2.4.3.4 Hva er frukten?

Det er i denne teksten et stort fokus på frukt. Ordet for frukt, καρπός, er brukt åtte ganger i disse 17 versene. Det kan også oversettes som resultat, hva du får ut av noe, eller produkt.⁷⁸ Det er tydelig at vinbonden er resultatorientert, og ønsker å se frukt. Det er også det som er forventet av alle grenene.

Siden de troende er grenene, hva kan de gjøre for å bære frukt? Det viktigste er å fortsette å være en gren. Gud lover faktisk frukt, hvis disiplene blir i ham (v.5). Dette er logisk, siden ingen gren kan bære frukt på egen hånd (v.4). Er det da mulig å skryte selv av den frukten som kommer i eget liv? Det Jesus sier her det motsatte av å være resultatorientert. Det blir det ikke opp til hver enkelt hvor mye frukt han/hun skal bære, så lenge han/hun blir i ham. Bildet viser tydelig at grenene bare er formidlere av frukten, og ikke de som produserer den. Næringen kommer fra jorden, og går opp i treet. Hvis grenen ikke er koblet på treet, får den ikke næring, og dermed kommer det ikke frukt.

Jesus lover ikke litt frukt, men mye frukt (v.4 og 8). Det handler om liv og overflod (Joh 10,10). Grenene skal enkelt og greit bære frukt (v.16). Dette skal også være en frukt som varer. Igjen dras det langsiktige perspektivet inn. Alt dette skjer fordi Faderen skal bli herliggjort ved frukten (v.8).

⁷⁷ Dagfinn Rian og Levi Geir Eidhamar, *Jødedommen og Islam*. 2.utgave (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 1999), 161.

⁷⁸ Danker (red), "καρπός", BDAG, 509-510.

Hva er så denne frukten? Dette er noe som har vært debattert gjennom mange år av mange forskjellige teologer. Kan det være lydighet, nye kristne, kjærlighet eller kristen karakter? Carson fremholder at frukten er alt som er et produkt av effektiv bønn i Jesu navn.⁷⁹ Han prøver ved denne tolkningen å ikke redusere hva denne frukten kan være. Samtidig blir også hans tolkning, slik jeg forstår det, fort noe som skal produseres av at den troende må be nok, noe som ikke stemmer med teksten. Teksten snakker hovedsakelig om kjærlighet, og hvor viktig kjærligheten er. Jesus konkretiserer hvordan den troende kan elske ham, nemlig ved å elske andre. Det er tydelig at kjærlighet er en viktig frukt i denne teksten. Samtidig tror jeg det er viktig å ikke redusere hva som er frukt i et kristent liv. Derfor kan det også være naturlig å tenke på frukt som alt som har med den troendes helliggjørelse å gjøre, hvor den troende er kalt til å gradvis forandres til Herrens herlighet, som Paulus skriver om i 2.Korinterbrev 3,18. Det er også mulig å trekke frem åndens frukter som er beskrevet i Galaterne 5,22: De er kjærlighet, glede, fred, overbærenhet, vennlighet, godhet, trofasthet, ydmykhet og selvbeherskelse.

Det er fort gjort for mennesker å gradere frukten: Hvilken frukt er best? Hvilken frukt er mest verdifull? Hvilken frukt er det mest av, og hvilken frukt er mest spesiell? Når frukten ikke er nevnt spesifikt i teksten, er det ikke mulig å gradere hvilken frukt som er bedre enn annen frukt. Det er ikke grenene som står for frukten, eller kan bestemme hvordan den skal se ut. Det er Gud som gir frukten og skal ha æren for den.

Et tre er organisk, og vil alltid vokse, og bli så stort som mulig. Det er ikke naturlig at treet står på stedet hvil, og dette viser også noe av at både treet og grenene er ment for å vokse, og utvikle seg. Det er også derfor naturlig at grenene etter hvert også bærer mer frukt, slik Jesus poengterer.

2.4.3.5 Å være i Jesus?

Ordet μένω, å være/bli, er brukt elleve ganger i denne teksten. Noen ganger har dette ordet en tendens til å bli svevende, og vanskelig å forstå, for hvordan er det mulig å fysisk sett være i Jesus? Dette ordet har flere forskjellige betydninger. Blant annet er det mye brukt om å bo/bosette seg. Det handler da om å leve eller tilbringe livet sitt der hvor en bosetter seg. (Se for eksempel Luk 8,27; 10,7). Det handler også om å bli i båten (Apg 27,31), eller i byen(2 Tim 4,20). En alternativ

⁷⁹ Carson, *Gospel According to John*, 517.

oversettelse kan også være å fortsette i Jesu kjærlighet.⁸⁰ Det kan også bety å stå fast, som en motsetning til å bevege seg. Det handler om å stå for det som en mener, uten å forandre mening.⁸¹

Likevel viser bildet om vintreet enda mer av hva som egentlig ligger i ordet. Treet og grenene er uatskillelige, og henger fast i hverandre. På innsiden flyter treet og grenene i hverandre, og på denne måten henger grenene fast i treet. Det er ikke noe fysisk skille i mellom grenen og treet, og dette viser at det er ingenting som skiller fra Gud (Rom 8,39). Kontakten med Gud, som før krevde renselse(v.3), er forandret slik at den troende nå er et tempel for Gud (1 Kor 3,16). Det handler ikke lengre om å komme til et fysisk geografisk sted for å komme i kontakt med den høyeste, men at kontakten er mulig hvor som helst, nettopp fordi grenene er koblet på vintreet, og fordi Kristus er i den troende. Det er heller ikke slik at det er kun noen som får komme nær, men alle. Det gjelder også de som var langt borte (Ef 2,13). Gud og alle troende blir dermed uatskillelige. Gud flytter fra tempelet til alle troende, ikke bare hos de som er knust og nedbøyd (Jes 57,15), selv om Gud utvilsomt er tilstede der også. Det blir umulig for den troende å være noe sted Gud ikke er, og det handler ikke om å prestere eller hva den troende må gjøre for å få kontakt med ham. Nåden som ligger i at den troende får være i ham, og han er i den troende, er virkelig noe som viser Guds nåde, og Guds initiativ. Mennesker er invitert inn i en nær og tett relasjon, en relasjon som ikke var mulig å drømme om engang, før Jesus kom.

Å være i ham er organisk. Den troende har vokst inn i ham, på grunn av invitasjonen han har kommet med. Hvis ikke den troende blir i Jesus, får han/hun ikke den næringen som trengs for å bære frukt (v.4). Uten ham er det umulig å gjøre noe (v.5b). En gren som ikke er i et tre, vil dø. Det er derfor livsviktig at å være koblet på treet. Dette gjør at det kanskje er litt lettere å forstå hva som ligger i dette ordet, som fort blir abstrakt. Det handler altså om at vi ikke skal bevege oss fra Jesus, og holde på det som er det viktigste for oss.

Jesus gir videre en definisjon av hva det er å bli i ham. Å bli i ham er å la ordene hans bli i den troende. På grunn av at ordene hans er i den troende, kan han/hun da be om hva han/hun vil, og den troende skal få det (v.7; Joh 14,13-14).⁸² Det er en gjensidighet som ligger her. Gud blir i den troende, og den troende blir i ham, men det skjer ikke slik fordi den troende fortjener det. Jesus er størst, og han er treet som bærer grenene, og ikke omvendt.

Jesus oppfordrer til at det er ham selv som skal ha førsteplass i den troendes liv. (Matt 6,33; 8,22; 16,24). Det er han som vet best hvordan den troende kan bære frukt. Den troende begynner da å vokse opp til ham (Ef 4,15). Det handler ikke bare om at den troende skal overleve, og derfor må

⁸⁰ Danker (red), “μένω”, BDAG, 630-631.

⁸¹ Gerhard Kittel (red), “ μένω ”, TDNT, 574-575

⁸² Michaels, *The Gospel of John*, 808.

være i Jesus, men det handler om at den troende skal få liv, overflod, håp, godhet og miskunn (Joh 10,10, Jer 29,11; Sal 23,6). Gud velger altså ikke den billigste løsningen, men han ønsker å skjemme bort den troende, og sprenger rammene for hva vi skulle tro den troende skulle få oppleve (Joh 14,12). Her ser vi igjen noe av perspektivet fra Lukas 15, nemlig at Gud vil overøse mennesker med godhet, og at han er en stor Gud som vil at barna hans skal ha det godt.

2.4.3.6 Gleden vår skal være fullkommen

Kristendommen blir gjerne oppfattet som kjedelig. Nettopp derfor er det interessant å se at Jesus sier at hans glede skal være i den troende, og gleden skal være fullkommen (v.11). Det er tydelig at han ikke bare gir litt glede, men at denne gleden skal være fullkommen, og i overflod. Bibelen snakker generelt mye om glede, og sier at: «For gleden i Herren er deres styrke.»(Neh 8,10b). Det er mye kjekkere å være i en relasjon med fokus på glede og humor. Denne gleden skal ikke bare være noe tilfredsstillende, men noe som overgår dette. Vi ser også at dette er et perspektiv som kommer igjen fra Lukas 15. Der feiret Gud og var glad for enhver synder som vendte om (Luk 15,10). Dette gjorde at festen og gleden i historien begynte (v.24). Gud ønsker at den troende skal ha det bra, og han velsigner i overflod. Dette er et helt annet bilde enn en streng og alvorlig Gud. Dette er også et element som er viktig i Bibelen, og et perspektiv som er tydelig, men som gjerne blir glemt.

2.4.3.7 Å holde hans bud

I teksten blir disiplene bedt om å holde hans bud. Jesus konkretiserer her hvordan den troende kan bli i ham. Ved å holde budene, blir den troende i hans kjærlighet. Temaet om å elske Jesus, holde hans bud og elske hverandre, er noe som går igjen kapitlene før (Joh 13,34-35; 14,15.21.23). Hva er så disse budene? Budene handler om å elske hverandre, slik Jesus har elsket mennesker (v.12). Det blir veldig konkret og det er ikke i tvil om hva Jesus ønsker at den troende skal gjøre. Vi ser likevel en forandring fra de to store bud (Matt 22,37-39), hvor det handler om å elske Gud og elske mennesker, til kun fokus på å elske hverandre i denne teksten. Hvorfor det er slik, er det ikke lett å si, men det kan ha en sammenheng hvor det handler om at det å elske Gud også kan bety å elske andre mennesker, som han også har skapt. Det sier imidlertid teksten ikke noe om.

Det er interessant å se at Jesus ikke ber den troende om å gjøre noe han selv ikke har gjort. Ved hans eksempel har han vist at det er mulig å gjennomføre det han ber oss om. Det er mulig å holde budene hans, fordi han selv har holdt dem (v.10), og det er mulig å elske hverandre, fordi Jesus har elsket alle mennesker (v.12). Jesus går foran med et eksempel, og viser hvordan den

troende selv kan holde dem. Dette kan gjøres med glede, fordi Jesu glede kan være i den troende (v.11). Som jeg også kommer til å skrive om senere, viser Jesus hvordan det ser ut å elske hverandre, ved at han var villig til å gi sitt liv for alle mennesker (v.13).

Tanken om å holde hans bud for å kunne bli i hans kjærlighet, kan være fremmed for en antinomistisk⁸³ tankegang der det kun er fokus på nåde alene, og der det ikke kan gjøres noe for å bli frelst. Hvis det kreves at den troende må holde bud for å kunne være i Jesus, fører jo det til prestasjon for å kunne være i Jesus. Dette blir da et problem. Samtidig ser vi klart i teksten at alt av initiativ kommer fra Jesus, for relasjonen er ikke likeverdig. Det er ikke mennesker som inviterer inn, men som blir invitert inn, og hver enkelt kan derfor velge hvordan han/hun skal forholde oss til det. Relasjonen er ikke avhengig av hva den troende gjør, for frelsen er ved nåde alene, og ikke ved gjerninger (Ef 2,8-9). Likevel er den troende kalt til å arbeide på sin frelse, etter at frelsen har skjedd (Fil 2,12). Det er ikke slik at den troende skal arbeide for å bli frelst, men *på* den frelsen og det fundamentet som Jesus allerede har lagt.

Ved å holde hans bud, er det også fokus på livet. Å være en kristen, får praktiske konsekvenser, og det er da noe vi må holde for å kunne være i ham. Ved å elske andre, handler det også om integritet. Det å elske andre får praktiske konsekvenser for hvordan troende lever.

2.4.3.8 Jesu venner

Uttrykket om å være Guds venn er bare brukt to ganger i GT,⁸⁴ om Guds vennskap med Abraham og Moses.

Abraham hadde et spesielt forhold til Gud, og regnes som stamfar til Israelfolket. Gud åpenbarte seg flere ganger for Abraham (1 Mos 12,1-3.7; 13,14-17; 15; 17,1-22; 18 for å nevne noe.) Abraham fikk bl.a. besøk av Gud (1 Mos 18), hvor han også spiste med Gud. Han hadde et spesielt forhold til Gud, og valgte å stole på ham. Gud opprettet en pakt med Abraham, og sa at alle slekter på jorden skulle velsignes i ham (1 Mos 12,3). Vennskapet mellom Abraham og Gud var spesielt. Vi ser også at jødene som diskuterte med Jesus, ville identifisere seg med at de var Abrahams barn (Joh 8,39.53).

Moses var en profet og leder som fikk stor betydning for jødene, og ledet dem igjennom den viktigste hendelsen i GT, som var delingen av Rødehavet. Moses hadde også et spesielt forhold til Gud og fikk tale med ham som når en mann talte med en annen (2 Mos 33,11). Budene fra Gud ble

⁸³ Antinomisme: En lære som sier det kun er nødvendig å bli frelst, og deretter er det uvesentlig hvordan du lever. Mer informasjon: Wikipedia, "Antinomianism" tilgjengelig på <http://en.wikipedia.org/wiki/Antinomianism>; Besøkt 22.mars 2012.

⁸⁴ Carson, *Gospel According to John*, 522.

gitt til Moses (Joh 1,17). Dette var loven jødene levde etter, og som fikk store konsekvenser for dagliglivet deres, også i dag. For dem, var Moses entydig med budene (Matt 19,8; 22,24 mfl).

Denne spesielle relasjonen førte fort til spekulasjoner: Hva er det Gud har sagt til Moses, som ikke ble skrevet ned?⁸⁵ Dette førte til utviklingen av Talmud, som var de muntlige lovene som Moses fikk av Gud på Sinaifjellet. Selv om andre i Israelfolket ville gå opp og snakke med Gud, var ikke dette mulig (2 Mos 19,12-13). Gud ble ikke venner med hvem som helst. Det var kun spesielt utvalgte som fikk møte Gud. Gud sa selv at det er ikke noen mennesker som kan se ham og leve (2 Mos 33,20). Moses fikk på den måten et spesielt forhold til Gud. Han kom med loven fra Gud til jødene, og dette gjør at han fremdeles har en spesiell posisjon i jødedommen i dag.⁸⁶ Det kan ikke ha vært tilfeldig at Jesus møtte Moses på Forklarelsens berg (Matt 17,3).

Ettersom tiden gikk, ble både Tabernaklet⁸⁷ og Tempelet bygget med inndelte forgårder, hvor det var forskjellig tilgang. Et av disse forgårdene var prestenes forgård (2 Krøn 15,8). I det aller helligste, var det kun øverstepresten som fikk gå en gang i året (3 Mos 16,33). Det var umulig for vanlige mennesker å nærme seg Gud i helligdommen (Se for eksempel Apg 21,26-30; 24,6).

Ved at Jesus åpner opp for at alle kan være Guds venner, gjør han noe ganske revolusjonerende. På denne måten tar han de troende ut fra rollen som Guds tjenere til Guds venner. Han bruker her bildet med hvordan den eksklusive relasjonen var mellom Gud og to av de viktigste menn jødernes historie. På samme måte som Apostlenes gjerninger kap 2 åpner opp for at ikke bare spesielt utvalgte skal få Den Hellige Ånd, åpner Jesus opp for at alle kan være Jesu venner. Begge disse opplevelsene var tidligere i GT forbeholdt få.

Det var vanligere i GT å bli kalt for Guds tjener. Det brukes for eksempel om hele Israelfolket (Jes 44,1), Kaleb (4 Mos 14,24), David (2 Sam 3,18; 7,5), og Jesaja (Jes 20,3) for å nevne noen. Ingen av disse ble kalt for Guds venn.

Dette fører til at den troende har tilgang til Gud som er helt utenom det vanlige, og den troende dermed kan snakke med ham, og gå til hans trone (Hebr 4,16). Fokuset ligger på vennskapet, som er et vennskap den troende er invitert inn i, og som ingen mennesker har tatt initiativ til. Vennskap handler ikke om å gjøre de rette tingene, men er preget av aksept.

Denne invitasjonen til relasjon blir ytterligere styrket ved å se på hvem Jesus inviterte inn i sin familie. Han fokuserte ikke bare på sin mor og sine brødre, men sa at den som gjorde hans himmelske fars vilje var hans bror, søster og mor (Matt 12,50). Jesus åpner nok en gang opp

⁸⁵ Carson, *Gospel According to John*, 523.

⁸⁶ Rian og Eidhamar, *Jødedommen og Islam*, 51-52.

⁸⁷ Tabernaklet: En helligdom for Gud, bygget av Moses. Dette var et telt hvor Gud var, som var flyttbart. Det ble brukt til tempelet i Jerusalem ble bygget. For mer info, se for eksempel 2 Mos 25-40.

eksklusive familiebegrep som var veldig viktige på den tiden, og lar hvem som helst komme nær. Dette er en trend i måten Jesus møter mennesker på, hvor han ønsker dem velkommen uavhengig av hvilken livshistorie de har.

Jesus understreker videre at dette ikke er et hvilket som helst vennskap, fordi han har sagt oss alt som han har hørt fra sin far (v.15). Alle troende får ta del i det som det kun var utvalgte mennesker som fikk del i. Vi har nå tilgang til vennskap med Gud.

Dette vennskapet er mulig, fordi Jesus praktiserer det som han snakker om. «Ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for sine venner» (v.13). Dette vennskapet er ikke et tilfeldig vennskap. Det er et vennskap som er viktig for Jesus, og det viser han ved at han valgte å dø og stå opp for at dette vennskapet skal være mulig for hele verden. Han er villig til å betale, og ønsker velkommen inn. Han viser at dette vennskapet betyr så mye for han, og han har en slik kjærlighet til sine venner, at han velger å gi sitt liv for dette vennskapet. Det er ingen tvil om at dette vennskapet er ønsket fra Gud og ønsket fra Jesus. Hvis dette vennskapet ikke hadde betydd så mye for dem, ville de ikke vært villig til å betale en slik pris for det. Vi ser igjen et element fra Lukas 15: Å ordne opp i vennskapet har en høy pris, men faren/Gud var villig til det.

2.4.3.9 Utvalgt

Utvelgelsestanken er noe som går igjennom hele Bibelen. Begrepene spiller tilbake på Det Gamle Testamentet, hvor Gud utvalgte Abraham til et spesielt folk, der alle slektene på jorden skulle velsignes i ham (1 Mos 12,3). Israelfolket hadde en spesiell posisjon, og Det Gamle Testamentet har mange tekster som forteller om folket som utvalgt. Dette var igjen noe som kom fra nåde. Verken Abraham eller folket hadde prestert noe som gjorde at Gud skulle velge dem. Denne utvelgelsen skjedde ved nåde. At disiplene her blir utvalgt, viser til at Jesus også utvelger mennesker på tross av hvilket folkeslag de kommer fra. Han åpner dermed opp for mennesker uavhengig av ytre omstendigheter.

2.4.3.10 Elske hverandre

Denne teksten i Johannes 15 er ikke den eneste som legger vekt på at kristne skal elske hverandre. Dette begynner i Johannes 13, hvor verden skal se at de troende er Jesu disipler, ved at de elsker hverandre (Joh 13,34-35). Den troende kan elske fordi han elsket han/hun først (Joh 15,9.12). Det handler ikke bare om å ta imot, men å elske videre fordi den troende selv har møtt en kjærlighet. Det er kun mulig å gi videre det en selv er gitt. Jesus er tydelig i denne teksten, og oppfordrer når han ber disiplene om å elske hverandre. Det er et bud som skal følges. Det er sannsynlig at dette er

en av nøklene til kristendommens suksess. Hvis den troende selv kun blir elsket, uten å elske videre, er det ingen nye som får møte kjærligheten Jesus gir. Det er derfor viktig at den troende elsker for å illustrere hvordan kjærligheten kommer inn i ens eget liv, og dermed inn i livene til andre. Jesus demonstrerer dette prinsippet ved å si at han elsker, slik faren hans elsker ham (Joh 15,9). Å elske blir fort svevende. Det greske leksikonet BDAG forteller oss at det handler om å ha en anerkjennelse og interesse i andre, verne om, vise hengivenhet til, og være glad i. Det handler om å elske noen mer enn sitt eget liv.⁸⁸ Dette er noe Jesus viser helt konkret, og praktiserer at ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for sine venner (Joh 15,13), ved å dø på korset. På denne måten blir ikke kjærlighet svevende, men noe som oppfordrer til handling.

2.4.4 Hva sier denne teksten om relasjonen med Jesus?

Vi er invitert inn i vennskapet, og å bli i Jesus handler om å bosette seg og være tett inntil Jesus. Uten Jesus kan vi ikke gjøre noe, ikke engang overleve, og uten å være i vintreet vil vi heller ikke bære frukt. Gud snur fokuset rundt, og lar oss få være i Kristus. Det viser en delaktighet, og det viser at vi ikke trenger å gå til tempelet for å være nær Gud, men han er nær oss og i oss uansett hvor vi er. Han har allerede erklært oss som rene, uten at vi trenger å renses rituellet. Veien er dermed åpen for at vi kan være tett på Jesus, og flyte i Jesus, slik som en gren er på et tre. Vi trenger ikke å gå noe annet sted for å få kontakt med Gud, for Gud vil alltid være i oss, uavhengig av fysisk lokasjon. Grenen og treet er uatskillelige, og er organiske. Det er gjennom den indre kontakten livet kommer til grenene. Det er naturlig at både grenene og treet vokser. Vi er invitert inn i en relasjon som mennesker før oss ikke kunne drømme om.

Det er på grunn av Jesus at vi kan bære frukt. Selv om vi er i Gud, er det Gud som viser initiativet, og vi er avhengig av å være på treet for å kunne bære frukt. Det er vanskelig å definere hva frukten er, men dette gjør samtidig at vi ikke kan degradere noen form for frukt. Vi kan heller ikke skryte av frukten vi får, fordi det er Jesus som gir oss næringen. Jesus vil også at vi ikke bare skal ha litt frukt, men at vi skal få mye frukt, og gi oss liv og overflod. Vi blir også beskåret og renses for å bære enda mer frukt, som skal vare. Det er den langvarige frukten som er i fokus, og ikke den kortvarige gleden. Denne frukten er en gave. Dette er også en relasjon med glede: Vi skal få oppleve fullkommen glede. Gjennom Jesus har vi mulighet for å ha relasjon med Faderen, og vi er alt rene slik at denne relasjonen er mulig, uten renselse.

Vi er utvalgt som kristne, og det tyder på at Gud gir oss en veldig spesiell og nær relasjon. I tillegg til alt dette, er det også veldig spesielt at vi blir invitert inn i et vennskap. Å være venn med

⁸⁸ Danker (red), “ἀγαπάω”, BDAG, 5.

Gud var før veldig eksklusivt, men er nå noe som vi har del i. Jesus viste at dette vennskapet betyr så mye for ham at han valgte å dø for det. Han har utvalgt oss og satt oss til å bære frukt. Vi trenger ikke å gå igjennom renselsesprosesser for å få del i dette. Dette er noe som er gitt oss uavhengig av vår prestasjon.

Etter vi har møtt alt dette, blir vi også bedt om å elske hverandre, og gi dette videre. Jesus har vist oss hvordan dette ser ut, ved at han selv velger å dø. Det handler om å holde hans bud og vise integritet.

2.5 Oppsummering: Hvilke kjennetegn finnes på relasjonen?

Hva kan vi så si om denne relasjonen ut i fra bibeltekstene vi har gått igjennom? Jeg søker her å gi en grov oppsummering så langt. Tallene i parentes viser til hvor i oppgaven jeg behandler denne saken.

- Det er Gud som har tatt initiativet til relasjonen (1.1, 2.2.1, 2.2.2, 2.4.3.5, 2.4.3.7), og vi er ikke i relasjonen som likeverdige partnere (2.3.5). Denne relasjonen er viktig for Gud (2.1). Samtidig er ikke Gud en kosegud, men mektig og fryktinngytende (2.2.3). Det er han som er Herren og sjefen (2.2.4), det er han som er treet (2.4.3.1) og det er han som er i sentrum (1.6).
Gud gir oss en frihet i relasjonen, og vil være med oss uavhengig av hvor langt borte vi er. (1.1, 2.3.3.1, 2.3.3.2, 2.3.3.3, 2.3.3.4, 2.3.3.5, 2.3.3.6).
- Gud er Far og gir tilgang til en intim relasjon (2.2.5), også som familie (2.2.6). Alle mennesker blir ønsket velkommen (2.3.3.5). Han er en far som bryr seg, og som går lengre enn alle andre fedre ville gjort (2.3.3.1, 2.3.3.2, 2.3.3.5, 2.3.3.6, 2.3.4). Han er også en som bryter grenser ved å si at de troende alt er rene (2.4.3.3), så de troende ikke må gjøre noe for å være nær Gud. Gud er i de troende, i motsetning til å være på et geografisk sted (2.4.3.5). Kristne kan være nær Gud uansett hvor de er.
De troende er utvalgt til å få den spesielle relasjonen som de troende har tilgang til, og er ønsket velkommen (2.4.3.9). I denne relasjonen kan den troende få fullkommen glede, og Gud ønsker at mennesker skal ha det godt (2.4.3.6).
- Jesus elsker de troende slik som Faderen elsker ham, og har gjort kjent for dem alt han har hørt fra Faderen (2.4.3.1). Det er Jesus som er mellommann (2.2.7, 2.4.3.1), og de som følger ham kjenner hans røst (2.2.8).
Gud handler med nåde på helt andre måter enn mennesker gjør, og bryter med sosiale og kulturelle koder for å få være med mennesker (2.3.3.1, 2.3.3.5, 2.3.5). Han gjenoppretter de troende tilbake til å være sønner og døtre, en posisjon som ingen mennesker fortjener. De troende blir behandlet som kongelige, og Gud gir dem ære.
- De troende er Jesu venner, som før var et ord for å være spesielt utvalgte (1.1, 2.4.3.8). Vennskapet med mennesker betydde så mye for Jesus at han ville dø for det. Han åpner også opp for at mennesker kan være en del av hans familie. Jesus ønsker alle velkommen uavhengig av hvilken livshistorie de har.
Selv om mennesker virkelig fornærmer han, vil han være med dem, og Gud gjør ikke forskjell på folk (1.5, 2.3.3.1, 2.3.3.2, 2.3.3.4, 2.3.3.5). Dette gjelder selv om mennesker er

egoister, og ikke bryr oss om hva Gud opplever av smerte basert på menneskers valg. Det gjelder også selv om mennesker bryter alle tenkelige bud (2.3.3.4), eller fornærmer ham offentlig (2.3.3.6).

- Følelsene vil forandre seg, men relasjonen er den samme (1.4).
- Den eneste måten å se frukt i eget liv, er ved å bli i ham. Å bli i ham handler om å bosette seg i ham, og være nær inntil ham (2.4.3.5), i tillegg til at grenene og treet er uatskillelig, og det ikke er noe fysisk skille. Jesus vil dermed alltid være i den troende, og den troende trenger ikke å gå til noe geografisk sted for å få kontakt med Gud. Hvis den troende blir i ham, vil han/hun se frukt (2.4.3.4). Ingen kan skryte av frukten, for den kommer fra ham. Uten ham kan ikke noen gjøre noe (1.2). De troende er hans tempel, og Gud bor i de troende (2.2.12). Uten å være i Jesus bærer ingen frukt, og den troende må koble seg på ham for å få næring (2.4.3.1). Han er treet, og de troende er grenene. Han vil gi liv og overflod, og mye frukt (1.1, 2.4.3.4, 2.4.3.5). Ved å være koblet på treet, får troende også oppleve fellesskap med andre troende, og stå sammen (2.4.3.1).
- Jesus renser selv om den troende bærer frukt, og vil at den troende skal bære mye frukt som varer (2.4.3.2). Fokuset er langsiktig, og ikke på kortsiktig frukt. Han vet best om hvordan mennesker kan bære frukt, og vil gi fremtid og håp (2.4.3.5).
- Fordi troende har møtt en så stor kjærlighet, blir de oppfordret til å elske hverandre, og gi videre den kjærligheten de selv har opplevd (2.4.3.7, 2.4.3.10). Troende blir ikke bedt om å gjøre noe som Jesus ikke har gjort allerede, og kan følge hans eksempel. Ved å elske hverandre, blir de troende i hans kjærlighet.

Dette gir oss noen pekepinner på hvordan relasjonen ser ut i Bibelen, og hva Jesus selv sier om den. Hvordan skal vi så formidle denne relasjonen i 2012? Hvordan kan vi forklare dette på en måte som gjør alt mennesker forstår hva det handler om, og blir istandgjort til å leve i denne relasjonen? Det er det jeg nå vil ta fatt på, ved å se på to forfattere som søker å skrive om denne relasjonen.

Kapittel 3

3 HVORDAN FORKYNNES RELASJONEN I UTVALGTE BØKER?

Gjennom kapittel 2 har jeg gått igjennom hva Bibelen sier om denne relasjonen, og vi kan derfor slå fast at vi er invitert inn i en relasjon, ut i fra det Bibelen sier. Fokuset i denne neste delen av oppgaven vil være på hvordan vi kan formidle denne relasjonen Gud inviterer oss inn i, på en måte som gjør at mennesker forstår det i 2012. Siden jeg ikke har plass eller tid til å undersøke hvordan forkynnelsen er i ulike menigheter, velger jeg derfor å fokusere på to populære oppbyggelsesforfattere og se på hvordan de formidler denne relasjonen. Begge disse bøkene representerer noe litt annerledes og mer dyptpløyende enn «mainstream» forkynnelse, og det gjør det også interessant å se på hva som ligger bak den populariteten de har oppnådd. Det er tydelig at disse har forstått hva relasjonen går i.

Først ut er boken «Den bortkomne sønn vender hjem» av presten Henri Nouwen. Grunnen til at jeg har valgt denne boken er fordi den er en klassiker, og fordi den har vært mye lest. Bøkene hans er solgt i millioner av eksemplarer, og undersøkelser viser at han er blant de mest populære forfatterne som prester leser.⁸⁹

Den neste boken ut er «Veivisere: En bok om kristent lederskap» av den svenske forfatteren Magnus Malm. Malm har den nyeste boken i denne oppgaven, fra 1990, men likevel en bok som har blitt en klassiker, spesielt innenfor kristent lederskap, og tankene hans har fått betydning for mange. Det er også en bok som er solgt 7000 eksemplarer av i Norge,⁹⁰ og som har fått stor innvirkning, særlig her til lands.

Deretter vil jeg komme med noen egne tanker om hvordan vi kan formidle denne relasjonen.

Dette kommer ikke til å være en analyse av bøkene, der jeg systematisk går igjennom hva bøkene formidler og kommer med en mening på hva jeg synes om forfatteren og boken. Jeg har heller ikke satt bøkene opp mot hverandre, for jeg mener ikke det vil besvare ordlyden. Derfor prøver jeg å hente det beste fra begge bøkene. Hovedfokuset blir på *hvordan* de formidler denne relasjonen. Hvilke virkemidler bruker forfatterne? Hvordan makter de å formidle dette på en måte som er levende? Hvilke triks kan vi lære av disse i vår egen forkynnelse av denne relasjonen? Hva er det som fungerer, og hva fungerer ikke? Hvilke pedagogiske metoder er i bruk? Hvordan forandres formidlingen fra år 30 (Jesus), til år 2012, og vår tid?

⁸⁹ Caroll, «Pastors' Picks», 31.

⁹⁰ Ifølge epost fra forlaget 23.april 2012.

3.1 Nouwen: Den bortkomne sønn vender hjem

Denne boken⁹¹ er en reise gjennom lignelsen om Den bortkomne sønn, som jeg har skrevet om i kap 2.3. Nouwen analyserer denne lignelsen, samtidig som han bringer inn tolkningen til Rembrandt gjennom bildet: «Den fortapte sønns hjemkomst» (Se bildet på s. 43). Gjennom dette forteller han også sin egen historie, og hvordan han vokste i relasjonen med Jesus. Jeg vil her analysere hvordan Nouwen forkynner om denne relasjonen, og se om vi kan lære noe av hans måte å forkynne på. Som han sier selv:

Jo mer jeg har snakket om *Den fortapte sønn*, desto mer er det liksom blitt mitt personlige maleri – et maleri som ikke bare inneholder kjernen i historien som Gud vil fortelle meg, men også kjernen i historien som jeg vil fortelle Gud og Guds folk. Hele evangeliet er der. Hele livet mitt er der.⁹²

Det handler om livet, og han er personlig. Det gjør at han får en troverdighet og en tyngde som er annerledes.

3.1.1 Henri Jozef Machiel Nouwen(1932-1996)

Henri Nouwen var født i Nijkerk i Holland. Han var den eldste i søskenflokket, og bestemte seg for å bli prest da han var seks år.⁹³ Han gikk på en jesuittskole, og ble ordinert prest i 1957. Han fokuserte på det pastoral-kliniske fagfeltet, og tok derfor psykologi i tillegg til teologi. Han jobbet to år med dette, før han underviste på Yale Divinity School. Mens han var her, hadde han også to perioder på syv måneder hvor han levde som munk i et kloster. I 1983 ble han deltids-professor på Harvard Divinity School, mens han hadde et stort engasjement for forholdene folk hadde i Latin-Amerika, og reiste rundt for å fortelle om dette i USA. Han sier selv at han ble sliten av å gjøre dette, og valgte etter hvert å bli prest i et bofellesskap innen L'Archebevegelsen, hvor han jobbet som prest blant psykisk utviklingshemmede. Dette het Daybreak, og var i Toronto, Canada. Han jobbet der til sin død i 1996, da han døde av et hjerteinfarkt.⁹⁴

Nouwen skrev over 40 bøker om åndelig liv i løpet av sine 64 år, og er en ettertraktet forfatter. Bøkene hans er nå i ferd med å bli klassikere, og er mye lest. Jackson Carroll har undersøkt

⁹¹ Full bokinformasjon: Henri J.M. Nouwen, *Den bortkomne sønn vender hjem* 2.utgave (Oslo: Verbum, 2006).

⁹² Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 24.

⁹³ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 28.

⁹⁴ Avsnittet er basert på: Henri Nouwen Society, "About Henri Nouwen," og undersider tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/About_Henri.aspx; og undersider. Besøkt 02.mars 2012

blant 2500 prester hva de leser av oppbyggelig litteratur, og Nouwen er på førsteplass, både blant katolikker og protestanter.⁹⁵ Nouwen har vunnet en pris for sine bøker i Norge, nemlig Emmausprisen i 2002.⁹⁶ Han har også vunnet Thomas Merton prisen i 1985, for mennesker som jobber med rettferdighet.⁹⁷

3.1.2 Struktur og virkemidler

Boken starter med en introduksjon, før han deler boken opp i tre deler: Den yngste sønnen, den eldste sønnen, og faren. Han beskriver så hvordan han kjenner seg igjen i hver enkelt av disse.

Nouwen tar videre utgangspunkt i maleriet av Rembrandt om den bortkomne sønn og beskriver hvordan han ble fascinert av å se på dette maleriet.⁹⁹ Dette bildet bruker han som bakgrunn for beskrivelsen av sin egen reise gjennom disse tre personene: Den yngste sønnen, den eldste sønnen og til slutt faren. Han bringer også frem historier fra Rembrandt sitt eget liv for å illustrere forandringen som har skjedd i Rembrandt mellom bildet han malte av den yngste sønnen som selvportrett, til bildet av den fortapte sønns hjemkomst.¹⁰⁰

Rembrandt Harmenszoon van Rijns "Den fortapte sønns hjemkomst", malt i 1669.⁹⁸

3.1.3 Hvordan formidler Nouwen denne relasjonen?

3.1.3.1 Ærlighet og fokus på eget liv

Noe av det som slår meg mest, er den ærlige måten Nouwen skriver på. Fokuset ligger på livet, og hvordan hans reise har vært gjennom dette. Han beskriver mange av sine egne sår og smertefulle opplevelser gjennom denne reisen han har vært på. På denne måten skriver han seg inn i teksten, og bibelteksten handler om han og hans eget liv. Det blir en personlig måte, og han klarer dermed å skrive på en måte som ikke blir moraliserende, men ærlig. På denne måten inviterer han leseren til å ransake seg selv. Han skriver bl.a.:

⁹⁵ Caroll, "Pastors' Picks, 31.

⁹⁶ Wikipedia, "Emmausprisen".

⁹⁷ Wikipedia, "Thomas Merton Award" tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Merton_Award; Besøkt 22.mars 2012.

⁹⁸ Rembrandt Harmenszoon van Rijn, "The Return of the Prodigal Son" tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_-_The_Return_of_the_Prodigal_Son.jpg; Besøkt 05.mars 2012.

⁹⁹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 12-20.

¹⁰⁰ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 36-37.

I flere år hadde jeg undervist studenter om de ulike aspektene ved et åndelig liv og prøvd å vise dem hvor viktig det er å leve på den rette måten. Men hadde jeg selv noen gang virkelig tort å gå inn i sirkelen, knele ned og bli omfavnet av en tilgivende Gud? ... Det hadde ganske visst vært mange timer i bønn, mange dager og måneder på retreat og utallige samtaler med åndelige veiledere, men jeg hadde aldri helt gitt opp rollen som tilskuer.¹⁰¹

Han tør å sette fokus på det mange i dag ikke tør å si, nemlig at de ikke har nådd så langt inn, og er så perfekte som andre tror de er. Han kunne lett ha begynt å late som han var bedre enn han var, og vi kunne gjerne trodd på at en katolsk prest kunne være from. Han hadde sikkert mye positivt han kunne trekke frem om ting som han selv hadde oppnådd, men han velger likevel å være svak, og sette ord på kampene som han hadde i sitt eget liv,¹⁰² enten de er var synlige eller ikke. Han er ikke redd for å kalle seg selv for en fariseer,¹⁰³ og forteller også at han har prøvd å anstrenge seg for å finne Gud, og ikke la seg bli funnet av Gud.¹⁰⁴

Det er interessant å se det fokuset han har på levd liv, og på at han selv i sin formidling går foran og forteller åpent og ærlig om sitt liv, og hvordan vandringen har vært. Vi er flinke til å fortelle andre hvordan de skal leve livene sine, uten at vi selv gjør det samme (Jak 1,22-24). Nouwen velger her en helt annen inngang, nemlig fokus på sitt eget liv. Det må koste noe å være så ærlig, men samtidig gjør det også at mennesker vil lytte. Han beskriver sterkt hvordan bildet av Rembrandt gjorde noe med ham, og påvirket ham. Det er klart at han er ekte og ærlig, og han beskriver hva han kjenner på.

Nouwen skriver: «Jeg er fremdeles ikke fri nok til å la meg bli holdt fullstendig i Faderens trygge omfavelse.»¹⁰⁵ Hvis han ikke er det, hvem er da fri nok? Ved at han tør å sette ord på hva han kjenner i eget liv, påvirker det også leserne av boken til å reflektere hvor frie de er til å gi slipp på eget liv, og gi Gud kontrollen. Sårbarheten hans er påtagende, og han velger å være åpen og ærlig uten å være utleverende. Dette gjør også at formidlingen hans gjør inntrykk, og ikke kun handler om læresetninger, men om levd liv. Ved å bruke sitt eget liv, viser han at han har integritet til å snakke om det som han snakker om, uten at han går inn på private soner.

3.1.3.2 Ikke hevet over andre

Noen oppbyggelsesforfattere kan være slik at de er hevet over andre, og har funnet løsningen som ingen av oss andre kan oppnå. Nouwen understreker at den relasjonen han har til Jesus, og det han

¹⁰¹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 20-21.

¹⁰² Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 53-55.

¹⁰³ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 81.

¹⁰⁴ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 105.

¹⁰⁵ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 23.

anser som målet med relasjonen, også er noe som kan oppnås av flere. Han har dermed ikke spesielle forutsetninger som andre ikke har mulighet til.

Hjemme er stedet i mitt indre der jeg kan høre stemmen som sier: «Du er min Sønn, den elskede. I deg har jeg behag» - den samme stemmen som gav liv til den første Adam og som snakket til Jesus, den andre Adam. Den samme stemmen som snakker til alle Guds barn og gir dem frihet til å leve i en mørk verden og allikevel være i lyset. Jeg har hørt den stemmen.¹⁰⁶

Flere har dermed mulighet til å kunne oppleve dette som Nouwen opplever, og på den måten kan også leserne oppleve at Gud kommer nærmere. Det blir et slags pedagogisk triks: «Hvis jeg får oppleve dette, kan du også oppleve det!» Dermed oppleves det nærmere for leseren, og forfatteren/forkynneren har dermed mulighet til å ikke snakke ned til mennesker, men å snakke direkte til mennesker, på samme nivå som dem.

3.1.3.3 Smerte

Det kan være fort gjort å tro at en så populær forfatter som Nouwen ville fokusert på ti måter vi kunne gjort livet bedre. Det er derfor spesielt å se på hvor høyt fokus han har på smerte, og hvordan denne smerten påvirker ham og oss. Han skildrer ikke en vei uten kamp, men en vei med kamp. Likevel sier han at det er verd det. Boken blir da ikke en måte å fikse livet på, enkelt og behagelig, men noe som trenger dypt, og treffer i smerten som mennesker har. Han skriver:

Jeg er kalt til å gå inn i mitt eget indre der Gud har valgt å ta bolig. Den eneste måten jeg kan finne veien dit på, er gjennom bønn, uavlatelig bønn. Mange kamper og mye smerte kan rydde veien, men jeg er overbevist om at det kun er uavlatelig bønn som kan føre meg helt frem.¹⁰⁷

Boken blir derfor ingen herlighetsteologi. Han bruker også livet til Rembrandt som et eksempel på dette, og skriver om maleren: «Man må ha møtt mye motgang og grått mange tårer for å kunne male et portrett av en så totalt ydmyk Gud.»¹⁰⁸ Nouwen skildrer utviklingen til Rembrandt slik:

Når jeg ser den bortkomne sønnen på maleriet knele foran faren, og trykke ansiktet mot brystet hans, kan jeg ikke unngå å se den engang så selvsikre og ærbødige kunstneren som har nådd den smertefulle erkjennelsen at all æren han har oppnådd, har vist seg å være

¹⁰⁶ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 41.

¹⁰⁷ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 26.

¹⁰⁸ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 29.

forgjeves... Forherligelsen som fører en til å søke enda mer rikdom og popularitet, er erstattet av forherligelsen som er skjult i menneskesjelen og som overgår døden.¹⁰⁹

Enkelte forfattere har også havnet i fellen at det har blitt en forherligelse av lidelse og lidelsen dermed har blitt dyrket. Nouwen ønsker ikke fokuset på lidelsen i seg selv, men på hva lidelsen gjør med mennesker, og at det kun er bønn som kan føre helt frem.¹¹⁰ Han bruker eksempelet fra Rembrandts liv til å illustrere dette: «Den stadig økende varme og åndelighet i maleriene fra denne perioden viser at all motgangen ikke gjorde ham bitter. Tveit imot, den hadde en rensende effekt på hans syn på livet.»¹¹¹ Nouwen er videre tydelig på resultatet av hans vandring, og vår vandring:

Som min himmelske Fars elskede sønn kan jeg gå i dødsskyggens dal, uten å frykte for noe vondt. Som den elskede sønnen kan jeg helbrede syke, vekke opp døde, gjøre spedalske rene, drive ut onde ånder. Jeg har fått det for intet og jeg skal gi det for intet. Som den elskede sønnen kan jeg konfrontere, trøste, formane og oppmuntre uten frykt for å bli avvist og uten behov for å få bekreftelse.¹¹²

Etter smerten skjer det noe godt. Smerten er ikke der for alltid, men vi må av og til gå igjennom vonde tider for å oppleve at det gode kommer. På den måten blir det ikke en naturalistisk¹¹³ forståelse av smerte, men det blir en forståelse som gjør at mennesker lettere kjenner seg igjen.

3.1.3.4 Retning

Nouwen vet hvor han vil, og han er tydelig på den vandringen han selv har opplevd. Han beskriver levende hvordan han prøvde å få et glimt av Gud.¹¹⁴ Fokuset hans var først på å bli bekreftet fra andre, til det stedet han opplever at han er på vei, hvor det blir viktigere å gi andre bekreftelser enn å motta det selv, selv om han ikke opplever at han har nådd helt frem. Han sier dette stedet har alltid vært der, selv om han ikke hadde oppdaget det: «Det er den uavbrutte kjærlighetens stemme som snakker fra evigheten og gir liv og kjærlighet når den blir hørt. Når jeg hører den stemmen, vet jeg at jeg er hjemme hos Gud og ikke har noe å frykte.»¹¹⁵ Han beskriver

¹⁰⁹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 37.

¹¹⁰ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 26.

¹¹¹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 36.

¹¹² Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 42.

¹¹³ Naturalismen er en litterær epoke, som var pessimistisk, og var opptatt av å sette fokus på negative sider i livet. Se Wikipedia, "Naturalismen" tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Naturalismen>; Besøkt 06.mars 2012.

¹¹⁴ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 24.

¹¹⁵ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 42.

levende hvordan det er å komme frem til der Gud er, og der hvor vi får bekreftelser, det å komme hjem.

Det er også hit han ønsker å bringe sine lesere, og ønsker å vise en vei til hvordan det er å være hos Gud. Dette gjør han ved å fortelle sin egen historie i lys av lignelsen om den bortkomne sønn. Rent pedagogisk sett gjør han stor nytte av å fokusere på en lignelse som er narrativ som natur, og som er lagt opp pedagogisk.

For å utdype retningen han ønsker å ta leseren i, velger Nouwen selv å skrive om sin utvikling hvor han først kjenner seg mest igjen i den yngste sønnen, deretter den eldste sønnen, og deretter faren.¹¹⁶ På denne måten er det ikke slik at leseren kun kan kjenne seg igjen i en person, men i flere. Det åpner opp for en bevegelse som handler om å komme videre og bli som faren i lignelsen. Det krever at ikke begjæret eller bitterheten skal prege en, men at vi skal kunne være en som tar imot andre på samme måten som faren i lignelsen:

For å påberope meg åndelig farskap og barmhjertighetens autoritet som følger med det, må jeg la den opprørske yngste sønnen og den bitre eldste sønnen stige opp på plattformen for å motta den betingelsesløse, tilgivende kjærligheten som Faderen gir meg.¹¹⁷

Det er denne veien vi er kalt til, og den tar hele livet, som Nouwen selv sier.¹¹⁸ Han er tydelig på at denne veien koster:

Hver gang jeg tar et skritt i retning av generøsitet, vet jeg at jeg beveger meg fra frykt mot kjærlighet. Men disse skrittene, spesielt første skritt, er så vanskelige å ta fordi det er så mange følelser som hindrer meg i å gi fritt. Hvorfor skal jeg bruke krefter, tid og penger på – eller ha omsorg for - mennesker som har krenket meg? Hvorfor skal jeg dele livet mitt med noen som har vist så lite respekt for det? Jeg er kanskje villig til å tilgi, men gi i tillegg til det?¹¹⁹

Likevel viser Nouwen oss at det er verd dette, for det er det Gud har gjort mot oss. Vi er kalt til å ta imot andre på samme måte som Jesus tok imot oss, og gav sitt liv for oss (Joh 15,13).

3.1.3.5 Konkrete eksempler

Nouwen bruker konkrete eksempler, og åndeliggjør ikke på en måte som gjør at mennesker ikke kjenner seg igjen. Han beskriver at forstyrrelser som prøver å få ham til å prestere, har kommet

¹¹⁶ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 118.

¹¹⁷ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 132.

¹¹⁸ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 127.

¹¹⁹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 130.

både fra foreldre, venner, lærere og kollegaer, i tillegg til massemedia.¹²⁰ Ved at han bruker dette som eksempler, gjør han også et pedagogisk triks. Disse relasjonene er nemlig noe alle mennesker har, og det gjør det også lettere for leseren å kjenne seg igjen. Dermed blir det fort noe som berører leseren.

Samtidig tør han sette ord på fenomener som vi mennesker ikke er stolte av, men som likevel preger oss. Han kaller en spade for en spade, og skriver om fordømmelse, bebreidelse, sinne, hat, bitterhet og sjalusi.¹²¹ Han skriver om dette på en slik måte at han beskriver sin egen vei, og hvordan han har vært preget av dette. Han viser sin vei ut i frihet, og håper nok at leseren også vil gjøre noe med det han/hun kjenner i eget liv, uten å formane til at det skal skje. Han sier rett ut at for eksempel «klaging er selvforsterkende og virker mot sin hensikt.»¹²² På denne måten bagatelliserer han ikke menneskenes svake sider, men er ærlig med dem.

Det handler også om å være konkret med hva vi kan endre på, og hvilke fokusendringer vi kan gjøre. Et eksempel på dette er å glede oss over hvert lite glimt som vier oss Guds rike, som Gud gir oss. Nouwen sier at hvis vi velger glede, er belønningen selve gleden.¹²³ Han skriver:

Det er svært få øyeblikk i livet jeg ikke er fristet av sorgfullhet, melankoli, kynisme, mørke tanker og bølger av depresjon. Og jeg lar dem ofte hindre meg i å ta del i gleden i min Fars hus. Men hvis jeg virkelig tror at jeg allerede har kommet hjem, og at min Far allerede har kledd meg med kappe, ring og sko, kan jeg fjerne masken av sorgfullhet fra mitt hjerte og drive bort løgnen som den forteller om mitt sanne jeg, og gjøre krav på sannheten med den indre friheten jeg får som Guds barn.¹²⁴

Nouwen kommer med konkrete fokusskifter vi trenger å gjøre noe med, uten at han fjerner nåden. Han hjelper oss til å se hva som står i veien mellom oss og Gud, og hva vi må gi slipp på for å kunne motta friheten som vi er gitt, på en livsnær og jordnær måte. Han fortsetter også med dette når han tar den overraskende vendingen at vi er kalt til å være som faren:

Hvis Gud tilgir syndere, bør i alle fall de som tror på Gud, også kunne tilgi. Hvis Gud ønsker syndere velkommen hjem, bør i alle fall de som setter sin lit til Gud, gjøre det samme. Hvis Gud er barmhjertig, bør i alle fall de som elsker Gud, også være barmhjertige.¹²⁵

¹²⁰ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 44.

¹²¹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 72.

¹²² Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 74.

¹²³ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 114-115.

¹²⁴ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 117.

¹²⁵ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 124-125.

Vi er også kalt til å utgjøre en forskjell. Gjennom Nouwens formidling sitter ikke leseren igjen med inntrykket av at hele livet må forandres, og leseren må ta seg selv sammen, fordi Nouwen også bruker så mye tid på å forkynne nåde, slik at det skal bli håndgripelig.

3.1.3.6 Nåde

Nouwen sitt budskap er nåden, og dette er et gjennomgangstema i hele boken. Målet er ikke å komme til et sted hvor vi skal ta oss i skinnet, men et sted hvor vi får oppleve hvordan nåden er. Nåden kommer uten at vi fortjener det, og Nouwen illustrerer dette ved å fokusere på lignelsen om den bortkomne sønn, og hvilken nåde som ligger i måten Gud er på:

Liknelsen om den bortkomne sønnen er beretningen om en Gud som går ut og leter etter meg, og som ikke hviler før han har funnet meg. Han trygler og ber. Han bønnfaller meg om at jeg skal slutte å klynge meg til dødens krefter, og at jeg skal la meg selv bli omfavnet av armer som vil bære meg til stedet der jeg kan finne livet jeg lengter etter.¹²⁶

Dette viser litt av den nåden som Gud kommer med. Klarer vi å ta imot den? Han skriver at: «En av de store utfordringene i et åndelig liv er å motta Guds tilgivelse.»¹²⁷

Et annet eksempel på nådefokuset i boken, er at han også tolker den bortkomne sønn som Jesus.¹²⁸ Han sier selv at han drar tolkningen litt langt, men dette får likevel frem hva Jesus gikk igjennom ved at han selv valgte å dra fra himmelen, og ned på jorden for å frelse oss. Det er i og for seg en bibelsk tanke. Jesus bryr seg om synderne (1 Kor 5,21). Vi kan diskutere om denne tolkningen er innenfor lignelsens opprinnelige mening. Ved å bruke denne tolkningen får han med dette frem noe som før har vært en svakhet med lignelsen, nemlig at den ikke inneholder noe offer, og dermed ikke viser hva Jesu død og oppstandelse betyr for oss kristne (Se 2.3.5). Han bruker denne tolkningen til å gå dypt inn i hva nåden betyr, og hvilket offer Jesus måtte foreta for å gjøre det som han valgte å gjøre.

Ved beskrivelsen av den eldste sønnen, sier Nouwen at farens hjerte er et hjerte av grenseløs nåde.¹²⁹

¹²⁶ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 84.

¹²⁷ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 56.

¹²⁸ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 60-62.

¹²⁹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 76.

3.1.3.7 Fokus på teologi og kultur

Henri Nouwen bruker kulturkunnskap og teologi, slik jeg også har gjort i kap 2. Dette gjør han hovedsakelig for å komme dypere i teksten, slik at den også treffer bedre og det er lettere å få frem den originale meningen. På denne måten får også tekstene hans mening og substans, og troverdighet. Han bruker likevel dette rett inn i den personlige stilen han har. Etter å ha sitert Kenneth Bailey (se 2.3), skriver han følgende for å oppsummere:

Denne forklaringen [teologisk utlegging av lignelsen om den bortkomne sønn] betyr mye for meg, ikke bare fordi den gir meg en riktig forståelse av liknelsen i historisk sammenheng, men også – og mest av alt – fordi den oppfordrer meg til å kjenne igjen den yngste sønnen i meg selv.¹³⁰

Nouwen dyrker dermed ikke teologi og kunnskap i seg selv, men bruker det for å komme dypere i teksten, og fokusere på anvendelsen. Fokuset er ikke på å øke lesernes kunnskap, men deres dybde.

Det er fort gjort å lese teksten om den bortkomne sønn, og tenke at han var veldig frekk som ønsket at faren skulle dø, og at vi er bedre som ikke gjør det samme med fedrene våre. Samtidig viser Nouwen hvordan vi gjør akkurat det samme med Gud, og at vi også gjør opprør når vi søker bekreftelse fra andre steder enn Gud. Han skriver: «Bak alt dette ligger det store opprøret, det radikale 'Nei' til Faderens kjærlighet, den ikke uttalte forbannelsen: 'Jeg skulle ønske du var død.'»¹³¹ På denne måten viser han at vi også ønsker at Gud var død, når vi søker bekreftelsen han vil gi oss alle andre steder enn hos Gud selv. Da trenger også vi å vende oss om, og forandre måten vi lever livet på. Nouwen bruker dette til å underbygge poengene sine ved å se på hva tekstene sier.

Det er ikke noe galt i å fokusere på teologi, og det kunne også Nouwen gjort mer av. Samtidig kan vi stille spørsmål til om vi generelt innenfor teologiske kretser også bruker for mye tid på abstrakt kunnskap og for lite tid på relasjon til Jesus, og til dybde. Dette vil også variere etter hvilket teologisk miljø en tilhører. Uansett kan det være godt å lære av denne boken, og tenke igjennom hvordan en bruker tid med Jesus, og fokuserer på dybden.

Det er tydelig å se at de Nouwen ikke først og fremst satser på, er teologene, men vanlige mennesker. Dette gjør at bøkene er enklere å lese. Nettopp derfor er det også interessant at han er blant de mest leste blant prestene.¹³²

¹³⁰ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 40.

¹³¹ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 47.

¹³² Carroll, "Pastors' Picks", 31.

3.1.4 *Forskjellen på år 30 og år 2012*

Et av de vesentlige spørsmålene som oppstår i denne analysen blir forskjellen på hvordan Jesus selv forkynner, og hvordan Nouwen velger å forkynne. Hvor mye av budskapet må kontekstualiseres? Hvor mye må forandres og endres for at det skal passe i vår tidsalder? Nouwen velger å bruke konkrete bilder (3.1.3.5) som gjør at vi klarer å relatere til hvordan denne teksten fra Lukas 15 også angår oss i dag. En av måtene han gjør dette på, er å forklare de kulturelle kodene som er i teksten (3.1.3.7), og som vi gjerne ikke får med oss, fordi det er annerledes enn det vi er vant til i vår tidsalder. Ved å gjøre dette, forklarer han det på en måte som gjør at vi også kjenner oss igjen. Han kontekstualiserer samtidig på en måte som gjør at budskapet fra Bibelen ikke forsvinner, men forsterkes av den kulturelle kunnskapen han bringer inn.

Samtidig er denne boken skrevet i 1983, og ikke 2012, som min oppgaveformulering handler om. Er da denne boken for gammel til å brukes i denne oppgaven? Nouwen har i denne boken ikke skrevet veldig spesifikt inn i kulturen han skrev inn i, og det gjør at det er lettere å bruke den i nåtiden, siden ikke så mye er avhengig av at du leser den i 1983.¹³³ Derfor blir dette forkynnelse som også fungerer for oss i 2012, og som gjør at denne boken har blitt en klassiker. Fordi forkynnelsen fremdeles er aktuell, kan jeg dermed bruke den til å analysere hvordan forkynnelse kan gjøres i vår tid.

3.1.5 *Hvordan oppfordrer Nouwen leserne til å leve i denne relasjonen?*

Et av nøkkelpunktene til Nouwen er at han bruker sin egen åndelige reise, og sitt eget åndelige liv på en slik måte at leseren gjerne får lyst til å gjøre noe med sitt eget liv. Dette kommer ikke fordi Nouwen kommer med oppfordringer til hvordan livet skal forandres. Det er omtrent ingen oppfordringer eller direkte spørsmål om hva leseren vil gjøre med sitt eget liv. Samtidig beskriver Nouwen denne reisen på en slik måte at leseren får gjerne lyst til å forandre livet. Han beskriver hvor levende denne relasjonen er, og hvordan det finnes en vei ut av begjær, bitterhet, sjalusi og dømmesyke. Dette er det Gud selv som har satt i stand, og utfordringen blir å ta imot det som han gir oss. Han beskriver hvordan Gud selv inviterer til denne relasjonen, og gjør dette på en måte som blir til liv:

Jeg begynner nå å ane hvor radikalt annerledes min åndelige reise vil se ut når jeg ikke lenger tenker på Gud som en som skjuler seg for meg for å gjøre det så vanskelig så mulig å

¹³³ Et motsatt eksempel på dette hos Nouwen er boken Henri J.M. Nouwen, *The Wounded Healer* (London: Darton, Longman and Todd Ltd: 1979) s.26-36, som går mer konkret på kulturen han lever i, og dermed blir vanskeligere å overføre til 2012.

finne ham, men i stedet tenker på ham som en som lengter etter meg, mens det er jeg som skjuler meg.¹³⁴

Dette er mulig fordi han er åpen om sitt eget liv, og viser at han har integritet til å kunne skrive og si det han gjør. Vi kan selv ikke klare forandringene i eget liv. Det kunne lett blitt sårbart hvis fokuset hans var på at leseren måtte forandre livet sitt, og boken ble opplevd som et krav.

3.1.6 Hva kan vi lære av Nouwens måte å formidle denne relasjonen på?

Nouwen skriver på en måte som er ekte og ærlig. Han vet hvor han vil, og beskriver livet sitt på en måte som viser både gode og dårlige sider. Han tør å vise spennet, og tør å være sårbar uten å være utleverende. Han er seriøs og dykker solid ned i bibelstoffet, samtidig som han formidler dette på en pedagogisk måte. Han tør å gå inn i saker som gjør vondt, og gjør det på en forsiktig måte, og legger dermed til rette for helbredelse og nåde. Bildet av Gud er på en som er nådig og som vil oss vel, og en som står med åpne hender, klar for å ta imot oss. Dette gjør at gudsbildet hans blir attraktivt, og han klarer dermed å formidle dette godt og pedagogisk.

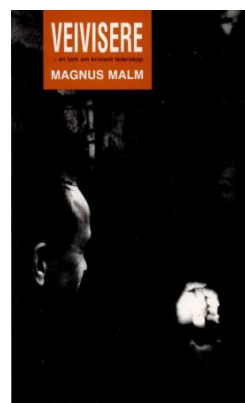
¹³⁴ Nouwen, *Den bortkomne sønn*, 106.

3.2 Malm: Veivisere

Boken «Veivisere» av den svenske forfatteren Magnus Malm¹³⁵ tar først og fremst utgangspunkt i kristent åndelig lederskap, og hvordan ledere kan trene seg i å bli bedre ledere. Oppbyggingen er derfor ikke narrativ, på samme måte som Nouwens bok er, men fokuserer på feller kristne lett kan gå i som ledere. Hovedtesen er at det indre livet er det viktigste hvis en leder skal være i stand til å lede andre, og at vårt fremste kall er ikke tjenesten, men det er å elske Jesus.

På denne måten blir boken veldig relevant for denne oppgaven, fordi det Malm legger vekt på, er at ledere kan kun lede ut i fra en relasjon de selv har med Jesus. Uten denne relasjonen klarer ledere ikke å lede på en sunn måte. På denne måten aktualiserer han også det som Bibelen skriver om relasjonen, og drar det inn i en moderne kontekst, med fokus på lederskap. Som Malm sier det selv:

Ingen ting kan noen gang være viktigere for en kristen leder enn å elske Jesus. Alt annet er underordnet dette. ... Det eneste som gir livet næring, er frisk mat. Og den maten, denne skjulte manna, kan vi bare ta imot fra Jesus i et personlig kjærlighetsforhold til ham. Den som ikke har erfaring med denne kjærligheten, har ikke noe annet enn steiner å by på. Men vi kan heller ikke ta til oss denne kjærligheten *for å gi mat til andre, for å bli en bra leder osv.* Slik resultattekning er helt fremmed for kjærligheten. Det er han selv om er målet for mitt kall.¹³⁷

Boken «Veivisere»
av Magnus Malm¹³⁶

3.2.1 Magnus Malm

Magnus Malm ble født i 1951 i Sverige og er en svensk sjelesørger og forfatter. Han er gift med Elisabeth.¹³⁸ Han har blant annet jobbet som redaktør for tidsskriftet Nytt Liv. Han beskriver selv i boken hvor oppslukt han var av dette arbeidet, før han innså at han måtte omvende seg.¹³⁹ I Norge er han mest kjent som forfatter og har skrevet en rekke bøker. Han har også vært sentral i utviklingen av Korsvei-bevegelsen¹⁴⁰ i Norge. Han er i tillegg skribent i STREK-Magasinet.¹⁴¹

¹³⁵ Full bokinformasjon: Magnus Malm. *Veivisere: En bok om kristent lederskap*. Oslo: Luther Forlag, 1991.

¹³⁶ Cdon.com, "Veivisere" tilgjengelig på http://s.cdon.com/media-dynamic/images/product/book/unknown/image5/veivisere-malm_magnus-866168-frnt.jpg; Besøkt 27.april 2012.

¹³⁷ Malm, *Veivisere*, 95.

¹³⁸ Malm, *Veivisere*, 8.

¹³⁹ Malm, *Veivisere*, 28.

¹⁴⁰ Korsvei-bevegelsen, "Veigrep?" tilgjengelig på <http://www.korsvei.no/sider/tekst.asp?side=138>; Besøkt 22.mars 2012.

¹⁴¹ Magasinet Strek, "Skribenter" tilgjengelig på <http://www.strekmag.no/skribenter/magnus-malm>; Besøkt 22.mars 2012.

Likevel er det nok bøkene hans som har gjort størst inntrykk, og *Veivisere* er en viktig bok innenfor kristent lederskap. Den har solgt veldig bra i Norge, med 7000 eksemplarer.¹⁴²

Malm fikk den svenske C.S. Lewis-prisen i 2006,¹⁴³ og den norske Emmaus-prisen i 2000 for boken «Fotspor i glasstrappen.»¹⁴⁴

3.2.2 Struktur og virkemidler

Malm har kristne ledere som målgruppe. Som et virkemiddel starter han med fokus på lederskap, og argumenterer ut fra samfunnets behov for ledere, hvorfor det er viktig å ha fokus på det personlige åndelige livet, som kommer ut fra en relasjon. Han velger på denne måten en annen inngang enn Nouwen, som har større hovedfokus på en bibelsk tekst.

Fokuset i denne boken er først på åndelig lederskap, og hvordan kristne ledere kan være åndelige ledere med autoritet.¹⁴⁵ For at å kunne bli slike ledere, trenger også ledere åndelig integritet. Det er her, i følge Malm, at relasjonen til Jesus kommer inn. Malm bruker dette poenget som oppbygging i boken, ved at han deler boken i to deler: «Kallet» og «Sendelsen.» Den første delen handler om det personlige gudsforholdet som påvirker lederskapet. Kallet troende får, er ikke en oppgave, men det er å elske Jesus. Han skriver: «Så lenge vi ikke ser at det indre livet *utgjør* kallet, men i stedet oppfatter det som en *forberedelse* for vårt kall, kommer vi aldri til rette med det.»¹⁴⁶

Den andre delen handler om konkrete problemstillinger når kristne så blir sendt ut. Dette er ikke fullt så relevant for denne oppgaven, men jeg henviser likevel til utvalgte avsnitt i denne delen.

Et viktig spørsmål i boken blir da om åndelige ledere selv har et rikt indre liv, som kan være en kilde for hele menigheten.¹⁴⁷ Malm skriver videre at resultatet ved at lederen ikke har et rikt åndelig liv, gjerne blir et minimum av åndelig lederskap, og fokus på virksomheten istedenfor.¹⁴⁸ Han sier: «Ettersom dette handler mer om *liv* enn om embete og posisjon, berører spørsmålet om kristent lederskap alle nivåer av innflytelse, fra store kirkesamfunn helt ned til den minste barnegruppe.(min utheving)»¹⁴⁹ Malm snur dermed fokuset fra kun karrieretenkning til å handle om livet istedenfor. Mennesker er så vant til å kjempe for posisjoner, men det er ikke posisjonene som er det viktige, det er livet, og hvordan mennesker velger å leve. Han bruker et smart psykologisk

¹⁴² Ifølge epost fra forlaget 23.april 2012

¹⁴³ Wikipedia, "C S Lewis-prisen" tilgjengelig på http://no.wikipedia.org/wiki/C_S_Lewis-prisen; Besøkt 22.mars 2012.

¹⁴⁴ Wikipedia, "Emmausprisen".

¹⁴⁵ Malm, *Veivisere*, 15.

¹⁴⁶ Malm, *Veivisere*, 101.

¹⁴⁷ Malm, *Veivisere*, 15.

¹⁴⁸ Malm, *Veivisere*, 16.

¹⁴⁹ Malm, *Veivisere*, 20.

virkemiddel i det han beskriver grøftene som det er lett å gå i. Det han gjør er å beskrive grøftene som det mest opplagte, og hvor riktig det kan oppleves å være i en grøft, eller hvor fastlåst det føles, før han plutselig snur alt opp ned og viser veien ut av grøften. Et eksempel på dette er når han skriver om «fiendene» av kallet i menigheten.¹⁵⁰ På denne måten er Malm opptatt av å få vekke de snublesteinene som ligger i veien i forholdet som troende har til Gud. Slik bruker han virkemidlene slik at leseren får se hvordan han/hun kan komme i større frihet.

3.2.3 *Hvordan formidler Malm denne relasjonen?*

3.2.3.1 Ekte og ærlig

Malm bruker samme virkemiddel som Nouwen (Se 3.1.3.1), og forteller om hva han har slitt med og hvilke feller han har gått i. Han er ikke like utpreget sårbar som Nouwen, men likevel bringer han frem mange historier og mye fakta som ikke viser gode sider med ham.

Et eksempel er: «For skal jeg være ærlig, merker jeg jo at det faktisk er ting hos meg selv som hindrer meg i å se og følge Kristus så helhjertet som jeg gjerne ville.»¹⁵¹ Han bruker også god plass på å beskrive hvilken vei han har vandret i dette.¹⁵² Han skriver også til leseren at «Hvert eneste kapittel har vokst fram av min egen personlige kamp med disse spørsmålene.»¹⁵³ Malm tør å være sårbar, og si hva han har opplevd selv. Det gir han også integritet til å skrive på den måten han gjør. Det merkes at dette er noe han har jobbet med, og ikke bare skriver om. På denne måten leder han leseren til et sted han har vært selv, og det gir ham autoritet til å formidle slik han gjør. Ut i fra at han selv er sårbar, og skriver om personlige opplevelser, viser han også prinsippet ved å være åpen, og advarer oss mot å ikke være personlig:

Så lenge omgangen mellom kristne ledere preges av yrkesroller, og de vokter sitt revir og sin vellykkede fasade, kommer vi til å få en utvikling av det åndelige lederskapet som er lik null... Men så fort noen begynner å løsne litt på rustningen og blottlegge sin virkelige stilling, frigjøres ressurser vi ikke ante noe om.¹⁵⁴

Malm viser dette selv, ved at han løsner på rustningen og forteller om hvordan han har opplevd utfordringer i sitt kristenliv. Han er i tillegg ikke redd for å snakke om det som er vondt og vanskelig, på en ærlig og likevel barmhjertig måte, som er med på å helbrede det som smerter.

¹⁵⁰ Malm, *Veivisere*, 26.

¹⁵¹ Malm, *Veivisere*, 70.

¹⁵² Malm, *Veivisere*, 28.

¹⁵³ Malm, *Veivisere*, 7.

¹⁵⁴ Malm, *Veivisere*, 18.

Malm viser at leseren av boken også trenger å være åpen og ærlig til å fortelle om sitt åndelige liv. Leseren må også tørre å sette ord på både det som går bra og dårlig. Mange ledere leter etter krefter og energi i en verden som går fortere og fortere, og de er slitne. Malm peker på denne måten mot noe som vil gi enda mer ressurser og energi, nemlig at ledere tør å være ærlige på hvordan de opplever livet. Uansett hvordan mennesker prøver å gjemme sine liv, vil det komme frem: «Alle ambisjoner om lederskap står og faller med din egen personlighet. Selv de mest blendende teorier eller teologier om hvordan ting skal gjøres, overdøves før eller senere av lederens eget liv.»¹⁵⁵ Livet som leves har på denne måten en avgjørende betydning, og det er dermed ikke mulig å skille relasjonen på innsiden, med livet som leves på utsiden.

3.2.3.2 Retning, og elementer som stopper for vekst

Malm vet hvor han vil, og han vet hva han ønsker at skal skje med leseren. Dette kommer frem allerede i forordet. Målet med boken er å bearbeide og ransake seg selv.¹⁵⁶ Dette er for å komme nærmere Jesus. Han ønsker å stimulere til en åndelig vekst, og styrke leserens relasjoner til Gud. Det handler om å forenes med Gud: «Å elske Gud er å ville forenes med ham. I kjærlighetens dypeste vesen ligger en dragning mot å bli forenet med den elskede. Derfor møter vi også Guds vilje til forening med menneskene i evangeliets åpne favn.»¹⁵⁷ Vi ser at Malms fokus med å forenes er det samme som Jesus snakker om i Johannes 15, hvor den troende forenes med Gud gjennom vintreet. Det handler om å bli ett med Gud, fordi Gud er i den troende, og den troende er i ham. Denne foreningen er viktig for Malm når han videre skriver om det som kommer i veien mellom mennesker og Gud. Derfor er det viktig at denne foreningen skjer på Guds måte, og Malm skriver videre: «Å elske Gud betyr å avstå fra alle forsøk på å presse ham inn i våre egne ferdige teologiske systemer, eller våre forventninger og ønsker. Det betyr å være rede til å møte ham slik han er, på hans vilkår, ikke våre.»¹⁵⁸

Ut fra dette blir det et fokusskifte, hvor det ikke er prestasjonen som kommer i hovedsetet, men å elske Gud. Et eksempel på konsekvensene av å snu denne mentaliteten, er forkynnelsen: «En kristen leders primære oppgave kan aldri være å tale Gud ord. Det må være å lytte til Guds ord.»¹⁵⁹ Hvis vi ikke har det indre livet på plass, har ikke forkynneren noe å snakke om, og det kan være

¹⁵⁵ Malm, *Veivisere*, 57.

¹⁵⁶ Malm, *Veivisere*, 7.

¹⁵⁷ Malm, *Veivisere*, 108.

¹⁵⁸ Malm, *Veivisere*, 106.

¹⁵⁹ Malm, *Veivisere*, 112.

direkte farlig, ifølge Malm: «Et menneske som har mistet kontakten med sitt indre, og kun vil formidle et slags klinisk ubesmittet ‘ord fra Gud’, er livsfarlig på prekestolen.»¹⁶⁰

Vi trenger derfor å søke Gud. Malm er veldig tydelig på dette, og siterer ørkenfedrene: «Vi kan formulere deres [Ørkenfedrenes] innstilling som en kardinalregel for alt kristent lederskap: *Søk ikke innflytelse, søk Gud!*»(Malms utheving).¹⁶¹ Det er å elske Gud og søke Gud i seg selv som er kilden til det indre livet. Samtidig må ikke det gjøres for å oppnå fordeler: «Å elske Gud er å elske ham for hans egen skyld, ikke for de fordeler og velsignelser han gir.»¹⁶² Denne relasjonen ønsker Malm at leseren skal kunne vokse i. Alt annet kommer ut av dette:

Alt annet kommer som en følge av kjærligheten til Gud: Bekjennelse, etikk, livsstil, relasjoner, økonomi, arbeid, misjon, politikk, skapende aktiviteter osv. Om kjærligheten til Gud ikke lenger er til stede, blir alt annet et eneste religiøst korthus som snart raser sammen.¹⁶³

For å komme dit hvor kjærligheten til Gud er i fokus, har Malm et fokus på grøftene mennesker kan falle i. Derfra går veien til å peke på hvordan det er mulig å komme seg ut av grøften. Dette er et virkemiddel han bruker flere steder i boken, hvor han først beskriver hvor bra det er i grøften, for å beskrive hvordan grøften holder oss fast. Han forklarer så hvordan det er mulig å komme seg ut av grøften, og inn i større frihet. Et eksempel er på hva som kan skje hvis kallet blir opplevd som en arbeidskontrakt, og den eneste relasjonen vi har med Gud, er som til en arbeidsgiver.¹⁶⁴

At boken starter med å fokusere på grøftene, og etter hvert viser hvordan det er mulig å ta et oppgjør med det som står i veien mellom mennesker og Gud, gjør at Malm hjelper leseren til å fokusere og styrke relasjonen som alle er invitert inn i:

Så lenge vi søker Guds ledelse for å få en oppgave som beviser vår verdi overfor ham, kommer vi bare til å møte stengte dører. Gud samarbeider ikke på de vilkårene. Men de mennesker som har sagt fra seg alle slike krav og kommer til Gud slik de er – selv om det aldri skulle føre til synlig innsats for Gud! – de skal finne en Gud som er mer enn samarbeidsvillig.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Malm, *Veivisere*, 65.

¹⁶¹ Malm, *Veivisere*, 98.

¹⁶² Malm, *Veivisere*, 102.

¹⁶³ Malm, *Veivisere*, 96.

¹⁶⁴ Malm, *Veivisere*, 25.

¹⁶⁵ Malm, *Veivisere*, 31.

Hvilke snublesteiner er det som finnes? Malm er opptatt å få vekk det som står i veien mellom mennesker og Gud. Han tar derfor opp bl.a. personlige ambisjoner, resultatorientering og et liv der lederen ikke lengre har kontakt med sitt eget hjerte.¹⁶⁶ Han har også et eget kapittel om synd, sår og bindinger, og hvordan mennesker kan bli fri fra dette.¹⁶⁷

Det er smertefullt å overgi seg og bli fri.¹⁶⁸ Det krever at vi slipper kontrollen, og lar Gud ordne opp istedenfor.¹⁶⁹ Ved å overlate kontrollen til Gud, vil han hjelpe den troende til å holde retningen, og til å vokse inn i en dypere relasjon til ham.

Enkelte vil hevde at fokuset på å nærme seg Gud, fører til at de troende fjerner seg fra verden de lever i. Malm bestrider dette:

Å nærme seg Kristus er ikke å fjerne seg fra virkeligheten. Snarere tvert imot: Det er å sette seg i bevegelse rett inn mot dens glødende sentrum. Hos ham står det hjertet som en gang brast på korset for å forsone hele verden med Gud. Hvordan skulle noe kunne være viktigere og ha høyere prioritet enn å konsentrere hele sin oppmerksomhet og kjærlighet om ham?¹⁷⁰

Det er Gud som er sentrum, og som er det mennesker skal bevege oss mot, og ikke stoppes av snublesteinene underveis.

3.2.3.3 Det indre livet

Det indre livet er et viktig element i *Veivisere*. Malm understreker dette gang på gang. Han sier at «Jo større offentlig ansvar og innflytelse vi har, jo viktigere er det å ha et rikt skjult liv som ingen andre enn Gud har tilgang til.»¹⁷¹ Hvis noen ønsker å være ledere, er det ikke noe alternativ i å ikke ha et indre liv, for det fører til at de vil bli låst og ikke vil kunne leve i relasjonen alle mennesker er skapt til. Ledere trenger å sørge for at dette indre livet er noe som pulserer og er en kilde til et indre liv. Vi ser paralleller til Johannes 15, hvor det indre livet, eller sevjen, er det som flyter mellom treet og grenen, og gjør at grenen vokser. Uten det indre livet vil grenen dø. Malm forteller om en venn som var på retreat for første gang, og utbrøt: «Tenk å få oppleve noe med Gud og ikke få fortelle det til noen!»¹⁷² Malm sier vi trenger å ha muligheten til å ha et indre liv hvor ikke alle slipper til, og hvor fokuset ikke er på menigheten, og alt vi må be om, men hvor fokuset er på relasjonen mellom oss. Han sier det er samværet og fellesskapet med Gud som er det viktige, og ikke hvordan

¹⁶⁶ Malm, *Veivisere*, 66-68.

¹⁶⁷ Malm, *Veivisere*, 69-93.

¹⁶⁸ Malm, *Veivisere*, 58-59.

¹⁶⁹ Malm, *Veivisere*, 43.

¹⁷⁰ Malm, *Veivisere*, 97.

¹⁷¹ Malm, *Veivisere*, 113.

¹⁷² Malm, *Veivisere*, 113.

formen er.¹⁷³ En troende er likevel avhengig av Guds barmhjertighet, og lengsel etter seg som sitt elskede barn for å kunne ha et fordypet bønneliv.¹⁷⁴

3.2.3.4 Det er Jesus som er lederen

Malm er tydelig på hvem som står i sentrum, og hvem som er lederen, i en verden hvor mennesker selv fort prøver å ta kontroll.

Jesus, Guds lam, er *verd*ig dette lederskapet fordi han har gitt sitt liv for oss. Hans lederskap består ikke i noen formell maktstilling han kan bruke til å tvinge mennesker til underkastelse. Det består heller ikke i noe autoritært krav på å få styre mennesker. Hans lederskap består i hans *liv*, som han gir for andre. Vi følger ham ikke fordi han er lederen, vi følger ham fordi han er verd å følges.¹⁷⁵ (Malms understrekning)

Her ser vi relasjonen som vi har til Jesus, som en leder. Ved at de troende underkaster seg ham, så vil mennesker også følge dem. Malm skriver videre: «En menneskelig leder er verdt å følge bare i den grad han eller hun gjenspeiler Jesu personlighet.»¹⁷⁶ Ledere trenger derfor å overgi seg, og ta vekk de snublesteinene og fremmedelementene som er i eget liv, for å kunne veilede andre i dette. Samtidig kan ikke noe mennesket bli perfekt, og Malm understreker gang på gang at det ikke er meningen å klare alt selv, men at Gud skal klare det.

Fokuset på gudsbildet er viktig for Malm, og hva den troende tenker om Gud avgjør hvordan han/hun handler. På den måten understreker han at den troende trenger å gjenoppdage Gud: «Ingen reformasjon og fornyelse i kirkens historie har begynt med gjenoppdagelsen av hva åndelige lederskap er, men med en gjenoppdagelse av hvem Gud er.»¹⁷⁷ Ønsker den troende at noe skal skje, trenger han/hun å gjenoppdage hvem Gud er. Det er nemlig Gud som har øverste kommando, og er den øverste lederen. Dermed vil ikke noe menneske forstå alt, fordi det avhenger at vi ser hvem Gud er, og det ser vi stykkevis (1 Kor 13,9). Malm sier om skapelsen at: «Men den eneste begrunnelse Bibelen gir for skapelsen er denne: ‘Du ville det.’»¹⁷⁸ Hva kan mennesker egentlig å stille opp med i forhold til Gud? Hvis igjen tar dette til bildet av vintreet (Joh 15), er det treet som bærer grenene. Grenene kan ikke bære treet. Det er Jesus som holder alt sammen, og det er han som er i kommando.

¹⁷³ Malm, *Veivisere*, 119.

¹⁷⁴ Malm, *Veivisere*, 20.

¹⁷⁵ Malm, *Veivisere*, 19.

¹⁷⁶ Malm, *Veivisere*, 19.

¹⁷⁷ Malm, *Veivisere*, 33.

¹⁷⁸ Malm, *Veivisere*, 34.

Et viktig perspektiv i skildringen av Jesus som leder, er at han «er der *som vår tjener* – for å gjøre livet lettere for oss, og ikke vanskeligere.»¹⁷⁹ Ved at han er de troendes tjener, er også de troende sendt til å tjene hverandre. En slik tjener må komme nedenfra, og vi kan også bruke dette som et uttrykk for å se at ledelse også handler om at å elske hverandre (Joh 15,12), og ikke hovedsakelig om makt.

3.2.3.5 Å bli formet av Jesus

Malm holder fast at en del av denne relasjonen med Jesus er å bli formet av ham, og gi opp vår egen kontroll. På grunn av syndefallet trenger mennesket bekræftelse, og alle starter fra minus.¹⁸⁰

Mennesker prøver derfor å rettferdiggjøre oss ovenfor Gud, og gjøre de rette tingene slik at de får hans velvilje.¹⁸¹ Derfor blir det viktig å hente bekræftelsen fra Gud.

«Gud trenger oss ikke.»¹⁸² Malm innleder et kapittel med dette, og søker på denne måten å si hvor fort det skjer at et menneske blir satt i sentrum i relasjonen med Gud, og ikke Gud selv. Dette gjør at fokuset blir menneskers fokus blir egen bekræftelse, og hvor mennesker selv skal hjelpe Gud, for at han skal overleve. Hvis Gud ikke trenger mennesker i sitt arbeid, blir mennesker fort såret.¹⁸³ Hvis mennesker tror at de må passe på Gud for at han skal overleve, kommer ikke mennesker noen vei.¹⁸⁴ Den Gud som mennesker er i relasjon med, blir da nedgradert, og alt blir snudd på hodet. Mennesker prøver da å kreve at Gud skal underlegge seg menneskene, istedenfor motsatt. Malm skriver at det ofte har vært argumentert med at Gud trenger mennesker, så han kan ha en relasjon til noen:

Men kan man virkelig tenke seg en kjærlighet som bare eksisterer i seg selv? Har kjærligheten i det hele tatt noen mening uten en relasjon? Her rører vi ved det dypeste mysteriet i guddommen: Guds treenighet. Bibelen beskriver nemlig Gud som et fellesskap i seg selv, en evig relasjon mellom Faderen, Sønnen og Ånden. Den relasjonen fantes før skapelsen ... Stikk i strid med vår forestilling om at han var nødt til å skape mennesket for å ha noen å elske, ligger det i skapelsen av mennesket en innbydelse til et fellesskap som allerede eksisterer.¹⁸⁵

¹⁷⁹ Malm, *Veivisere*, 165.

¹⁸⁰ Malm, *Veivisere*, 30.

¹⁸¹ Malm, *Veivisere*, 31.

¹⁸² Malm, *Veivisere*, 32.

¹⁸³ Malm, *Veivisere*, 32. Se også Apg 17,25

¹⁸⁴ Malm, *Veivisere*, 33.

¹⁸⁵ Malm, *Veivisere*, 35-36.

Alle mennesker er invitert inn i denne relasjonen, uavhengig av deres egen fortreffelighet. Relasjonen fantes uavhengig av mennesker, før skapelsen. Malm understreker dette ved å si at Jesus alene gikk i døden og overvant døden, uten hjelp fra noen.¹⁸⁶

Gud trenger ikke mennesker, men likevel ønsker Gud å bruke dem. For å bruke mennesker, vil han rense dem. På denne måten vil troende være mer åpne for hva Gud ønsker å gjøre. Malm bruker Abraham som eksempel på dette, og sier: «Abraham ble altså en leder fordi han levde åpent overfor den Gud som skaper av intet. Abrahams lederskap bestod ikke i hans egne kvalifikasjoner, men i at han lot være å gjøre de reservasjoner og garderinger mot Gud som vi vanligvis gjør.»¹⁸⁷ Her kommer utfordringen til den troende i å la være å hindre Gud i å forandre seg. For at Gud skal få fri tilgang, må den troende slippe kontrollen. Hvorfor må dette til? «Motstanden brenner bort de selviske motivene, kler av meg mine velsignelser og stiller min vilje naken. Her, I ørkenens avskallede utsatthet, kan jeg besvare spørsmålet om jeg følger Gud for hans egen skyld eller på grunn av de fordelene jeg kan oppnå.»¹⁸⁸ For å bli klar for å tjene Gud, må den troende la seg rense, for å få vekk de selviske motivene. Og hvis den troende ønsker å la seg bruke, ønsker Gud å bruke ham/hun uavhengig av hvor perfekte han/hun er:

Naturligvis er det Gud selv som er leder for den kristne menighet. Menneskelige ledere avspeiler bare hans lys. Og selv om månen er grå og dyster, og arret av alle sine sprekker og krater, er likevel sola sterk nok til å la den lyse gjennom jordens natt. Slik kan også et ufullkomment menneskelig lederskap reflektere Guds egenskaper til andre. Ulike ledere gjenspeiler ulike egenskaper hos Gud, derfor trenger vi hverandre også for å yte ham noenlunde rettferdighet.¹⁸⁹

Gud kan bruke den troende til å reflektere hans lys, hvis den troende tillater ham å gjøre det.

3.2.3.6 Fokus på teologi

Malm bruker teologi, hebraisk og gresk og kultur i mindre grad enn Nouwen. Likevel bruker Malm det når det er relevant og bygger under poengene.¹⁹⁰ Han prøver også å komme til rette med ord som «kall», som er gitt en betydning i vårt dagligspråk, men som har en annen bibelsk betydning.¹⁹¹

Vi kan da stille spørsmål til om Nouwen og Malm henter sine tanker ut fra bibelske tekster, eller om de bruker bibelske tekster for å begrunne det de har konkludert med før de studerte de

¹⁸⁶ Malm, *Veivisere*, 41.

¹⁸⁷ Malm, *Veivisere*, 216.

¹⁸⁸ Malm, *Veivisere*, 235.

¹⁸⁹ Malm, *Veivisere*, 215.

¹⁹⁰ Malm, *Veivisere*, 36 og 48-50.

¹⁹¹ Malm, *Veivisere*, 48-51.

bibelske tekstene. Ut fra hvordan begge skriver, virker det som disse tankene kommer etter et langt liv med Gud, og med fokus i Bibelen. Tankene deres er også enkle å ta inn i en bibelsk sammenheng, og de er bibelsk fundert.

Malm skriver tyngre enn Nouwen, og har nok et litt annet sikte, men likevel er det lett for ikke-teologer å lese hva han sier, og forstå hvor han vil. Malm bruker ikke så mye plass på dypere teologi eller kulturforståelse, men likevel tar han tekstene alvorlig. Selv om boken er basert på bibelske tanker, fører dette til at de bibelske tankene blir tilgjengelige. Vi ser spesielt hos Malm at han bruker mange forskjellige bibelhistorier aktivt for å formidle det han vil formidle. Noen eksempler er skapelsen, Areopagostalen, fortellingen om Abraham, Moses, Jesaja, Maria, Peter, Paulus og ikke minst Jesus.¹⁹²

Å være teologisk og dypt forklarende kan være et blindspor, hvis det blir så abstrakt og vanskelig tilgjengelig at ikke-teologer ikke skjønner hva tekstene egentlig vil formidle. Verken Malm eller Nouwen går i denne fellen i bøkene sine, etter min mening.

3.2.4 *Forskjellen på år 30 og år 2012*

Malm er ikke så tett mot en bibeltekst som Nouwen. Likevel er det tydelig at Malm følger forkynnelsen som Jesus kom med, og ønsker å hjelpe mennesker til å forstå mer av hvordan den opprinnelige meningen i bibeltekstene er. Dette gjelder spesielt hans definisjoner av kall og sendelse. Malm forkynner dette på en måte som gjør at prinsippene han kommer med, aktualiserer bibelteksten, og overfører det til vår tid. Lederfokusets Malm har, gjør at det blir veldig aktuelt for kristne ledere som lever nå. Han gjør det ikke så smalt og så tidsriktig at vi ikke kan bruke det 22 år senere, i 2012, men sånn at mennesker kjenner seg igjen også i dag. Han skriver bl.a. om mange svake deler i mennesket som må tas et oppgjør med. Disse syndene, sårene og bindingene er noe menneskene har hatt i mange år, og som på denne måten ikke er nytt. Dette skaper gjenkjennelse hos leseren.

3.2.5 *Hvordan oppfordrer Malm leserne til å leve i denne relasjonen?*

Malm viser leseren hvor stor frihet det er i å ha denne relasjonen, og beskriver det på en slik måte at leseren får lyst til å gjøre noe med det, og søke mer av denne friheten. På denne måten blir det en positiv vinkling når Malm tar opp vonde temaer som stanser denne friheten, og leseren inviteres til å gjøre noe med det. Det blir ikke gjort på en veldig oppfordrende måte, som krever at leseren skal

¹⁹² Malm, *Veivisere*, 35-46.

omvende seg, men det blir gjort på en beskrivende måte, som sier noe om fordeler og ulemper med å forandre seg. På denne måten blir ikke boken masete, men hjelper på en god måte leseren til å ta oppgjør med elementer i eget liv. Det er tydelig at Malm har opplevd tøffe tak i sitt eget liv, og kan derfor tale ut i fra en autoritet hvor han vet hvor smertefullt det er å gjøre noe med det som er vondt, men at det leder ut i større frihet. Malm er tydelig og sier klart ifra hva som kan hindre, selv om han gjør det på en forsiktig måte. Malm er bibelfokusert og dermed oppleves han også som trygg.

Gjennom bibelfokuset, og gjennom å ta et oppgjør med hindringene i livet, vil også Gud lede mennesker i en større forening til seg selv, og det vil være mulig å være i ham, slik som Johannes 15 skriver om.

3.2.6 Hva kan vi lære av Malms måte å formidle denne relasjonen på?

Sunniva Gylver skriver at vi må bli flinkere til å snakke om synd, og det som gjør vondt, og at kirken snakker for lite om det.¹⁹³ Det er akkurat dette Magnus Malm gjør noe med. Han tør å ta tak i det som gjør vondt, og hjelper mennesker inn i større frihet. Vi har godt av å lære å snakke om vanskelige temaer som synd, bindinger, makt, fristelser, motstand, og egne skyggesider som mennesker. Dette er alle temaer han tar opp og behandler i boken. Samtidig gjøres dette på en frigjørende måte, som ikke trykker ned, men heller løfter opp. Hans fokus på at vi også trenger å være sårbare i forkynnelsen er absolutt noe å ta med seg. Det gjør at vi blir mer menneskelige, og det er lettere for mennesker å identifisere seg. Så er kunsten å være personlig, uten å være privat.

¹⁹³ «Mest tabu – Synd eller sex?», Vårt Land, 11.april 2012, s.24.

3.3 Oppsummering

Jeg har nå søkt å vise fra Bibelen hvilken relasjon vi er invitert inn i, og analysert hvordan to forfattere forkynner denne relasjonen. Det kan stilles spørsmål til hvor aktuelt det er å kun fokusere på to forfattere, når det finnes så mange tusen bøker om dette temaet. Kan vi dra konklusjoner likevel? Jeg tror vi kan gjøre det, basert på at dette blir en kvalitativ analyse, og at vi kan lære noe av begge bøkene.

Nouwen og Malm er forskjellige, selv om de begge bruker mange av de samme elementene, og samme måten å skrive på. Oppsummeringen viser at de tenker likt, selv om det finnes elementer hos hverandre hvor den ene betoner et element mer direkte enn den andre. Ingen av elementene jeg har tatt opp her, er fremmed for en av forfatterne. Derfor har jeg valgt å trekke dem frem, uten at jeg har henvisning til begge forfatterne på alle punkter som står her. Ut i fra problemstillingen til oppgaven har jeg ikke valgt å diskutere forfatterne mot hverandre, fordi jeg mener det svarer bedre til problemstillingen i oppgaven å ta begge frem som eksempler på hvordan vi kan forkynne, istedenfor å sette dem opp mot hverandre. Jeg vil derfor kort nevne noen forskjeller: Malm er tyngre å lese, og ikke så personlig som Nouwen. Nouwen får hjelp av lignelsen, og blir dermed mer pedagogisk. Nouwen er katolikk, og Malm kommer fra det protestantiske Sverige. Likevel makter ikke jeg å se stor forskjell på den teologien de formidler i bøkene.

Her er en oppsummering fra kapittel 3:

- Begge forfatterne er ærlige og sårbare i måten de skriver på. De er ikke redd for å ta frem eksempler på eget liv, og later ikke som alt er en solskinnshistorie. De aktualiserer teksten ved å si at denne teksten også gjelder dem personlig. De er likevel ikke private. De later heller ikke som om de er bedre enn andre. De er mennesker på samme måte som oss. (3.1.3.1, 3.1.3.2, 3.2.3.1).
- De tar smerte på alvor. De forteller hva som gjør vondt, og bagatelliserer det ikke. Samtidig viser de også veien ut av smerten, og hjelper oss med å fjerne snublesteinene, slik at vi kan komme nærmere Jesus, og inn i den relasjonen vi var skapt til. De tør å snakke om det som er vondt, og ta det på alvor (3.1.3.3, 3.2.3.2, 3.2.3.1, 3.2.6)
- De vet begge hva de ønsker å oppfordre leseren til, og ønsker å styrke relasjonen mellom leseren og Gud. Dette bygger på deres egne erfaringer, og de ønsker å lede leseren inn på et sted de har vært selv (3.1.3.4, 3.2.3.2). De er pedagogiske og legger opp stoffet slik at det er lett å følge (3.1.6).
- Det er det indre livet som er viktig, og ut fra det blomstrer resten. Det gjelder også forkynnere. Ledere må ha et indre liv hvor ikke alle slipper til. (3.2.3.3)

- Det er Jesus som er lederen, og det er han som skal stå i sentrum, og ikke mennesker (3.2.3.4).
- Alle mennesker trenger å bli formet av Jesus, og overlate kontrollen til ham, slik at han kan ta vekk hindringene mellom mennesker og Gud (3.2.3.5).
- De bruker konkrete eksempler som gjør at leseren kjenner seg igjen i hverdagen (3.1.3.5).
- Denne relasjonen er kun mulig gjennom Guds nåde, og den kommer uten at noen fortjener det (3.1.3.6). Det er mennesket som skjuler seg, og må åpne seg for Guds nåde (3.1.5).
- De er bibelske, og forkynner på en slik måte at de aktualiserer bibeltekstene, uten at det blir for vanskelig for ikke-teologer å lese dem, De tar bibeltekstene på alvor, identifiserer seg med personene, og lar teksten prege dem selv før de forkynner den til andre (3.2.3.6). De bruker teologi for å komme dypere med Gud (3.1.3.7).
- Selv om begge bøkene er skrevet på 90-tallet, er de fremdeles aktuelle, fordi de aktualiserer bibelteksten og beskriver verden rundt på en slik måte at det gjelder mennesker i dag også (3.1.4, 3.2.4).
- De oppfordrer ikke leseren til å ta seg sammen og forandre seg, men de viser en vei gjennom frihet, som gjør at leseren får lyst til å leve i dette livet (3.2.5).

Jeg har nå søkt å vise hvilken relasjon vi er invitert inn i, og hvordan to forfattere formidler denne. Hva kan vi så lære av dette, og hvordan skal vi forkynne denne relasjonen, slik at mennesker i 2012 lever i dette? Gjelder dette bare forkynnere fra en talerstol? Det er det jeg nå skal ta tak i.

Kapittel 4

4 HVORDAN FORKYNNE SLIK AT MENNESKER KAN LEVE I RELASJON MED JESUS?

Vi har nå sett på hvilken relasjon vi er invitert inn i, ved nåde, og hvordan to forfattere velger å forkynne denne relasjonen. Hvordan skal vi så forkynne? Er dette bare et spørsmål for mennesker som forkynner i store forsamlinger, eller er det et spørsmål for alle? Hva kan vi lære? En ting er å forkynne på en slik måte at mennesker forstår hvordan denne relasjonen er. En helt annen ting er å forkynne på en slik måte at mennesker faktisk ønsker å leve dette, og ønsker at det skal få betydning for alle deler av livet.

4.1 Hvordan kan vi leve slik vi forkynner?

Jeg tror en av de viktige nøklene er at vi selv tør å leve det vi forkynner. Hvordan kan vi oppfordre mennesker til å leve på en måte som vi ikke lever på selv? Hvis vi ikke viser til hvordan dette ser ut, hvordan skal da de som hører vår forkynnelse, vite hvordan de kan leve et slikt liv? Dette stiller store krav til oss som forkynnere, uavhengig av om vi forkynner for store folkemengder eller ikke. Min mormor døde mens jeg holdt på å skrive denne oppgaven, og hun viste det tydelig: Hun har aldri vært en taler, så vidt jeg vet. Likevel var det utallige vitnesbyrd på minnesamværet som fortalte om hvilken stor betydning det hadde hatt at hun og hennes mann åpnet hjemmet, og slapp mennesker inn på sitt liv.

Dette er et prinsipp fra Bibelen, som Paulus trekker frem:

La ingen forakte deg fordi du er ung, men vær et forbilde for de troende i ord og *livsførsel*, i kjærlighet, tro og renhet. Ta deg særlig av skriftlesningen, formaningen og undervisningen, helt til jeg kommer. Forsøm ikke den nådegaven du har, den du fikk på grunnlag av profetiske ord da eldsterådet la sine hender på deg. Legg vekt på dette, *lev i det*, så alle kan se at du gjør fremskritt. (1 Tim 4,12-15) (min utheving).

Det er utallige flere eksempler hvor mennesker blir oppfordret til å leve det de sier, og et av de fremste eksemplene på et menneske som faktisk gjorde det, var Jesus. Vi må leve det vi sier. Mest av alt forkynner vi med livet. Hvordan kan vi undervise noen om tilgivelse uten å gi tilgivelse selv? Hvordan kan vi undervise noen om nestekjærlighet uten at vi viser dette selv?

Hvordan kan vi så leve på denne måten? Det blir fort mye vi skal leve opp til, og en stor utfordring å kunne vise integritet på alle deler i livet. Ingen av oss er perfekte, og hvordan skal vi klare dette da? Da er det fort gjort å kjenne at en ikke strekker til. Ved fokuset på livet, blir det også fort gjort for andre mennesker å dømme hvordan du lever, og på den måten er det lett å føle at livsstilen ikke passer med Jesu eksempel. Det er sannsynligvis derfor misjonale fellesskap,¹⁹⁴ som fokuserer på å leve livet misjonalt, har en tendens til å bli loviske.¹⁹⁵ Fokuset blir da på gjerningene, og ikke på hjertet, som Jesus faktisk fokuserte på.

Hvordan skal vi da navigere i dette, og hvordan kan vi selv leve, og forkynne, på en måte som blir ekte, men ikke lovisk? Vi kan falle i den andre grøften, la være å fokusere på livet, og heller fokusere på det som blir sagt. Da kommer vi tilbake til utgangspunktet, og vi får da en tro uten gjerninger (Jak 2,26). På den måten klarer vi heller ikke å forkynne på en måte som gjør at folk lever det, fordi vi viser selv i vår livsførsel at gjerningen ikke er viktig. Vi lærer dermed de som hører oss at ordene er viktigst. Kanskje er vi kristne for flinke med ord, og for lite flink med gjerninger? Det er mye nød i verden i dag, og mennesker får det ikke bedre av at vi snakker om å elske hverandre, hvis vi ikke gjør noe med det.

Med andre ord blir da dette en problemstilling som vi ikke kan unngå, men må finne en vei igjennom. Jeg tror svaret på denne problemstillingen er det vi allerede har gått igjennom i denne oppgaven. Vi trenger først å få en erfaring av hvordan relasjonen ser ut, uten at den erfaringen er basert på hva vi gjør, men den vi *er* i Kristus. Det er Gud som har tatt initiativet til relasjonen. Det er nettopp dette den bortkomne sønn opplever: Han har gjort alt galt, men likevel blir han ønsket velkommen (2.3.3.5). Han får oppleve relasjonen uten at han har noe som helst å vise til, og etter at vi har sett på oppførselen hans, der han i praksis ønsker at faren skulle vært død, er det sjokkerende at han blir tatt imot på den måten han blir. Det er nåden som er fokuset, ikke gjerningene. Dette gjelder også for den eldste sønnen (2.3.3.6), som også fornærmer faren. Han opplever den samme invitasjonen som faren gir til den yngste sønnen. Det er nåden som gjelder.

Vi ser også dette fokuset i lignelsen om vintreet: Vi er invitert til å være i Kristus, uavhengig av hvilke gjerninger vi gjør (2.4.3.7). Gud fjerner hindringene, ved at vi allerede er rene (2.4.3.3), og vi får oppleve frukt, simpelthen bare ved å være i Kristus. Vi er Jesu venner, uavhengig av hvilke gjerninger vi kan vise til (2.4.3.8). Dette viser noe av veien som Jesus åpner opp for oss,

¹⁹⁴ Misjonale fellesskap er fellesskap som er sammen for å misjonere. Dette kan enten være bofellesskap eller andre typer fellesskap. Kjennetegnet er målsetningen og visjonen for å nå nye. Se <http://imikirken.no/event/dolink/famid/158784> for mer informasjon.

¹⁹⁵ Sagt av Thomas Rake, IMPULS Lederdager Stavanger. 30-31.01.12.

siden det er en tittel som kun var forbeholdt noen få. I tillegg har vi en venn som valgte å dø for oss, før vi hadde gjort noe som helst. Fordi Jesus har gjort det som skal til, slipper vi å prestere.

Vi ser denne tråden videre hos Nouwen, hvor vi kan trekke linken om at vi både er den bortkomne sønnen, og den hjemmeværende sønnen, og viser ulike elementer ut fra det (3.1.2). Til slutt er vi kalt til å være som faren (3.1.3.4), ifølge Nouwen, og dermed vise denne nåden til andre. Gud er ikke en Gud som gjemmer seg, men en Gud som aktivt leter etter oss, og ønsker å være nær oss. Igjen handler det ikke om at vi må gjøre de riktige tingene, men om å være nær Gud, og la ham finne oss. Vi trenger å omvende oss, uten å prestere.

Dette fokuset forsetter hos Malm, hvor Gud vil forenes med oss (3.2.3.2), og er en som elsker oss på tross av det vi gjør. Vi er ikke kalt til å prestere, men la oss bli elsket, for deretter elske Gud, på bakgrunn av at han har elsket oss først (1 Joh 4,19). Det er ut i fra det indre livet at vi så blir i stand til å elske andre (3.2.3.3).

Det er ikke de ytre handlingene som gjelder, men det er de indre handlingene. Vi er ikke sendt ut til verden for å gjøre de riktige gjerningene, men for å elske mennesker, slik faren elsket sønnen i Lukas 15, slik Jesus elsker oss i Johannes 15, slik faren omfavnet sønnen hos Nouwen, og slik vi kan elske Jesus uten å tenke på resultatet, hos Malm.

Ved at vi har mottatt en nåde, og gir den videre, så får vi en annen vinkling enn at hovedfokuset er på at vi skal gjøre de rette gjerningene. Fordi vi har opplevd en nåde, vil vi gi den videre, og kravene som så fort ligger der, forsvinner, fordi det er et fellesskap av nåde vi bygger på. Dette er selvsagt lett å si i teorien. Er det mulig i praksis?

Vi trenger da å ikke fokusere på det ytre livet, men det indre livet. Vi må overgi oss fra maktjag og posisjoner, slik at Jesus får kontrollen i livet vårt. Det ytre livet er lett å jukse med, men det er ikke like lett i det indre livet. Vi trenger å søke Gud for å søke Gud i seg selv, og ikke for å fokusere på hva vi får ut av det, som om vi var forbrukere hos en Gud som skulle tilfredsstille oss. Det er ved å være i vintreet at vi kan produsere frukt (2.4.3.4). Uten Jesus kan vi ikke gjøre noe.

Vi kommer igjen til det store spørsmålet: Hvordan kan vi da måle om noen lever livet med Jesus? Det er da ikke de ytre gjerningene, som så lett synes, som vi kan se det på. Hvordan vet vi da hvem som lever i Jesusrelasjonen? Noen menigheter fokuserer bevisst – eller ubevisst, sterkt på dette, og lager formelle eller uformelle regler som viser hvordan mennesker skal handle for å bli regnet som «innenfor.» Dette er ikke like enkelt når det ikke er de ytre handlingene som skal være i fokus.

Hvordan kan mennesker så oppdage om vi lever i denne relasjonen? Eller spurt på en annen måte: Hvis vi selv leter etter forbilder i troen, hvordan kan vi så vite om de lever i denne relasjonen? Hvis alt er et indre liv, blir det fort diffust, og vanskelig å oppdage. Samtidig er dette på sett og vis

frigjørende også. Hvis det ikke er de ytre gjerningene som er i fokus, er det ingen andre mennesker som kan dømme hvordan livet mitt med Gud er, verken positivt eller negativt. Det blir en sak mellom meg og Gud og ikke andre mennesker. Her har det blitt begått urett i mange sammenhenger, hvor det er andre mennesker som setter seg i dommer-rollen, og bestemmer hvem som lever godt nok. Vi som forkynner trenger å frigjøre oss fra å dømme andre, noe som er fort gjort når vi får en tillitsposisjon som forkynnere, enten gjennom en talerstol, eller forkynnelse i en mindre samtale. Dette er også frigjørende hos Malm og Nouwen som ikke dømmer leseren, og sier hvilke ytre handlinger leseren skal fokusere på, men som kun fokuserer på det indre livet. De moraliserer ikke, samtidig som de forsiktig hjelper leseren med å ta vekk snublesteiner som står i veien.

Hvordan kan vi så merke om mennesker lever i denne relasjonen? Jesus sier det selv, slik jeg har nevnt før i denne oppgaven: Ved at vi elsker hverandre, skal alle forstå at vi er hans disipler (Joh 13,34-35). Fokuset snur fra å gjøre de rette tingene, til å elske hverandre. Ved at vi elsker hverandre og viser kjærlighet til hverandre, og ønsker å ta imot andre mennesker som faren i Lukas 15, så skal alle forstå at vi er Jesu disipler. Da kommer vi igjen til noe som er enkelt men vanskelig, fordi Jesus har vist hvordan vi kan elske andre, nemlig ved å gi vårt liv for andre mennesker. Paulus skriver at kjærligheten er størst av alt (1 Kor 13,13). Det gir oss ikke lov til å dømme andre, for å se om de er innenfor eller utenfor. Det blir det motsatte av kjærlighet, og ved å dømme mennesker elsker vi dem ikke.

Skal vi hjelpe mennesker i å leve i denne relasjonen, tror jeg vi selv trenger å vokse i kjærlighet, og vokse i det indre livet og relasjonen med Jesus. Som Malm sier, så kommer alt annet som en følge av kjærligheten til Gud.¹⁹⁶ Jesus sier selv at hvis vi søker Gud, så kommer alt det andre i tillegg (Matt 6,33).

Oppgaven fokuserer på relasjonen til Jesus, og hvordan vi selv kan leve i relasjonen til Jesus. Hva er så en relasjon i denne sammenhengen? Et annet ord som kan brukes er vennskap, og hvis vi skal få mennesker til å leve i dette vennskapet, trenger vi å leve i det selv. Fokuset blir da ikke på at vi skal gjøre ytre ting i et vennskap, men at vi kan gjøre det som vi vanligvis gjør i et vennskap, å bry seg om mennesker. Fokuset er da på hjertet, og det indre. Ut i fra det indre kommer det ytre gjerninger, ikke ut ifra det ytre. Fordi vi da bryr oss om det mennesket som er vår venn, ønsker vi da å bruke tid med det. Det indre livet får en konsekvens for det ytre livet. Dette ser vi også som et element i Johannes 15, hvor det indre livet i oss som grener kommer fra stammen. På grunn av det indre livet, vokser frukten. Nouwen og Malm fokuserer også på dette, og det er tydelig at det er det indre livet som legger til rette for det ytre livet, og som også gjør at det ytre blir synlig

¹⁹⁶ Malm, *Veivisere*, 96.

(3.2.3.3). Denne bevegelsen kommer ikke ved at vi tar oss sammen, og forandrer vårt ytre liv, for dermed å skape en forandring i det indre livet. Tvert imot skjer det ved at vårt indre liv blir forvandlet, og vi dermed kan se en forskjell i det ytre livet. Dette snur prestasjonsfokuset. Vi trenger en forandring innenifra, fra Gud. Ved at denne forandringen skjer i oss, vil den også vise mennesker hvordan det indre livet kan berike det ytre livet, og vi kan være med å legge til rette for at mennesker får en personlig relasjon til Jesus, så lenge vi ikke forgifter dette ved å starte og fokusere på det ytre livet og prestasjonen. En ting er å unngå prestasjon. Pritchard skriver: “Why am I being so insistent about this? Simply because, for the priest, when the passion is lost, shipwreck is only a matter of time. It’s the stark truth that without God we cannot live, we can only take a longer or shorter time to die.”¹⁹⁷ Det handler dermed om å overleve, og dette forteller oss hvor viktig det indre livet faktisk er.

Et eksempel på dette er samtalen mellom Jesus og Peter i Johannes 21. Den viktigste egenskapen Jesus spør etter hos Peter, som snart ble leder for hele den kristne menighet var ikke lederegenskaper, taleregenskaper, formidlingsevner, kompetanse eller erfaring, men det var om han elsket Jesus (Joh 21,15-17). Det var dette som kvalifiserte ham til å bli en leder. Vi kan ikke klare å forkynne denne relasjonen uten å være i den selv. Dette gjelder både ved forkynnelse med ord og med liv.

Ove Conrad Hanssen skriver om stillhet som en måte å komme inn i denne relasjonen:

Hva er poenget ved å søke seg inn i den meditative eller kontemplative form? Det dreier seg om å øve seg i å være i stillhet, øve seg på å lytte til Gud. Det er særlig hos den som øver seg i å lytte til Gud at den profetiske gave kan vokse fram og komme i funksjon. Det er vanskelig å lytte seg inn til Guds stemme og tiltale i den konkrete forberedelsesfase dersom dette ikke er noe en lever i, i det minste periodevis, ellers. Det hektiske liv er den gode forkynnelses verste fiende, og, etter vår mening, noe av grunnen til at så mye forkynnelse i dag har lite gjennomslagskraft. Vårt poeng, som vi vil komme tilbake til, er at en god preken fødes over en viss tid, mer enn den skrives ned i løpet av noen få forberedelsestimer.¹⁹⁸

Hvis en forkynner da skal ha en god preken må vedkommende leve i denne relasjonen på forhånd, og det nytter ikke å kun ha dette fokuset i forberedelsestimene. Relasjonen blir derfor veldig viktig, og som Hanssen skriver, er dette noe av grunnen til at forkynnelsen i dag har så liten gjennomslagskraft.

Vi kan da konkludere med at vi som forkynnere trenger å leve i relasjonen for at den skal kunne smitte videre, og andre også begynner å leve i denne relasjonen. Hvordan kan vi så gjøre det?

¹⁹⁷ John Pritchard, *The Life and Work for a Priest* (London: Society for Promoting Christian Knowledge, 2007), 23.

¹⁹⁸ Ove Conrad Hanssen, *Homiletikkens ABC+D: Elementær innføring i prekenlærens hovedelementer* (Stavanger: Misjonshøgskolen, 2006), 52.

Nouwen legger vekt på å ta imot invitasjonen som Gud gir oss, symbolisert ved velkomsten til faren. Vi trenger å komme hjem, og bli tatt imot i den grenseløse nåde som Gud gir oss. Deretter trenger vi å gi Jesus lederposisjonen i livene våre, slik Malm snakker om. Vi trenger å bruke tid med ham, og vi trenger å la han forandre oss, og sette oss stadig mer i frihet. Den Hellige Ånd ønsker å sette oss i frihet, hvis vi åpner opp og gir mulighetene til dette. Fokuset med å bruke tid kan få noen til å svette. Jeg tror det handler om både å sette av kvalitetstid, men også ha Jesus med på alt vi foretar oss. Hvis vi bruker tid med Jesus, blir også vi forandret til det samme bildet (2 Kor 3,18). Teksten om vintreet forteller oss at vi ikke kan gjøre noe uten Jesus (Joh 15,5). Vi trenger Jesus for å kunne utrette noe. Denne relasjonen er full av nåde: Tenk så fantastisk at vi ikke trenger å klare oss selv, men får stå med Gud som er herre over himmel og jord. Det er Gud som har kalt oss, slik han kalte Peter (Joh 21,15-17).

For å leve i denne relasjonen trenger vi å innstille oss på at vi må forandre oss slik at Gud kan endre oss, og sette oss i større frihet. Det gjør at hovedfokuset vårt ikke er på at andre skal forandres, men at vi skal forandre. Malm skriver: «All forandring begynner hos meg selv. Slik lyder en av lederskapets grunnregler. Det er altså fritt fram for initiativ på det området der jeg garantert har fullt innsyn og stor innflytelse, nemlig mitt eget liv!»¹⁹⁹

4.2 Hvordan skal vi forkynne med livet?

Vi har nå sett på at det indre livet er det som gjør at livet brer seg ut til det ytre livet, og vi trenger å ha det indre livet på plass for å kunne forkynne i det ytre. Livet vårt reflekterer hva som skjer på innsiden, og vi trenger livet fra Jesus for å blomstre. Hvordan skal vi så forkynne med livet vårt? Hvordan kan dette se ut i det virkelige liv?

Nouwen og Malm lærer oss noe av hvordan det ser ut. Det er viktig å være sårbare, ærlige, og ikke moraliserende (3.1.3.1, 3.2.3.1). Dette er noe de begge følger, og som jeg tror er en nøkkel. Med en gang vi moraliserer, og ikke viser våre sårbare og ærlige sider, vil ikke andre mennesker tørre å slippe oss inn på disse områdene i sitt eget liv. Hvis vi prøver å være perfekte, vil også andre mennesker prøve å være perfekte, og dermed klarer vi ikke å holde en dialog. Vi blir gående med våre rustninger, slik Malm skriver om.²⁰⁰ Vi må derfor tørre å snakke om det som vi ikke får til. Ved at vi ikke får alt til, betyr det ikke at vi har alle svarene, og at dermed alle mennesker skal lære av oss. Det betyr at vi må være åpne for andre mennesker kan lære oss noe, og kan hjelpe oss videre i vår vandring med Gud. Det er ikke vi som alltid skal ha rett. På denne måten må vi være åpne for å

¹⁹⁹ Malm, *Veivisere*, 183.

²⁰⁰ Malm, *Veivisere*, 18.

bli formet selv, både av Gud og av andre mennesker. Vi blir da ikke hevet over andre (3.1.3.2).

Dette krevet også at vi ikke moraliserer overfor andre, og dømmer andre, på en negativ måte, men at vi tør å møte dem der de er. Vi trenger å slippe andre inn på livet.

Samtidig er det et problem i at vi ikke kan slippe for mange inn på livet. Vi klarer ikke å være like ærlig med alle, og vi som forkynnere trenger også privatliv. Hvordan skal vi så gjøre det? En hel menighet kan ikke observere oss hele tiden. Dette er en problemstilling som er viktig å tenke på, men som jeg ikke kommer til å løse i sin helhet her, på grunn av plass og tid. Jeg vil likevel gi noen antydninger, som at Jesus selv valgte å slippe tolv disipler på seg, og hadde sporadiske møter med flere. Han hadde også tre av disiplene som var ekstra tett på ham, og bl.a. var med ham da han møtte Moses og Elia på Forklarelsens berg (Mark 9,2). På den måten slapp han ikke inn alle like tett. Steve Griffiths,²⁰¹ har noen interessante observasjoner rundt dette, og sier at heller ikke vi kan slippe folk like tett, og at vi også kan bety noe for mennesker de de korte møtene vi har med mange av dem, også slik Jesus gjorde. Det krever imidlertid at vi da er tilstede ved slike møtepunkt.

4.3 Hvordan skal vi da forkynne med ord?

Vi har nå snakket om hvor viktig det er å leve med livet vårt, og hvordan det kan se ut, både med de mulighetene og begrensningene som er der. Er det da overflødig å forkynne med ord? Frans av Assisi (1182-1226)²⁰² er ofte tillagt ordene «Forkynn evangeliet, om nødvendig bruk ord.»

Lutherske menigheter kan oppfattes som ensidig fokusert på ordet og forkynnelsen. Kan det være at vi har glemt å fokusere på livet? Et eksempel er Jesus som kom med mange taler, men likevel levde han med disiplene i mest sannsynlig tre år,²⁰³ og på den måten slapp dem inn på livet. Selv om livet er viktig, ser vi at Jesus også forkynte med ord, og at ord kan være veldig praktiske når vi ikke kan slippe en hel menighet inn på eget liv.

Hvordan skal vi da forkynne? Nouwen og Malm gjør dette på en måte som gjør at de setter Jesus i sentrum og de finner måter å aktualisere Jesus, ved å bringe ham til vår tidsalder og vise at han fremdeles er aktuell og livsforvandlende. De snakker også ut i fra egne liv og opplevelser, uten å være private. På den måten blir det de snakker om ekte, og ikke mange flotte ord. Malm og Nouwen bruker begge teologi, og gjør dette på en måte som er seriøst, hvor de går igjennom hva Bibelen sier om temaene som de snakker om. Det er viktig å være seriøs og skikkelig, og undervise mennesker med god og enkel teologi, slik at vi klarer å kommunisere med dem. Det er også viktig å bruke teologien på en slik måte at vi kan komme dypere i relasjonen, slik Nouwen gjør (3.1.3.7).

²⁰¹ Notater fra Grensesprengende-konferansen på MHS 20.-21.nov 2008.

²⁰² Petter Henriksen (red), "Frans Av Assisi", Bind 5, 461.

²⁰³ Reidar Hvalvik og Terje Stordalen, *Den store fortellingen* (Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1999), 193.

Vi trenger også å leve det vi sier, og si det vi lever, slik at vi snakker i en helhet og ikke sier noe annet enn det vi gjør. Hvis vi gjør dette, blir det gjerne oppfattet som at vi ikke er konsekvente og det blir da vanskelig for tilhørere å følge oss, fordi de ikke vet hva vi egentlig mener.

Malm sier at hvis vi reiser oss opp for å komme nærmere Jesus, vil vi møte motstand.²⁰⁴ Det vil få konsekvenser for livet vårt, og vi må være villig til å kjempe. Likevel vet vi at Jesus har vunnet, og han er seierherren (Kol 2,15). Dette blir fort mye vi skal ordne og fikse selv, men til syvende og sist handler det om nåden, og at vi lar Jesus forandre oss.

²⁰⁴ Malm, *Veivisere*, 231.

5 ETTERSKRIFT

Det er lett å bruke mange ord for å beskrive denne relasjonen som jeg har skrevet om i denne oppgaven. Jeg har nå skrevet mange sider om dette. Det er så lett å bruke mange ord, og snakke mye om det. Da hender det at vi selv glemmer å *leve* i relasjonen. Jeg håper at denne oppgaven ikke bare har blitt ord, men at den også kan være noe som kan utfordre til å leve dette livet. For hvis vi ikke lever det, hva er da vitsen? Dette er noe som angår oss, og det er fort gjort at vi glemmer det når vi skriver akademia. Jeg håper likevel du fikk noe ut av å lese dette, og at du kjenner at du er beriket, for det ble jeg. Jeg håper det uansett gir deg en lyst til å undersøke om det kan være noe mer i denne relasjonen, som kan være en berikelse. For min del er Gud det beste som har hendt meg, og jeg håper du også vil oppleve dette. Jeg slutter ikke med å fundere på hvor spesielt det er at Gud inviterer oss inn i en relasjon som denne, helt uavhengig av hva vi presterer. Det er noe rart ved det, samtidig som det er noe naturlig. Det må være det som er nåde.

Jeg merker i mitt eget liv, etter en slik oppgave, at jeg selv fremdeles har langt å gå for å kunne leve i en slik relasjon som Bibelen snakker om. Jeg håper likevel at jeg ved Guds hjelp vil komme dypere og nærmere, for jeg tror det er verd det.

6 KILDER OG REFERANSER

6.1 Bibelutgaver

- *Apokryfene: Bibelens Deuterokanoniske bøker*. 4. opplag Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2003.
- *Bibelen*. Oslo 1978/85 (NO78/85) (Det Norske Bibelselskap).
- *Bibelen*. Oslo 2011 (NO2011) (Det Norske Bibelselskap).
- *Bibelen: Den Hellige Skrift*. Oslo 1988 (NB88) (Norsk Bibel).
- *The Greek New Testament: Fourth Revised Edition*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2001.
- Nestle-Aland: *Novum Testamentum Graece* 27. utgave. Stuttgart 1993 (Deutsche Bibelgesellschaft).
- *Norsk Studiebibel*. Nesbyen 1998 (NB88) (Bibelforlaget).

6.2 Bøker og artikler

- Akpunonu, Peter Damian. *The Vine, Israel and the Church*. New York: Peter Lang, 2004.
- Bailey, Kenneth E. *Poet and Peasant: A Literary-Cultural Approach to the Parables of Luke*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1976.
- Bailey, Kenneth E. *Finding The Lost: Cultural Keys to Luke 15*. St. Louis: Concordia Publishing House, 1992.
- Burge, Gary M. *The NIV Application Commentary: John*. Michigan: Zondervan, 2000.
- Caroll, Jackson W. "Pastors' Picks: What Preachers are Reading", *Christian Century (CC)* årg.120, nr.17 (2003): 31-33.
- Carson, Donald A. *The Gospel According to John*. Leicester: Inter-Varsity Press, 1991.
- Danker, F.W. red. *A Greek-English lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature (BDAG)*. 3. utgave. Chicago: The University of Chicago Press, 2000.
- DeSilva, David A. *An Introduction to the New Testament: Contexts, Methods & Ministry Formation*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, 2004.
- Green, Joel B. *The Gospel of Luke*. Grand Rapids og Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997.
- Hanssen, Ove Conrad. *Homiletikkens ABC+D: Elementær innføring i prekenlærers hovedelementer*. Stavanger: Misjonshøgskolen, 2006.
- Henriksen, P (red), *Aschehougs og Gyldendals store norske leksikon*. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2006.
- Hvalvik, Reidar og Stordalen, Terje. *Den store fortellingen*. Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1999.
- Kittel, G. red. *Theological Dictionary of the New Testament (TDNT)*. Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Company, 1967.
- LaHurd, Carol S. "Rediscovering the Lost Women in Luke 15", *Biblical Theology Bulletin (BTB): A Journal of Bible and Theology*. årg.24, nr.2 (1994): 66-76.
- Malm, Magnus. *Veivisere: En bok om kristent lederskap*. Oslo: Luther Forlag, 1991.
- Michaels J. Ramsey. *The Gospel of John*. Grand Rapids og Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 2010.
- Nouwen, Henri J.M. *Den bortkomne sønn vender hjem*. 2. utgave. Oslo: Verbum, 2006.

- Pritchard, John. *The Life and Work for a Priest*. London: Society for Promoting Christian Knowledge, 2007.
- Rian, Dagfinn og Eidhamar, Levi Geir. *Jødedommen og Islam*. 2.utgave. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 1999.
- Skarsaune, Oskar. *Inkarnasjonen – myte eller faktum?* Oslo: Lunde Forlag, 1988.
- Weatherhead, Leslie D. *In Quest of a Kingdom*. New York: Abingdom-Cokesbury Press, 1944.
- Aalen, Sverre. "Jesu Kristologiske selvbevissthet: Et utkast til 'Jahvistisk kristologi'". *Tidsskrift for Teologi og Kirke(TTK)*. årg.40, nr.1 (1969): 1-17.

6.3 Internettisider

- Henri Nouwen Society. "A Home in L'Arche, 1986 - 1996". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Life/Home_at_LArche.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Henri Nouwen Society. "About Henri Nouwen". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/About_Henri.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Henri Nouwen Society. "Harvard Divinity School, 1983 - 1985". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Life/Harvard.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Henri Nouwen Society. "His Historical Impact". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Historical_Impact/His_Historical_Impact.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Henri Nouwen Society. "Nouwen's Formation". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Life/Formation.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Henri Nouwen Society. "Yale Divinity School, 1971 - 1981". Tilgjengelig på http://www.henrinouwen.org/About_Henri/His_Life/Yale.aspx. Besøkt 02.mars 2012.
- Magasinet Strek. "Skribenter". Tilgjengelig på <http://www.strekmag.no/skribenter/magnus-malm>. Besøkt 22.mars 2012.
- Korsveibevegelsen. "Veigrep?". Tilgjengelig på <http://www.korsvei.no/sider/tekst.asp?side=138>. Besøkt 22.mars 2012.
- Vårt Land, "Andakt: Ikke uten Jesus" tilgjengelig på <http://www.vl.no/andakt/ikke-uten-jesus>; Besøkt 23.april 2012.
- Wikipedia, "Antinomianism". Tilgjengelig på <http://en.wikipedia.org/wiki/Antinomianism>; Besøkt 22.mars 2012.
- Wikipedia. "C S Lewis-prisen". Tilgjengelig på http://no.wikipedia.org/wiki/C_S_Lewis-prisen. Besøkt 22.mars 2012.
- Wikipedia. "Emmausprisen". Tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Emmausprisen>. Besøkt 22.mars 2012.
- Wikipedia. "Henri Nouwen". Tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Nouwen. Besøkt 02.mars 2012.
- Wikipedia. "Magnus Malm". Tilgjengelig på http://no.wikipedia.org/wiki/Magnus_Malm. Besøkt 22.mars 2012.
- Wikipedia. "Naturalismen". Tilgjengelig på <http://no.wikipedia.org/wiki/Naturalismen>. Besøkt 06.mars 2012.
- Wikipedia. "Thomas Merton Award". Tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Merton_Award. Besøkt 22.mars 2012.

6.4 Andre kilder

- Notater fra Grensesprengende-konferansen på MHS 20.-21.nov 2008.
- IMPULS Lederdager Stavanger. 30-31.01.12.
- Epost fra Verbum Forlag 26.mars 2012.
- Innlegget «Mest tabu – Synd eller sex?», Vårt Land, 11.april 2012, s 24.
- Epost fra Luther Forlag 23.april 2012.

6.5 Bilder

- Forsiden: Rembrandt Harmenszoon van Rijn, “The Return of the Prodigal Son” Tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_-_The_Return_of_the_Prodigal_Son.jpg; Besøkt 27.april 2012.
- Side 28: Berrys’ Wine Blog, “Tecce Old Wine Tree” tilgjengelig på <http://bbrblog.com/wp-content/uploads/2010/11/tecce-old-vine-tree.jpg>; Besøkt 27.april 2012.
- Side 43: Rembrandt Harmenszoon van Rijn, “The Return of the Prodigal Son” Tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_-_The_Return_of_the_Prodigal_Son.jpg; Besøkt 05.mars 2012.
- Side 53: Cdon.com, “Veivisere” tilgjengelig på http://s.cdon.com/media-dynamic/images/product/book/unknown/image5/veivisere-malm_magnus-866168-frnt.jpg; Besøkt 27.april 2012.

6.6 Teologisk vanskelige ord og uttrykk

Jeg klarte ikke å unngå alle fremmedord. Disse ordene forekommer først på følgende side, og er forklart på den siden, i en fotnote.

Antinomisme.....	39	Naturalisme.....	51
Apokryfene.....	26	Rettferdigjørelsen..	7
Eksegese.....	19	Siraks bok	22
Misjonale fellesskap	72	Tabernaklet	40
Narrativ tekst.....	32	Ur-evangeliet	14

6.7 Anbefalte bøker for videre lesning

Bøker kan av og til være veivisere, og dette er noen av bøkene jeg har lest om temaet, og som har vært veivisere for meg. Jeg er klar over at jeg bare skummer overflaten, og yter mange bøker urettferdighet når jeg nevner noen, men jeg gjør det fordi jeg tror det kan være et godt sted å begynne.

- Nouwen, Henri J.M. *Den bortkomne sønn vender hjem*. 2.utgave. Oslo: Verbum, 2006.
- Malm, Magnus. *Veivisere: En bok om kristent lederskap*. Oslo: Luther Forlag, 1991.
- Bell, Rob og Golden, Don. *Jesus Wants To Save Christians: A Manifesto for The Church in Exile*. Grand Rapids: Zondervan, 2008.
- Breen, Mike og Cockram, Steve. *Å bygge en disippelkultur*. Skjetten: Hermon Forlag, 2010.
- Eldredge, John. *Waking the Dead: The Glory Of A Heart Fully Alive*. Nashville: Thomas Nelson, 2003.

- Eldredge, John. *Vandre med Gud: Snakk med ham, hør fra ham*. Skjetten: Hermon Forlag, 2009.
- Eldredge, John og Curtis, Brent. *Den Guddommelige romansen: Kom nærmere Guds hjerte*. Ottestad: Prokla Media, 2005.
- Halldorf, Peter. *Drikk dypt av Ånden*. Oslo: Luther Forlag, 2003.
- Halldorf, Peter. *Duften av de hellige*. Oslo: Luther Forlag, 2007.
- Malm, Magnus. *I Lammets tegn: Om den kristne kirkes vei inn i et nytt årtusen*. Oslo: Luther Forlag, 1996.
- Miller, Donald. *Leter etter Gud vet hva*. Oslo: Lunde Forlag, 2007.
- Nouwen, Henri J.M. *The Wounded Healer*. London: Darton, Longmann and Todd, 1979.
- Nouwen, Henri J.M. *Life of the Beloved: Spiritual Living In A Secular World*. New York: The Crossroad Publishing Company, 1992.
- Roderick, Philip. *Beloved: Henri Nouwen In conversation*. Norwich: Canterbury Press, 2007.
- Walgermo, Alf Kjetil. *Mestermøter: 100 opplevelser av Jesus fra Nasaret*. Oslo: Lunde Forlag, 2006.
- Yancey, Philip. *Nådens gåte*. Oslo: Luther Forlag, 2000.

7 HENVISNINGER

Dette er en liste over alle bibelvers som er brukt i oppgaven. Jeg har forsøkt å gjøre den så komplett som mulig. Jeg klarte ikke å sortere de på den vanlige måten vi pleier ved bibelvers, så derfor står bøkene alfabetisk istedenfor. Programmet har også rotet litt med sorteringen på tallene, så se nøye igjennom for å finne bibelverset du er på jakt etter. Beklager dette

7.1 Bibelvers

1 Joh 3,14..... 2	2 Mos 3,1428	Gal 6,2.....6
1 Joh 3,2..... IV	2 Mos 33,1134	Hebr 4,14-15 11
1 Joh 4,19..... 3; 68	2 Mos 33,2035	Hebr 4,16 11; 35
1 Kor 1,2 12	2 Sam 3,1835	Hebr 9,1230
1 Kor 1,21 9	2 Sam 7,535	Hebr 9,2830
1 Kor 1,9 9	2 Tim 4,20.....31	Hos 1,2.....8
1 Kor 12 6; 12; 28	3 Mos 11,719	Hos 2.....8
1 Kor 12,13 6	3 Mos 16,3335	Hos 2,13 1
1 Kor 12,26 6	3 Mos 2519	Jak 1,22-24.....4; 44
1 Kor 12,27 6; 12	4 Mos 14,2435	Jak 2,26.....67
1 Kor 13,13 69	5 Mos 14,819	Jer 29,11.....3; 33
1 Kor 13,9 59	5 Mos 21,1715	Jer 29,19.....9
1 Kor 15,14 3	5 Mos 6,410	Jes 20,3.....35
1 Kor 3,16 12; 32	Apg 17,25.....60	Jes 44,1.....35
1 Kor 5,21 49	Apg 17,28.....IV	Jes 5,1-728
1 Mos 1,2..... 12	Apg 2.....12; 35	Jes 5,2.....28
1 Mos 12,1-3.7 34	Apg 21,26-3035	Jes 57,15.....32
1 Mos 12,3..... 34; 36	Apg 24,6.....35	Joel 3.....12
1 Mos 13,14-17 34	Apg 27,31.....31	Joh 1,12.....10
1 Mos 15..... 9; 34	Ef 1,11.....26	Joh 1,17.....35
1 Mos 17,1-22 34	Ef 1,4.....3	Joh 10,10.....2; 30; 33
1 Mos 18..... 34	Ef 1,4-51	Joh 10,11.....11
1 Mos 3,15..... 9	Ef 2,13.....32	Joh 10,15.....11; 29
1 Mos 3,8..... 8	Ef 2,14.....30	Joh 10,3.....11
1 Mos 41,42..... 21	Ef 2,18.....11	Joh 13.....36
1 Sam 16,13..... 12	Ef 2,4-59	Joh 13,34-35.....33; 36; 69
1 Sam 7,14..... 10	Ef 2,5.....2; 3	Joh 14.....3
1 Tim 2,5..... 11	Ef 2,8-92; 9; 34	Joh 14,12.....33
1 Tim 2,5-6..... 29	Ef 4,15.....32	Joh 14,13-14.....32
1 Tim 4,12-15..... 66	Ef 5.....11	Joh 14,15.....33
2 Kor 3,18 31; 71	Ef 5,23.....12	Joh 14,17.....12
2 Kor 5,17 12	Esek 15,1-1828	Joh 14,21.....33
2 Krøn 15,8 35	Esek 17,5-828	Joh 14,23.....33
2 Mos 12,21-27 22	Esek 19,10-1428	Joh 14,26.....12
2 Mos 19,10..... 10	Est 123	Joh 14,6.....1; 2; 29
2 Mos 19,12-13 35	Est 3,1021	Joh 14,7.....3
2 Mos 19,20..... 9	Fil 2,1234	Joh 14,8.....3
2 Mos 20,14..... 18	Gal 2.....2	Joh 15.....2; 3; 4; 8;
2 Mos 20,8-11 19	Gal 5,1.....2	12; 56; 58; 59; 63; 68
	Gal 5,22.....31	Joh 15,1.....28

Joh 15,10	33	Luk 15	2; 3; 4; 8; 22; 27; 28; 33; 36; 51; 68	Matt 6,32	10
Joh 15,11	33; 34	Luk 15,10	33	Matt 6,33	32; 69
Joh 15,1-17	3	Luk 15,11-32	3; 10; 14	Matt 6,4	10
Joh 15,12	33; 36; 60	Luk 15,12	24	Matt 6,6	10
Joh 15,13	2; 34; 36; 37; 47	Luk 15,14	19	Matt 6,8	10
Joh 15,15	27; 36	Luk 15,2	14	Matt 6,9	10; 25
Joh 15,16	30	Luk 15,22	21	Matt 7,11	10
Joh 15,2	29	Luk 15,22-23	26	Matt 7,17-20	27
Joh 15,3	32	Luk 15,24	33	Matt 7,19	29
Joh 15,4	30; 32	Luk 15,28	18	Matt 8,22	32
Joh 15,5	2; 12; 27; 30; 32; 71	Luk 15,29	24	Matt 9,15	11
Joh 15,7	32	Luk 15,30	18; 19	Neh 8,10	33
Joh 15,8	30	Luk 15,31	24	Ordspr 1,24	9
Joh 15,9	29; 36; 37	Luk 15,4-7	14; 25	Ordspr 28,7	19
Joh 21	70	Luk 15,7	26	Ordspr 29,3	19
Joh 21,15-17	70	Luk 15,8-10	14; 25	Rom 1,16	27
Joh 21,21-22	6	Luk 6,36	25	Rom 1,18	10
Joh 3,16	9	Luk 8,27	31	Rom 12,5	12; 28
Joh 5,19-23	29	Luk 8,51	25	Rom 15,1	6
Joh 5,36-37	10	Luk 9,23	10	Rom 2,11	6; 27
Joh 6,35	2	Mark 1,7	22	Rom 3,24	12
Joh 6,65	9	Mark 3,35	10	Rom 5,10	2
Joh 7,28-29	29	Mark 9,2	72	Rom 5,15	2
Joh 7,37	2	Mark 9,2	72	Rom 5,8	3
Joh 7,38	2	Matt 10,28	2; 9	Rom 8,1	12
Joh 8	2	Matt 12,50	35	Rom 8,15	26
Joh 8,36	2	Matt 16,24	32	Rom 8,17	10
Joh 8,39	34	Matt 19,8	35	Rom 8,39	32
Joh 8,53	34	Matt 20,1-16	20	Sal 100,3	1; 9
Kol 2,15	73	Matt 22,24	35	Sal 139,14	2
Luk 10,7	31	Matt 22,37-39	33	Sal 139,16	2
Luk 11,11	25	Matt 23,37	9	Sal 23,6	33
Luk 11,13	25	Matt 25	10	Sal 37,5	10
Luk 11,2	25	Matt 25,40	10	Sal 74	5
Luk 12,30	25	Matt 26,50	2	Sal 8,5	3
Luk 12,32	25	Matt 28,19	27	Sal 80,8-18	28
		Matt 6,1	10	Sal 90,11	9
		Matt 6,14	10	Åp 19,7	11
		Matt 6,15	10		

7.2 Apokryfe skrifter

1 Makk 6,15	26
Sir 33,20-24	21